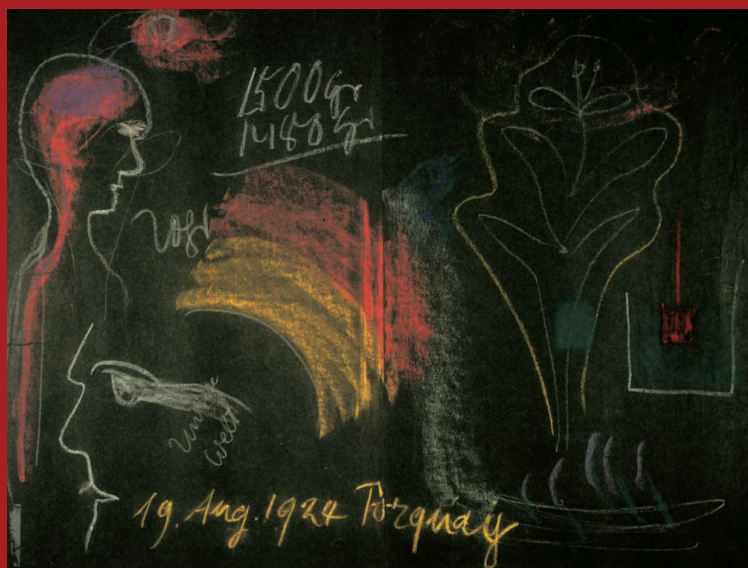

Рудолф Щайнер

Съзнанието на ПОСВЕТЕНИЯ

Правилни и погрешни пътища
за духовно изследване

Поредица „Просветление“

В Поредица „Просветление“ досега:

1. Рудолф Щайнер, „Същност на музикалното“
2. Рудолф Щайнер, „Прераждане и карма“
3. Рудолф Щайнер, „За мистериите драми“
4. Рудолф Щайнер, „За инициацията“
5. Рудолф Щайнер, „Проблеми на модерната психоанализа“
6. Рудолф Щайнер, „Стихове и медитации“
7. Рудолф Щайнер, „Смъртта като преобразуване на живота“
8. Рудолф Щайнер, „Окултна история“
9. Рудолф Щайнер, „Индивидуални духовни същества“
10. Рудолф Щайнер, „Моят жизнен път“
11. Олаф Кооб, „Азът и неговият двойник“
12. Рудолф Щайнер, „История на човечеството“
13. Рудолф Щайнер, „Фридрих Ницше, борец срещу своето време“
14. Рудолф Щайнер, „Четири мистериини драми“
15. Рудолф Щайнер, „Мистериини центрове“
16. Рудолф Щайнер, „Първоначални импулси на духовната наука“
17. Рудолф Щайнер, „Тайните на прага“
18. Рудолф Щайнер, „Сътворението на света и човека“
19. Рудолф Щайнер, „Човекът и светът. Действието на духа в природата. За същността на пчелите“
20. Рудолф Щайнер, „Природата и човекът от гледна точка на духовната наука“
21. Рудолф Щайнер, „Природни и духовни същества“
22. Рудолф Щайнер, „Връзката между живите и мъртвите“
23. Рудолф Щайнер, „Животът на човека и животът на Земята“
24. Йохан Валентин Андре, „Химичната сватба на Християн Розенкройц“
25. Олаф Кооб, „Болната кожа“
26. Олаф Кооб, „Ако органите можеха да говорят“
27. Рудолф Щайнер, „Терапията от гледната точка на духовната наука“
28. Рудолф Щайнер, „Свърхсезитивният човек от антропософска гледна точка“
29. Рудолф Щайнер, „Духовните скрити причини за Първата световна война“
30. Рудолф Щайнер, „Здраве и болест“
31. Рудолф Щайнер, „Формиране на съдбата и живот след смъртта“
32. Рудолф Щайнер, „Животът между смъртта и новото раждане“
33. Рудолф Щайнер, „Познание за съществуването на човека“
34. Рудолф Щайнер, „Духовни взаимовръзки в изграждането на човешкия организъм“
35. Рудолф Щайнер, „Подготвителни етапи на Мистерията на Голгота“
36. Рудолф Щайнер, „Ритми в космоса и в човешкото същество“
37. Рудолф Щайнер, „Карма на неистината, Втора част“
38. Рудолф Щайнер, „Духовните същества в небесните тела и природните царства“
39. Рудолф Щайнер, „Медитативни разглеждания и насоки за задълбочаване на лечебното изкуство“
40. Рудолф Щайнер, „Стойността на мисленето за едно удовлетворяващо човека познание“
41. Рудолф Щайнер, „Централна Европа между Изтока и Запада“
42. Рудолф Щайнер, „Мисията на новото духовно откровение“
43. Рудолф Щайнер, „Основни елементи на езотериката“
44. Рудолф Щайнер, „Кармата на професията на човека във връзка с живота на Гьоте“
45. Рудолф Щайнер, „Човешки въпроси и мирови отговори“
46. Рудолф Щайнер, „Съзнанието на посветения. Правилни и погрешни пътища за духовно изследване.“

Рудолф Щайнер

СЪЗНАНИЕТО НА ПОСВЕТЕНИЯ

*Правилни и погрешни пътища
за духовно изследване.*

Единадесет лекции, изнесени в Торки
От 11 до 22 август 1924 г.

Превод от руски:
Евгени Мангуров

А^б
*Издателско
Ателие*
София, 2019

RUDOLF STEINER

Das Initiaten-Bewußtsein

Die wahren und die falschen Wege
der geistigen Forschung

Elf Vorträge, gehalten in Torquay
vom 11. bis 22. August 1924

Band GA 243

6. Auflage 2004

© 2004 by Rudolf Steiner Verlag, Dornach

© 1960 by Rudolf Steiner Nachlassverwaltung, Dornach

Alle Rechte, auch die des auszugsweisen Nachdrucks, der fotomechanischen
und elektronischen Wiedergabe, vorbehalten.

Bindung: Spinner, Ottersweier

Printed in Germany by Konkordia Druck, Bühl

ISBN 3-7274-2430-3

Всички права са запазени. Не е разрешено публикуването на части от книгата под каквато и да е форма – електронна, механична, фотокопирна или по друг начин – без писменото разрешение на издателството.

© Рудолф Щайнер, автор

© Евгени Мангулов, преводач

© Христо Маринов, технически редактор

© Издателско ателие А⁶, 2019

ISBN 978-619-228-065-9

СЪДЪРЖАНИЕ

Предисловие	5
I. ПРИРОДАТА Е ВЕЛИКА ИЛЮЗИЯ. „ПОЗНАЙ СЕБЕ СИ“ . . .	13
Защо изобщо се стремим към познание на духовното	13
Верните пътища към духовното познание	17
Познание за света в неговата всеостранност с помощта на духовното наблюдение над физическите явления	23
II. ТРИТЕ СВЯТА И ТЕХНИТЕ ОТРАЖЕНИЯ	29
Разликата в състоянията на съзнание от старото и новото време	29
Естествено творещата фантазия на съвременния сън	37
По-нататъшно укрепване на душевния живот	43
III. ФОРМА И СУБСТАНЦИОНАЛНОСТ НА МИНЕРАЛНОТО В ОТНОШЕНИЕТО ИМ КЪМ СЪСТОЯНИЕТО НА СЪЗНАНИЕ НА ЧОВЕКА	49
Същност на кристализираните минерали	49
Субстанционалност и металност на минералния свят	54
От съзнанието за пространството в съзнанието за времето . . .	62
IV. ТАЙНАТА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО НА ДРУГИТЕ СВЕТОВЕ ЧРЕЗ МЕТАМОРФОЗА НА СЪЗНАНИЕТО	69
Връзката на металността с другите състояния на съзнание при човека	69
Промени в позицията на човека към познанието в хода на историята	77
Образи от древните времена	84
V. ВЪТРЕШНО ОЖИВЯВАНЕ НА ДУШАТА ЧРЕЗ СВОЙСТВАТА НА МЕТАЛНОТО	90
Състоянието на медност в човека	90
Мистерията на Меркурий	98
Мистерията на среброто	106
VI. ИНИЦИАЦИОННО ПОЗНАНИЕ (познание на посвещението)	111

ДНЕВНО БУДНО И СЪННО СЪЗНАНИЕ	111
ОТДЕЛНИТЕ ВЪЗРАСТИ КАТО ОРГАНИ НА ВЪЗПРИЯТИЕ	118
ЗВЕЗДНИТЕ СФЕРИ, ВКЛЮЧЕНИ ЕДНА В ДРУГА	125
VII. ЗВЕЗДНОТО ПОЗНАНИЕ	132
Духовни подоснови на историческото развитие на човечеството и неговата диференциация	132
Обитателите на Луната	139
Медиуматични натури и техните излъчвания	147
VIII. ВЪЗМОЖНИ ЗАБЛУДИ В ДУХОВНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ	153
Ариманически елементарни същества	153
Обсебеност	159
Вътрешната мистерия на медиуматичната същност	166
IX. НЕПРАВИЛНИ ПЪТИЩА В ДУХОВНИЯ СВЯТ И ТЯХНАТА ПРОМЯНА И ПРЕОБРАЗУВАНЕ	173
Използване на естественонаучните представи за пътищата на познание	173
Преодоляване на изкривяванията на естественонаучните методи в изследванията на медиумизма и сомнамбулизма	181
Изкуството като мост от материята към духа	186
X. ВЛИЯНИЕ НА ИЗВЪНЗЕМНИЯ КОСМОС ВЪРХУ ЧОВЕШКОТО СЪЗНАНИЕ	192
Слънчеви въздействия и лунни въздействия	192
Живото възприемане на лунната сфера като изходна точка в пътя на посвещение	198
Разбиране за човешката организация в имажинациите	205
XI. ДУХОВНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ И РАЗБИРАНЕТО МУ В НАШИ ДНИ	211
Две възможности за изследване	211
Раждање, смърт и зло	219
Откровение на небесното в земното чрез изкуството	225
БЕЛЕЖКИ	230
Рудолф Щайнер – живот и творчество	234

ПРЕДИСЛОВИЕ

Мария Щайнер

В този последен, изнесен в чужбина от Рудолф Щайнер цикъл лекции вече се съдържа прощаването му със земната дейност. Който известява на своето съвремие нещо подобно, вече се е откъснал от него във времето. Но по пътя на това вътрешно разпятие на един човек, за човечеството е създадена твърда почва, по която то може духовно да върви по-нататък, предупредено и предпазено от опасностите на света на подсъзнателното.

Науката чука на вратата на свръхсетивното, правейки пробиви във великото царство на невидимите, сетивно невъзприемаеми сили; последните се нуждаят само от медиум, за да проникнат в земния свят и да обхванат и нас.

Как да се предпазим от изненади, обсебване и заблуди? Необходимо ни е знание, което може да служи като факел в тъмното царство на неизвестното. Днес никой разумен човек вече не може да отрича въздействията, идващи от тези неизследвани гранични области. Да бъдем дръзнатовени и да последваме вискателния изследовател, който ни е дал доказателства за призиването си: той е овладял цялото въоръжение на съвременното знание! Само невежеството и упорството в закостенелите навици на мислене могат още да се противят на това.

Последното поколение учени от нашия толкова „просветен век“, склонни да се надсмиват над „тъмното суеверие“ на ранните епохи, вече си отива. Идват представителите на 20. век, страдащи от силно, макар и настроено на друга вълна, високомерие. Вследствие на това те правят други грешки. И колкото по-самосъзнателни са, толкова повече се нуждаят от учител, чиято мъдрост и знание превъзхождат и надмогват техните знания.

Тази книга е предназначена за тези, за които Ignorabimus¹ не е вече непреодолима бариера; за които Кантовите граници на познанието не са пречка; книгата е за този, който смирено и с благоговение е готов да застане пред все по-изясняващата се загадка, идваща към нас от духовния свят. Тази загадка е обърната вече не към вярата, а към съзнанието на човека. Вярата, от която са изисквали отказ от познанието, не може да бъде повече почва за постигане на свръхсетивното.

Но разумът ни може да върви заедно с нея, следвайки мисленето, което става все по-свободно и разширявайки се все повече, се просвещава.

Мислителят в Рудолф Щайнер, острият, неоспоримо ясният и логичен мислител, го е предназначил за тази световна задача, представляваща алхимичен процес, процес на превръщането на човешкото душевно същество. Това душевно същество възстановява взаимодействието между духа и тялото след състоянието на известно помръкване, в което се намира от страна на телесното; то е било ограбено по отношение на най-благородните си органи и отново ги създава от земните сили по пътя на преобразуване на земното. Става също и метаморфоза, изпълнявана от силите на аза, който досега само смътно се е усещал в затвора на физическото тяло. Потопен в своето собствено особено съзнание, първоначално азът не иска да се отделя от него и се поддава на илюзията, че сякаш то стои затворено в своята обособеност. От тази обособеност за него произтича цялата му тъга и мъка. Обаче това не се преживява от него по сетивен начин в такава степен, че да стигне до действително осъзнаване на самия себе си.

В борбата с мировите загадки, в кръговрата на мислите и придвижвайки се напред подобно на Фауст, азът отива толкова далеч, че пробива границите на сетивното и възприема от дълбините на световата бездна звучащите насреща му отгласи. И ето, стои този аз пред глупците, обременени още със земното, проникнати от страсти, непросветени и нечисти в мислите и чувствата. Тук към него се приближава изкустелят, към всеки човек по различен начин, винаги приличащо си и все пак различно. Отначало захваща лека игра – той познава своите хора, защото всички си приличат, но в течение на времето само се променят съобразно зрелостта, която им дава сборът от земните им животи. И ако в един и същи миг всеки не прилича на другия, във всеки случай това е „тринадесетият“. Защото в дванадесетия кръгът се затваря. Но този кръг постоянно се пробива, даже тогава, когато степента му на зрелост е вече относително висока, чрез предателя, сякаш по желязната необходимост на съдбата, така че при този взрив кръгът да премине в спирала, увеличавайки след себе си човечеството.

Така, катерейки се, човечеството постепенно се издига след Фаустовския човек – Аз.

Поетите и мислителите са свързали това издигане в образ, слово и действие. Чрез създаването им човечеството се учи да върви все

по-нататък и процесът се проявява за съзнанието на устремното в мисленето човечество. Виталният свят на чувствата умира подобно на растителния свят и постепенно се превръща в шлака; след това чрез финия процес на втвърдяване, като въглищата, които в процеса на все по-усилваща се кристализация и почистване накрая стават блестящ диамант. Обаче в камъка и в растителното същество, което го е предшествовало, е стояла искрата, която е обусловила тази алхимия.

В човека също стои заложена искрата, която ще му върне и звездното му битие.

Тази искра е неговият Аз, и светът и Земята, в страдание и мъки, трябва да я разгарят, докато човек не познае сияйната си родина – неин източник. Тогава той сам ще си изгради водещите стъпала от воля, затвърдена с познание и от съзнание, пропито с воля. Те ще го доведат обратно в света на светлината.

Тези степени на познанието за него са като стъпалата на стълбата и съзнанието ги съединява. Пътят трябва да му бъде показан от Ръководителя, този, който по-рано е минал по този път и го е прокарал за другите.

Този, който е построил тези стъпала, чиито съзидателни сили могат да се изливат в духовния човешки стремеж, преминавайки през много животи е трябвало дотолкова да установи в себе си връзка с божественото, че да може да стане оръдие на божествената воля. И той може да служи като такава оръдие за новата фаза на човешкото духовно развитие и след това да предаде човечеството на неговата свобода.

В тази дръзновена книга са посочени стръмните, но верни пътища, спасяващи изкачващия се от падане, стига той да поиска да ги следва, без да се отклонява нито вдясно, нито вляво. И надясно, и наляво стои изкушителят, завличащ в смътните далнини, приковаващ към Земята. Поетът е пробвал да даде този образ в духовната фигура на Мефистофел; той, като мъдрец, ясно е различил двете сили, задържащи изкачването, и ни е дал тяхната диференциация. Разбирайки ги и преживявайки ги в образа, преминавайки покрай тях и преодолявайки ги, ние стигаме до представителя на човечеството, до Христос. Защото Той, правейки Себе Си подобен на нас, е създал възможност за това – въпреки нашето потапяне в материята, – да ни приеме отново в Себе Си и ни е оставил Своя Дух, така че чрез Него да ни издига все по-високо, докато вече като знаещи, ще успеем сами

да вървим по духовните пътища.

Настана време да стъпим на тези пътища.

Скоро ще станат две хиляди години, откакто продължава стремежът на човечеството; последното столетие от тях трябва да ни донесе мъжеството и да ни даде окончателния тласък, защото средствата за това ги държим в ръцете си. Светлият път, водещ към целта, е прокаран в дълбините на душевната гора на материализма. Не ни трябва повече отвличащите лутания в лабиринти, от които няма безопасен изход.

В указанията на тази книга са показани опасностите, които е възможно да се избегнат и заобиколят при добра воля и ясна мисъл, тук ни е обрисуван духовният свят с неговите конкретики, диференциации и етапи; това, което влиза в нашия земен свят от неговите дълбоки, тайнствени области, така ни е показано, че по симптомите и проявата му можем да проверим неговата дейност. Обхващайки духовния свят със здраво, но вътрешно подвижно мислене, усещаме как това, което сияе срещу нас от висшите светове, освобождава в нас нови, зачатъчни органи.

Делото на живота му, оставено ни от Рудолф Щайнер, е повратна точка и от друга гледна точка. Досега, когато е искал да върви по пътищата, водещи към живота разбиране на духовния свят, човек не е можел да мине без охраняващ, действащ индивидуално водач. Рудолф Щайнер започна своята духовна работа за общия прогрес на цялото човечество със своя труд „Философия на свободата“⁴². Това беше зов за пробуждане на новата ера: основният тон беше даден и по-нататъшното му развитие стана делото на живота на Рудолф Щайнер. Нищо не е така трудно, както да се докара човечеството до разбиране и любов към истинската свобода. Обикновено често срещаме луциферическия стремеж към свобода: свободата в своеволията, жаждата за свобода в страстта, във властта, в насилието над другите души – всичко това се проявява като воля за свобода. Но истинската, висша свобода, проявяваща се в израстването на чувството за отговорност, чистотата във възприемането и усещането на собствения висш Аз и Аза на другите – такава свобода рядко се среща. Разбирането за това първо се пробужда в бавната, настойчива, безкористна работа. Религиозните, стремящи се към мистиката хора, в мнозинството си хора на чувството, се нуждаят от опора, от изповедник, който да снесе от тях отговорността за делата им, нуждаят се от съветник и

водач. Днес най-трудната работа е да се възпита човекът с чувство на отговорност към себе си, и тази работа лесно превръща във врагове хората-фанатици, желаещи да служат на делото. Ето защо никой не желае тази съдба с последиците ѝ върху себе си; страстният почитател доброволно няма да бъде обучен за противник.

Рудолф Щайнер в своята любов към човека отиде най-далеч, защото и в знанието отиде най-далеч; той не се отдръпна, не се спря, когато това беше необходимо и спасително за другия. На тази почва за него израсна най-ожесточена враждебност.

Рудолф Щайнер обедини възпитанието в познаването на истинската свобода с грижливата предпазливост на езотеричния Учител, който вижда съдбата на ученика и иска да облекчи бързото му духовно изкачване. По такъв начин той свързваше наставлението в реалния духовен живот с възпитанието към свобода.

Тази огромна общочовешка задача се падна по време на най-силни човешки исторически трусове. Избухна Световната война, избухна, както се казва, този свят, който доведе до нестабилност политически, социално и икономически здравата основа на държавите, душевният живот на хората също беше разтърсен в основите си, както при старите, така и при младите. Миналото беше измито с кръвта на 14 милиона души.

Защото кръвта е съвсем особен сок!³

Преживяването на тези, в по-голямата си част млади и още силно привързани към земното тяло души, които във века на най-дълбок материализъм внезапно и в страх трябваше да си заминат от Земята – такова преживяване представлява действена сила, по-действена даже от тогава, когато душата би останала вътре в телесната обвивка. Тази сила се устремява навътре, в нашите съдби, определящо и импониращо и изисква нашето пробуждане.

Почти до всеки от нас стоят близо изтръгнати от войната умрели, които се нуждаят от нашето знание и нашата помощ за собствения си по-нататъшен път.

Те не са могли още да достигнат до знанията, които сега са ни дадени в такава богата пълнота. И затова ние трябва да станем самостоятелни в постигането на духовното, за да им помогнем с новото мислене, което знае за опасностите и целите и може да различава правилните и лъжливите пътища.

Кой би дръзнал да ръководи след Рудолф Щайнер и да води

към духа? Защото тук има всичко; то само трябва да бъде развито в свобода и в познание. – Кой би посмял да даде други наставления освен посочените в неговото слово – словото, в което се съдържа най-богат живот и семе на всевъзможна истина? Това би било дързост и неразбиране. С трохите, които падат от тази маса, всеки може да стане богат и да насити своите братя. Продължител на това дело може да се стане само в смисъл, да се открият съкровищата, за които са дадени ключове. Ако някой си помисли, че може да продължи делото там, където Рудолф Щайнер го е прекъснал – би показал само своето заслепяване. Даденото от Рудолф Щайнер ще стигне на човечеството за хилядолетия; то ще го направи виждащо за вечните ценности и ще извика за съзнателен живот силите, преобразуващи човешкото същество.⁴

Не би било възможно за мен да намеря други въвеждащи думи за тази книга. Те даже ми се струват твърде слаби. От тази книга говорят Отвъдното и Вечността и мога да я поставя само в този ракурс.

ПЪРВА ЛЕКЦИЯ

ПРИРОДАТА Е ВЕЛИКА ИЛЮЗИЯ. „ПОЗНАЙ СЕБЕ СИ“

Защо изобщо се стремим към познание на духовното

Беше изразено желание, в тези лекции да говоря за пътищата, водещи до свръхсетивни познания за духовния свят, които биха могли да се съчетаят с пътищата, които толкова успешно в най-новото време разширяват познанието за сетивния, физическия свят. Защото към истинската действителност ще може да се доближи само този, който присъедини към великите и достойни за удивление познания на най-новото време в естествознанието, историята и другите науки, също и това, което можем да знаем по отношение на духовния свят.

Навсякъде, където пред нас се простира светът, той наистина е духовен и физически и никъде няма физическо, което зад себе си да няма по някакъв начин за двигател духовното. Никъде няма и духовно, което да води в света бездейно, безсмислено съществуване: винаги то става дейно по някое време на някое място, прониквайки чак до физическото.

Ще видим как, от една страна, във физическите явления и, от друга – наблюдавайки духовното, ще можем да разберем в неговата цялост света, в който живее човекът. Така ще говорим за това, че пред нас да се представят правилните и погрешните методи за такова познание.

Днес ми се иска, преди да обсъдим предмета на нашата тема, да направя известно въведение, за да си изясним какво може да се очаква от тези лекции и какво е предназначено от тях.

Преди всичко наложително е да се постави въпросът: защо изобщо се стремим към изследване на духовното? Защо ние, като мислещи и чувстващи хора, които правят нещо в света, защо просто не се задоволяваме да възприемаме сетивно-физическия свят и да действаме в него? Защо се стремим

към познание на духовното?

Тук мога да посоча изречение, съдържащо най-дълбока истина; то звучи към нас от най-древните времена на човешката мисъл и човешкия стремеж, към него стигаме също и днес, изследвайки въпросите за същността на света. Без да поставям в основата на своите тези чужди древни възгледи, бих искал все пак, където е уместно, да ги посочвам.

И ето, от дълбините на хилядолетията от Изток звучат думите: Светът, който възприемаме с нашите сетивни органи, е майя, велика илюзия. Ако, както това винаги е било усещано в продължение на цялото човешко развитие, този свят е велика илюзия, то зад нейните граници човек трябва да стигне до истинската действителност.

Но защо той възприема света, който вижда със своите очи, чува със своите уши, усеща с другите си сетивни органи, като велика илюзия? Защо са съществували мистериен центрове, и то в древните времена на човечеството, когато човек е стоял по-близо до духа, отколкото сега? Тези места, грижейки се за науките, религията, изкуствата и битовия живот, в същото време са сочели към истинската реалност, противостояща на това, което е представлявала великата илюзия във външния живот, в който преди всичко живее с обичайните си действия човек. Защо най-великите мъдреци, възпитавайки своите ученици в свещените мистерии на древните времена, са искали да ги доведат до тази истина? Защо?

Този въпрос, скъпи мои слушатели, получава отговор само тогава, когато безпристрастно, без предразсъдъци гледаме самия човек.

„Познай себе си“ – така звучи друго древно изречение.

И бих искал да кажа, че именно от съчетанието на тези две изречения – „Светът е майя“ (от Изтока) и „Познай себе си“ (изречение от древногръцката мъдрост)⁵ – произтече за цялото ново човечество неговият стремеж към духовното познание.

Но и във всички древни мистерии стремежът към позна-

ние на действителната истина е произтичал от комбинираното усещане, че светът всъщност е илюзия и че човек трябва да познае самия себе си.

Истински се доближаваме до този въпрос само в живота, не в мисленето, а във волята и в проникването в най-близко достъпната ни действителност. Навсякъде по Земята, не в пълно съзнание и не в точно знание, а в интензивното чувстване, всеки човек си казва: ти самият не можеш да бъдеш такъв, както външния свят, който виждаш и който чуваш.

Това усещане е дълбоко заложено в нас, скъпи мои слушатели. И трябва съвсем ясно да си представим, какво означава, когато човек си казва: „Ти самият не можеш да бъдеш такъв, като външния свят, който виждаш, чуваш и възприемаш със сетивните си органи“.

Наблюдаваме растенията, виждаме ги израстващи от корена, през пролетта се покриват със зелени листа, през лятото ги виждаме в разцвет, а през есента – даващи плодове. Те се появяват и преминават. Техният живот е вписан в годишния кръговрат. Наблюдаваме как много растения всмукват в себе си от земното нещо твърдо, проникват се от твърдото – ако мога така да се изразя, – образуват ствол. Вчера, по пътя за насам, видяхме доста стари растения, които много са възприели от Земята, така че да включат своя живот не в един годишен кръгооборот, а да проточат битието си, давайки нови и нови израстъци по стволите си. Човек има възможност да наблюдава появата и изчезването и на подобни растения.

Когато човек гледа животните, също вижда тяхната поява и вижда как си заминават. Той наблюдава това и при минералите. Той вижда това, което се е отложило по Земята в грандиозните, могъщи планински вериги. Новата наука му даде знанието за това, че и тези планински вериги също се образуват и преминават. И накрая човек – дали според Птолемей, или според Коперник, изхождайки от старите или новите мистерии – стига до следното заключение: всичко видимо, и величието на звездите, и това, което свети насреща ни от Слънцето

и Луната, и чудната плетеница на пътищата им, всичко това се образува и също преминава. А извън тази поява и изчезване съществуват такива свойства, че човек, познавайки сам себе си, не може да се съгласи с това, че той прилича на всичко появяващо се и изчезващо, прилича на растенията, минералите, Слънцето, Луната и звездите.

Тогава човек си казва: аз нося в себе си нещо, което е различно от това, което виждам и чувам около мен. Аз трябва да се доближа до истината за своето собствено същество. Но не я намирам в това, което виждам и чувам.

Във всички древни мистерии е съществувал този стремеж да се стигне до истината за човешката същност. В противоположност на тази истина са възприемали като велика илюзия това, което се е образувало и преминавало навън, в пространството и времето. В познанието за човешкото същество са търсели нещо друго, различно от това, което се е разкривало на сетивните им органи.

И това, другото, са възприемали като духовен свят.

Предмет на моите лекции ще бъде показването на това, как правилно да се търси този духовен свят. Защото, разбира се, вие можете да си представите, че преди всичко човек ще иска да продължи това, което е свикнал да има като път при наблюденията на сетивния свят. Но ако изследванията над сетивния свят в обикновения живот довеждат до илюзиите, може да се очаква, че илюзията ще стане не по-малка, а по-голяма, ако за познаването на духовния свят изберем същите пътища, които сме избрали за познаването на сетивния свят. Така стоят нещата и ние ще видим това. Попадаме в още по-голяма, по-силна илюзия, когато продължим сетивното изследване в духовния свят.

И отново, ако в мъглява мистика смъртно предчувстваме духовното и мечтаем за него – именно духовното си остава неизвестно за нас. Ние само го предчувстваме, само вярваме в него. Ние нищо не знаем за него. И ако поискаме да продължим тази мистика, тази вяра, това предчувствие по отношение

на духовния свят, той няма да ни стане по-близък, а напротив, ще ни бъде все по-непознат, така че човек, така да се каже, може да намери два лъжливи пътя.

От една страна, той се държи по отношение на духовния свят така, както и по отношение на сетивния, който преди всичко му предоставя една илюзия. Ако поиска да продължи същия този път в духовния свят, както горе-долу правят това обикновените спиритисти, той стига не до по-малка, а до още по-голяма илюзия.

Другият път се представя не като проникновено, ясно изследване на духовния свят, а като път на вярата и мистичното предчувствие. При това обаче духовният път си остава неизвестен. Въпреки усилията да се продължи този път на предчувствието и мистицизма, духовният свят става все по-непознат. И в двата случая не се прониква в духовния свят. В единия случай по-голяма става илюзията, в другия – невежеството.

В противовес на тези два лъжливи пътя следва да се търси правилният път.

Верните пътища към духовното познание

Желаейки да намерим верните пътища към действителното духовно познание за истините за човешкото същество, за истинския си Аз, трябва да се има предвид невъзможността за това, изхождайки от познанието за илюзията, което ни дават външните сетива, или изхождайки от предчувствие и мистично предусещане на истинното.

Да разгледаме безпристрастно, какво става тук.

Собствено казано, когато имаш материалистично мислене, никога не можеш да бъдеш толкова голям почитател на най-новите естественонаучни изследвания на Дарвин, Хъксли⁶, Спенсър⁷ и др., какъвто можеш да бъдеш, бидейки изследовател на духовния свят. Защото тези хора и много други от времената на Джордано Бруно са направили наистина

безкрайно много в областта на познанието на това, на което през всички времена в мистериите са гледали като на велика илюзия. Съвсем не е задължително да се придържаме към теориите на Дарвин, Хъкли, Спенсър, Коперник, Галилей и др. Нека хората да мислят теоретично каквото искат за Вселената – няма да навлизаме в това. Искаме само да изясним какъв велик стимул е бил даден чрез тези хора към чисто материалното разглеждане на един или друг орган поотделно в човека, в растението, в животното; на една или друга тайна, действаща в камъка. Трябва да си представим всичко, което наблюдавахме в последно време като следствие от тези изследвания за живота на жлезите, нервите, сърцето, мозъка, белите дробове, черния дроб и т.н. Тогава ще получим необходимата най-висока оценка. Обаче човек достига с всички тези познания само до известна точка. На това искам да ви обърна внимание със следващите три примера.

Може изключително прецизно да се изследва образуването на първоначалната зародишна яйцеклетка на човека и как все по-нататък и по-нататък, по чуден начин се формира човешкият ембрион, как се добавят орган след орган, и как от малките периферни органи накрая се създава удивителната сърдечна и кръвоносна система. Всичко това може да се научи.

Може да се изследва как започвайки от корена и завършвайки с цветовете и семената при растенията всичко се развива материално и съгласно тези представи от това може да се конструира целият свят, свят, достигащ до звездите.

Това и направиха нашите теоретици астрономи и астрофизици. Те създадоха света, изхождайки от звездната мъглявина, която в своята структура е ставала все по диференцирана и по-диференцирана, мощно развивайки от себе си живот и т.н.

Всичко това е възможно да бъде конструирано и да си го представим.

Но в края на краищата, отново стигаме до въпроса за същността на човешко същество, за това, какъв трябва да бъде отговорът на въпроса: „Познай себе си“. И ако разбираме себе

си само чрез това, което се съдържа и знаем за камъните, растенията, животните, за човешките органи, жлези, кръвоносна система, какво научаваме? Научаваме за света, в който навлизаме от раждането си и напускаме при смъртта си. Нищо друго.

Но в дълбините на собственото си същество човек усеща, че това не е неговата последна, истинска граница. От най-вътрешното си същество, гледайки всичко това, което е насреща му в своята завършеност и величие, той възкликва: „Всичко това ти възприемаш само между раждането и смъртта. Но какво представляваш ти самият в своята истинска същност?“

В мига, когато по същество въпросът за човека от природонаучен и познавателен се трансформира в религиозен – в този миг човек не отива по-нататък в разбирането на това, което вижда в света на великата илюзия. И въпросът „Познай себе си“ така, че да се знае откъде си дошъл с най-вътрешното ядро на своето същество и накъде вървиш, къде са най-дълбоките източници на твоето същество – този познавателен въпрос, превърнал се в религиозен, също остава без отговор.

В древните мистерии, при вратите на посвещението са обяснявали на учениците: „С външните си сетивни органи можете да разпознаете всичко, каквото искате. Но когато поставите великия въпрос на човечеството религиозно, великата загадка си остава без отговор за вас“.

Продължаваме. Може внимателно да се вглеждате също, по какъв начин е изградено човешкото лице, как човек движи своите ръце и рамена, как върви и стои; може да се възпита усещане за разбиране образа на животното, образа на растението и доколкото е възможно за сетивните органи, да се разбере това. Но в мига, когато поискаме да претворим художествено това възприятие в изкуството, за нас отново въпросът остава без отговор.

Защото по какъв начин хората преди са претворявали художествено това, което са знаели за света? В древните времена

към това са стимулирали мистериите. Каквото се е знаело за природата, се е задълбочавало с възгледите, които са имали за духовното.

Достатъчно е да се върнем в древна Гърция. Днес скулпторът или живописецът търси модел – поне до неотдавна беше така, а сега вече е по-рядко. Той иска да подражава на нещо. Гъркът не е правил това. Само предполагаме, че е правил така. Гъркът е чувствал в себе си духовния човек. Той е знаел, че всичко материално е създадено съгласно духовното и се е стремил да го възпроизведе; той например е знаел, че в движението на ръцете е живеело духовното. Дори през Ренесанса моделът е служил на художника само за стимул; когато го е гледал, той е предавал в движението това, което, както е знаел, изхождайки от вътрешното към външното, е живеело в рамото и ръката. Така в движението на човека е влагал неговия вътрешен, духовен живот.

Предимно външното съзерцание на великата илюзия, на майя, подражанието на модела ни оставя там, където сме, стоящи на място пред човека, а не в човека. По такъв начин, поставяйки въпроса в плоскостта на изкуството, но спирайки се само до илюзията, великите човешки загадки си остават без отговор.

Така е било и при вратите на посвещението в древните мистерии, когато на ученика са обяснявали следното: ако искаш да останеш във външния свят на илюзиите, няма да успееш да проникнеш в човешката същност и същността на природните царства. Ти няма да можеш да станеш художник. По такъв начин виждаме, че и по пътя на изкуството са усещали необходимостта от духовното познание.

Сега, скъпи мои слушатели, вие можете да възразите: но съществуват съвсем материалистични скулптори и художници; те могат да направят нещо и добре знаят как да извлекат тайните от модела и да ги вложат в образа, в материята.

Разбира се, но защо те могат това? Тук е заложена традицията. Ние не забелязваме това, а художниците не го осъзна-

ват, макар да искат самите те да са способни на това, но не са. Те са се научили от древните майстори, които пък са получили от още по-древните тайната, излизаща от духовните възгледи в мистериите. Древните художници, скулптори, Рафаело, Микеланджело и др., са заимствали това от тези, които на свой ред са получили това знание от мистериите.

Истинското изкуство се създава от духовното. Не може да бъде по друг начин. Когато се приближаваме до изначалното в изкуството, към истински художественото творчество, задължително е вглеждането в духовния свят.

Да вземем трети пример: бидейки ботаник или зоолог, може великолепно да се познава всяка форма на достъпното за нашето наблюдение растение. В химическата физиология могат да бъдат описани процесите, ставащи в растенията. Могат да бъдат изучени процесите на превръщане на хранителните продукти в храносмилателните органи и в самата кръв и по-нататък, чак до нервите. Всичко това е възможно да се изучи, може да се стане доста умен, умел анатом или физиолог, или ботаник, или зоолог; много има за изследване в света на голямата илюзия. Но когато поискаме да се приближим към човека с всички тези познания с цел врачуване, или казано по медицински, когато искаме отново да намерим пътя, водещ от природата към човека, именно от вътрешната природа на човека и неговата същност, тогава това ни е недостъпно.

Ще кажете: обаче има много материалистично мислещи лекари, които нищо не искат да знаят за духовния свят, които се ръководят само от това, което може да се изследва по естественонаучен път, и те все пак лекуват.

Да, но защо?

Те могат да излекуват, защото използват традициите на древния светоглед. Защото всички стари лечебни средства са били заимствани от мистериите.

Обаче всички те имат забележителна особеност. Така, ако вземете в ръце стара рецепта, ще видите, че тя е невероятно сложна и изисква необичайно много условия за изготвяне и

употреба в случаите, за които според традицията се казва, че тя трябва да бъде приложена.

И ако по времето на древните мистерии бяхте попитали лекаря на светилището, как се изготвя подобна рецепта, той никога не би ви отговорил: „Правя химически опити, пробвам съотношението на едни или други съставки и след това го прилагам върху болните и наблюдавам ставащото“. Древният лекар на светилището никога не би ви отговорил така. Той би казал: „Аз живея в лабораторията (да наречем това така), която е създадена съгласно духа на светилището, и когато намирам какво да е лечебно средство, то представлява указание на Бога“. На него му е било съвсем ясно, че чрез цялата атмосфера, царяща в неговата лаборатория, той стига до живо общуване с духовния свят. Духовните същества са присъствали там за него по същия начин, както обикновено присъстват хората. Той съзнавал също, че в духовния свят би постигнал много повече посредством духовните същества, отколкото без тяхното влияние. И той съставял своите сложни рецепти не по естественонаучен път, а по божествен. В мистериите са знаели, че при желанието си да познаят и разберат човека, не трябва да се спират до илюзията, а е необходимо да проникнат в истината на духовния свят.

Сега хората стоят доста по-далеч в областите на своите външни познания, отколкото са били древните със своите мистерии. Но пътят към познанието отново трябва да бъде намерен. И ето третия пример, който мога да ви представя: ако сме въоръжени с най-широки познания за обкръжаващата ни природа, т.е. за голямата илюзия, и поискаме да лекуваме и изцеляваме, все пак ние отново ще стоим пред загадката за човешкия живот с въпроси, оставащи без отговор. И обръщайки се от илюзията към човека, от възгледа „природата е велика илюзия“, към изискването „познай себе си“, както това се изисква при лечението, се оказва, че не можем да направим нито крачка по-нататък.

Така, изхождайки от тези три примера, може да се стиг-

не до извода: човек, искащ да прехвърли мост между света на голямата илюзия, света на майя и „познай себе си“, вижда, че стои пред нищото. Имайки по отношение на човека религиозен или художествено-творчески подход, или желаейки да му помогне като лекар, той вижда, че стои пред същото нищо, ако пак изхожда само от илюзията.

Няма да успеем да прехвърлим необходимия мост, ако не преминем към съвсем различно познание от това, представляващо познание за външната природа, познание за великата илюзия – майя.

***Познание за света в неговата всестранност
с помощта на духовното наблюдение
над физическите явления***

Да направим сравнение между начина, по който са пробвали в древните времена на мистериите да добият съвършеното, истинско познание за света, и начина, по който пробват да направят това днес.

Преди няколко хилядолетия се е говорило по различен начин за света и неговата същност, отколкото говорят днес за него учените, които претендират да са авторитети. Да се пренесем във времената, когато свещените мистерии са обуславяли разцвета на блестящо, величествено знание, царувало в Предна Азия, и да пробваме с няколко характерни щриха да се задълбочим в същността на това познание.

Например казваме, че в древна Халдея тогава са знаели приблизително следното: човек преживява най-външните граници на битието, към които може да се приближи със своите душевни сили тогава, когато насочи духовно-душевния си поглед към удивителната противоположност между живота в съня, когато спи (съзнанието е сумрачно и човек нищо не знае за своя живот), и този, който той има в будно състояние (около човека е светло и той съзнава своя живот). Преди хилядолетия

тези смени на състоянията между сън и будност са се възприемали по друг начин. Сънят не е бил толкова безсъзнателен; будността не е била толкова съзнателна, както сега. Насън са възприемали променящи се, но могъщи образи, възприемали са действено-вълнуващия се миров живот и когато са спели, са се намирали под въздействието на всичко същностно в света. Състоянието на несъзнателност по време на съня дошло по-късно, с развитието на човечеството.

Затова пък будният живот преди хиляди години не бил толкова осъзнат и ясен като днес. Предметите не са имали ясно очертани граници, били са неопределени. Те още са излъчвали нещо различно и много духовно от себе си. Нямало е толкова рязък преход между сън и будност. Но е било възможно да се различава всичко това, в което са живеели по време на бодърстването и в онези времена това са го наричали приблизително „Apsu“. Това бил светът на будността.

А това, в което хората пребивавали, когато спели, всичко дейно-движещо се, което не са могли да различават толкова добре, както са различавали минералите, растенията и животните в състоянието на будност, това са го наричали „Tiamaat“.

В Халдейските мистерии учили, че човек се намира в по-истинския, реален свят, когато витае насън и пребивава в тиамаат, отколкото когато живее в будно състояние сред минералите, растенията и животните. „Tiamaat“ е по-древното и по-свързано с вълната на изконно-човешкото, представлявайки чрез себе си това, което стои по-близо до самата му същност. „Apsu“ е било по-непознатото.

Но с течение на времето настъпили промени в Тиамаат. Така са учили и са говорили на учениците в мистериите.

Като следствие от движението и живота възникнали демонични образи, конеподобни фигури с човешки глави, лъвоподобни фигури с ангелски глави. Те възниквали от Тиамаат и това, което живеело тук като демонични образи, станало враждебно към човека.

След това в света се появило могъщото същество Еа.

Който днес още има усещане за звуците, ще почувства в съзвучието на Е и А подсказка за могъщото същество, което според смисъла на древното учение в мистериите се намирало около човека за да му помага, когато демоните, появили се от Тиамаат, са били силни.

Еа, Иа, с добавяне на частицата „Soph“ става Soph Ea, Sophia. Еа е това, което обозначаваме с абстрактните думи: мъдрост, която действа във всичко; Иа = във всичко действаща мъдрост, София. Soph е частица, която приблизително означава „съществуващ“ („Seiend“). Sophia; Sophea – пребиваващ.

И така, Sophea = навсякъде действащата мъдрост, изпратила на човека Син, този Син, когото по това време обозначавали с името „Мардук“ и когото в по-късната терминология сме свикнали да обозначаваме като действащия от йерархията на Архангелите – Михаил. Това е същата същност, Синът на Еа, на Мъдростта, Мардук-Михаил. Мардук-Михаил, както са учили мистериите, бил могъщ, велик и силен, и всички зли демонични същества, като коне с човешки глави и лъвски фигури с ангелски глави, стояли в своята съвкупност като великата Тиамаат срещу Мардук-Михаил. Той бил достатъчно силен, за да господства над бурята, носеща се през света. Всичко, което било „Тиамаат“, както било представено, всички тези демони образували могъщ огненишащ дракон, който се противопоставял на Мардук-Михаил като сбор на всички демонични сили, раждани от нощта на Тиамаат. Срещу тази огненишаща същност той изхвърлял своето оръжие и срещу цялата сила на бурята в самата вътрешност на Тиамаат; и същността на Тиамаат се разпръснала, разпиляла и разпълзяла по целия свят. А Мардук-Михаил могъл да създаде горе Небето и долу Земята.

Така се появило това, което е горе и това, което е долу.

Така са учили в мистериите: великият Син на Еа, на Мъдростта, покорил Тиамаат и от една нейна част образувал това, което е горе – Небесата, а от другата това, което е долу – Земята.

Ако гледаш в Небесата, ако вдигнеш зора си към звез-

дите, о, човече! – ти виждаш една част от това, което Мардук-Михаил е създал за благото на хората от страшните глѣбини на Тиамаат.

И когато гледаш надолу, където от земното вещество, пропито с минерали, израстват растенията, където се появяват животните, намираш другата част, която синът на Еа, на Мъдростта, също преобразувал от Тиамаат за благото на човечеството.

Ето така в онези древни времена, в древна Халдея, човечество е гледало на всичко, създаващо се в света, и действително са го усещали именно така: демоничните фигури, населявали нощта, и всичко, което било в Тиамаат, Мардук-Михаил формирал като звездите във висините и като Земята долу; това, което свети срещу нас от звездите, е създадено от него от тези нощни образи, от тези подвижни и дейни същности, описани от мен. И всичко това, което израства от самата Земя, представлява преобразуваната от Мардук-Михаил тъкан на Тиамаат. Така са гледали в древните времена на това, което са могли да си представят, съобразно душевните си способности. Такова е било знанието.

В светилищата, в пълна тайна, учителите подготвяли своите ученици, развивайки в тях душевна твърдост и сила. И едва когато достигали известна степен в развитието на душевните сили, тогава учениците могли да научат първите елементи на това, което днес поднасяме на децата още в училище като елементарни знания: например, че слънцето е неподвижно, че Земята се върти около себе си, че световите са се образували от мъглявината. Естествознанието, което сега преподаваме в училище на децата, в древните времена е било голяма тайна. Напротив, пред целия свят се разкривало това, за което току-що ви разказах като за действия на Мардук-Михаил.

Това, което според Коперниковия светоглед представлява астрофизическото учение за света, се е постигало от древните мъдrecи едва след дълга подготовка. Това знание, макар и вече да няма мистериен характер, изучаваме в университети-

те, даже в основните училища. Но в древните времена за него са могли да знаят само посветените.

Било е време дълго преди древните халдейски мистерии, когато хората са говорили само за такива неща, които ви опираха: за Еа, за Мардук-Михаил, за apsu и за tiamaat. Те презирали всичко това, което мъдруващите учители са говорили за движенията на звездите, за движението на слънцето и искали да изследват само това, което, макар и във формите на древното ясновидство, се е представяло на човечеството.

След това настъпило време, когато постепенно от Изток започнало да се разпространява древното знание и започнали да придават значение както на едното, така и на другото знание. Изучавали и признавали това, което се проявявало като съществено от духовния свят, което се явявало като действие на духовното същество Мардук-Михаил, и едновременно признавали и това, което било възможно да се нарисува като слънце и наоколо като звезди, движещи се в цикли и епицикли⁸. Всичко това било много съществено.

После настъпило време, когато хората изгубили проникването в духовния свят, в света на демоните и боговете и когато се развило другото, интелектуално знание, с което толкова се гордее съвременният човек и което постепенно се развило до кулминационната си точка.

Сега, по отношение на външния свят, ние се намираме приблизително в такова време, когато духовното толкова се презира, колкото в древните времена се е презирало материалното от тези, за които всичко духовно било самопонятно.

Но ние трябва да предвиждаме времето, когато отново ще бъдем в състояние да възприемаме наред с това, на което ни учат астрономите, астрофизиците, зоолозите и биолозите, и това, което ни дава духовното познание за същността на духовния свят.

Това време дойде. Човек трябва да върви към това време, ако иска да разреши задачите си, ако отново иска да стигне до религиозното изкуство, до изкуството за лекуване и т.н.

Както в древните времена сред хората е процъфтявал спиритуализмът, а материалното се е презирало, а след това възприетото материално знание, провъзгласено за велико, изместило духовността, както в древните времена са живели в заблуди, потапяйки се само в спиритуалното, презирайки външния свят, и както после са ценели материалното, презирайки в състояние на заблуда спиритуалното, по същия начин трябва да настъпи времето, когато от всеобемашото изключително познание на външния свят ние отново ще трябва да стигнем до новото мистерино познание.

Да, след като материалното познание достигна такъв разцвет, отхвърляйки част след част областта на древното духовно знание така, че от него нищо вече не съществува, подобно на това, както от древните постройките по Земята са останали само остатъци, разкривани при разкопки – след всичко това ние сме длъжни да стигнем до духовното. Но трябва да стигнем с пълното знание за това, което откриваме, поглеждайки назад, в древните времена на Земята, вниквайки в историята; да стигнем до него посредством нова, религиозно задълбочена художествена настройка, посредством ново, проникващо в човешкото същество духовно обучение, лечебна практика и т.н. Дадените от мен три примера бяха ви представени днес така, че отново да можем да изградим мистерии, които да ни доведат до съвършеното познание за същността на света. То ще доведе човека до работа за благото на човечеството в смисъла на всестранныя пълноценност, а не само на едностранната материална действителност.

ВТОРА ЛЕКЦИЯ

ТРИТЕ СВЯТА И ТЕХНИТЕ ОТРАЖЕНИЯ

Разликата в състоянията на съзнание от старото и новото време

За да имаме понятие какво представлява духовното изследване, преди всичко трябва да имаме представа за различните състояния на съзнание, в които може да се намира човешката душа.

В обикновения живот, който човек води сега, в този век на Земята, той се намира в съвсем определено състояние на съзнание. То се характеризира с това, че човек преживява известна разлика между будност и сън, които приблизително, дори и да не съвпадат по време, се съгласуват с преминаването на Слънцето около Земята и на движението на Земята около своята ос. В наше време редът, който посочвам тук, наистина е малко нарушен. Но поглеждайки назад, в не толкова отдавнашното време на непрекъснатия живот, откриваме, че хората са работели приблизително от изгрев Слънце до залез и са спели от залеза на Слънцето до изгрева.

В наше време това в известна степен е нарушено. Познавах хора, които спяха през деня и будуваха през нощта. Често изследвах, защо това се прави така? Хората, за които става дума и повечето от които познавах като поети или писатели, казваха, че това сякаш има отношение към съчинителството. Но срещайки тези хора през нощта, никога не ги заварих да писателстват!

Искам да посоча, уважаеми мои слушатели, че за съвременното съзнание най-важен факт е, така да се каже, именно това, че ние будуваме в течение на слънчевото време или толкова, колкото продължава, а по време на нощта спим.

Много неща са свързани с тази форма на съзнание. Тя е свързана с това, че ние даваме известна, съвсем определена

оценка на сетивните възприятия, и в тях виждаме основната реалност. И когато преминем към мислите, виждаме в тях нещо измислено и не толкова действително, колкото реални са за нас сетивните възприятия.

Например човек днес вижда стола като нещо реално: той може да го придвижи и да чуе това; знае също, че може да седне на стола. Но самата мисъл за стола човек не разглежда като нещо действително. Когато изплува мисълта, за която предполага, че е в главата му, тогава той не чува това! Съвременният човек съвсем основателно спрямо своята конституция не вярва, че може да седне на мисълта за стола. Ще бъдете недоволни от покана да седнете на мисълта за стол.

Много неща са свързани с преживяването на съзнанието, насочено към Слънцето. Не е такъв случаят с хората, получаващи наставления и насоки от мистериите за всички обстоятелства на своя живот, например с халдейците, за които споменах вчера. Тези хора се живели съвсем различно от съвременните в своето съзнание.

Преди всичко можем да посочим следното явление, което дава разбиране за разликата в съзнанието на човека от онова време и съвременния.

С нашето летоброене, приемайки годината за 365 дни, ние няма да се справим добре с това. Ако пресмятахме така и хилядолетията, в края на краищата би се получило нещо такова, което не би се съгласувало вече с положението на Слънцето. Бихме изостанали от Слънцето и неговото разположение. Затова включваме по един ден на всеки четири години и приблизително се съгласуваме в течение на дълги периоди от време със слънцестоенето.

Как са постъпвали халдейците в този случай в древните времена? Не така, както ние. За дълги периоди от време те имали подобно на нашето пресмятане, но достигали до него по друг начин. Те е трябвало, предвид, че пресмятали годината като 360 дни, да вкарват след всеки шест години цял високосен месец. След четири години ние имаме една високосна година

с един високосен ден; халдейците на седем години вкарвали високосен месец. По такъв начин, те имали шест години с 12 месеца и след това една година, седмата, с 13 месеца; шест години с 12 месеца и след това отново една година, седмата, с 13 месеца, и така нататък.

Виждате ли, такива неща се регистрират от съвременните учени. Те казват, че това е било така. Но не знаят, че това е свързано с интензивни промени на състоянието на съзнанието на хората. Хората, които са вкарвали не един високосен ден на всеки четири години, а един високосен месец след шест години, са гледали на света по съвсем различен начин от нас.

Защо? Защото са възприемали разликата между деня и нощта съвсем не така, както ние днес, през деня са възприемали не такава яснота и светлина както ние сега. Ние, с нашето съвременно съзнание, виждаме хората с резки очертания, едни по-ясно, други не съвсем и т.н.

Но при тези, които са се обучавали в древните халдейски мистерии, е било съвсем различно.

Ето какво е виждал тогава всеки човек, представяйки си например дадената картина – тази пълна с хора зала: виждали са седящите хора обкръжени от ауричен облак, който причислявали към човека. Ако сега ние толкова филистерски виждаме всеки човек с ясни контури, седящ на своя стол и всички заедно ни се представят така, че е съвсем удобно да бъдат преброени, в онези времена биха видели левия и десния ред столове сякаш в някакъв ауричен облак, който би бил проточен като пара, като облак зад облака, имайки по-тъмни места, които биха обозначавали хората.

Такава картина биха виждали не в по-късна, а в древна Халдея. През деня биха виждали само тъмните места в това аурично облачно образувание, а през нощта – също нещо подобно в състоянието на сън, защото тогава то не е било толкова дълбоко, колкото днес. Било е с повече сънища. Сега ако някой е спал и вие всички сте седели тук, той не би видял нищо за вас; такъв сън тогава не е имало. Тогава и насън са виждали

ауричния облак вляво и вдясно и в него отделните хора като светещи фигури: през деня в ауричния облак ги виждали като тъмни, а през нощта – като светли фигури.

Така че по онова време не е имало такава голяма разлика във възприемането през деня и през нощта.

Не са усещали разликата между намиращото се в небето Слънце и липсващото през нощта Слънце, а са възприемали това явление така, че през деня са виждали Слънцето като светещо кълбо, като светлинен кръг, а около него чудната слънчева аура. Бих могъл да опиша това по следния начин.

Ето какво си представяли хората: съвсем долу се намираща Земята, горе навсякъде е вода, а най-горе има сняг. Оттук, от най-горе изтича Ефрат. А над всичко това е въздухът. Горе виждали движещото се Слънце, обкръжено от дивно прекрасна аура. Слънцето отивало от Изток на Запад (виж рисунката).

Земя - тъмно синьо

сняг, Ефрат - бяло

въздух - зелено

тръба - лилаво

жълто

червено

светло синьо

След това си представяли, че съществува нещо, за което днес бихме казали приблизително следното: вечерта Слънцето заминава в отвора на тръба (Rohr) и на сутринта излиза от нея. А през нощта виждали Слънцето приблизително по следния начин: в средата зеленикаво-синьо, а наоколо жълтеникаво-червено сияние. Сутрин Слънцето изгрявало от тръбата, светло в средата и обкръжено от аура. То се движело над небесните облаци и отивало на Запад в Небето, в тази тръба, ставало тъмно, обаче аурата му излизала зад пределите на отвърстието, докато то се потапяло и отивало все по-далеч, говорили за тръба, за кухо пространство, защото тогава виждали Слънцето като тъмно, като черно. И изговаряли това, което виждали.

Гледайки към слънчевото небе, не са забелязвали голяма разлика между деня и нощта, както е днес.

В онези времена са виждали и още нещо, съвсем различно от днес, и то много силно. Това е, когато са гледали към детството си. В него са прекарвали първите шест, седем години от живота и наистина са смятали себе си за намиращи се тогава още в божественото, в което са били и преди да се спуснат на Земята. След това, между 7 и 14 година се смятали за излезли до известна степен от ауричното духовно яйце и излизачи от него по-нататък до двадесетата година; и едва от тази двадесетата година се чувствали истински на Земята. Тогава вече малко по-силно виждали разликата между деня и нощта.

Наблюдавали са върху собственото си човешко същество възходящото развитие, протичащо в период от шест-седем години. Това се е съгласувало с движението на Луната, а не на Слънцето. Луната, която в течение на 28 дни се появява ту пълна, ту по-малко осветена, се съгласувала с това, което преживявали самите хора в течение на собствения си живот посредством числата шест и седем. И тогава усещали следното: това, което Луната извършва в течение на месец, човек го прави в течение на 28 години, в 4x7 години.

Изразявали това във външното пресмятане на времето

така: включвали седми високосен (допълнителен) месец след седем години. Брояли според Луната, а не според Слънцето.

Гледали на външната природа също не по начина, по който днес се гледа. Сега, в будно състояние, външната природа се вижда в нейните резки контури като бездуховна. Тогава ден и нощ са виждали външната природа не в ясни очертания, а в духовна аура. Сега през деня се вижда всичко, а през нощта нищо. Всичко това се приписва на значението на Слънцето, което обуславя смяната на деня и нощта.

За древните халдейци в мъдростта на техните мистерии Слънцето не е имало това значение. Такова значение е имала Луната, защото тя в своя образ е давала отпечатък на това, как е пораствал човек. Усещали се по съвсем различен начин като дете, юноша и възрастен човек, докато днес това вече не е така. Днес вече не се забелязва голяма разлика между първите седем години и вторите седем години. Децата станаха разсъдливи като възрастните; необходимо е да се изобретяват специални методи за възпитание, за да се справяме с тях. Всички хора са еднакво разсъдливи, независимо на колко години са.

Такова нещо го е нямало в Халдея. Младенците са били толкова духовни, че са се намирали в божествено-духовното, и по-късно, когато са ставали земни и са се излюпвали от ауричното яйце, са знаели за това. Тогава не са пресмятали според това, което е правело Слънцето, а са пресмятали според Луната, според образите, които тя е представляла на Небето съгласно числото седем. Затова, изчислявайки времето, на седмата година добавяли месец, т.е. това, което имало отношение към Луната.

Този външен признак в развитието на цивилизациите, който днес ние пресмятаме с високосните дни, а халдейците са пресмятали с високосни месеци, в действителност показва, че разликите между съзнанието през деня и нощта не е съществувало при тях, но затова пък са съществували силни разлики между съзнанията при отделните възрасти на човека.

Днес, разтърквайки сутрин очи, си казваме: аз съм спал.

Древните халдейци се пробуждали на 21-та, 22-та година, ставали просветени в своя възглед за света и си казвали: аз съм спал до 21, 22 години. Те предполагали, че будуват до 50 години и че след това във всеки случай не заспиват като старци, а преминават в доста по-просветен съзнателен живот. Затова са гледали на старците като на мъдреци, които влизали в света на съня с това, което са придобивали като съзнание от 20-та година и там ставали силно ясновиждащи.

Така халдеецът преживявал три състояния на съзнание. Ние преживяваме две, а третото само е намекнато като сънуване: будност, сън, сънуване. Тези състояния древният халдеец не ги е преживявал като такива в течение на смяната на деня и нощта, а е преживявал смътно, сънно състояние на съзнанието до 20-та година; след това будно състояние, в което е живеел със света, и когато е казвал, че е пробуден чак до 50 години. След това е настъпвало състояние, когато другите казвали за него, че той взема своето земно съзнание в духовния свят и знае повече от другите.

Затова на старците са гледали като на знаещи. Сега не е така, на тях гледат като на стари глупаци, станали немощни.

Това е голямата разлика, която обхваща човешкия живот чак до най-вътрешната конституция.

Трябва да сме наясно с тази разлика, защото тя е изключително важна за човешкото същество. Светът се разбира само когато се знае за състоянията на съзнание, например каквото е било при детето в древна Халдея. То е подобно, вярно – само прилича на нашето сънно състояние, но е доста по-живо. То е такова, че базирайки се на него, може да се действа. Сега това представлява болестно състояние. Но това, което днес е болестно, е било при халдейците състоянието на съзнание-то при детето. Дневното състояние, което сега усещаме някак по-прозаично, също още не е съществувало. Казвам „прозаично“, защото именно прозаично е това, че всички хора ги имаме в техните физически контури! Да се възприемат и даже да се рисуват в тези ясни контури е прозаично! В древна Халдея та-

кова състояние не е съществувало; тогава, както описах това, са виждали хората физически и аурично; виждали са през човека, чак до самата душа.

Съществувало е и трето състояние на съзнанието, днес угаснало, защото това е състоянието, когато спим без сънища. Можем да го сравним с него.

Така, разглеждайки всичко това исторически, виждаме, че колкото по-назад отиваме в древността, толкова повече различни намираме в различните състояния на съзнание при човека. В наше време не можем особено да блеснем със състоянията на съзнание, които имаме в обикновения живот.

Човек не може да каже нищо за това, което преживява докато спи без сънища. Съществуват изключително малко хора, които могат и днес да кажат нещо за това, което преживяват в съня без сънища, но те наистина са много малко. Казва се, че сънуването е в областта на фантазията, а будното състояние се разглежда като такова, на което можем да се доверим.

При древните халдейци не е било така. Състоянието на съзнание в детството с живите, водещи също да активност сънища, се разглеждало като такова, в което децата наполовина са се намирали в предземния живот и оттук са могли да казват неща, които са принадлежали на божествения свят. Тогава са гледали на децата по друг начин, като са се вслушвали в тях, защото са знаели, че те са донесли нещо със себе си от божествения свят.

След това настъпило състояние на съзнанието, при което хората са били земни, но още са били душевни в своите аури. Внимавайки за това, което казват старците, са научавали нещо за духовния свят, за ставащото в него.

А за тези, които напредвали в мистериите, се казвало: към петдесетата си година те са овладели чисто слънчевото и навлизат в собствено духовно състояние, от слънчеви герои се превръщат в отци, свързани с духовната родина на хората.

Така, от историческа гледна точка исках да ви покажа как са се развивали различните състояния на съзнание.

Естествено творещата фантазия на съвременния сън

Да оставим засега съня без сънища при съвременния човек и да наблюдаваме това, което ви е известно като обикновеното будно състояние, в което се намирате, когато казвате: буден съм и около себе си виждам предмети, виждам другите хора, чувам ги как говорят с мен, общувам с тях и т.н.

И след това нека вземем другото състояние, което също познавате, когато мислите, че спите, но когато от съня излизат често толкова плашещи или толкова чудно освобождаващи сънища, за които, намирайки се в здравословно жизнено състояние, трябва да кажете: това са неща, които не принадлежат към обикновения съвременен живот, те оживяват и действат, изхождайки от някаква природна фантазия и изтикват към човека различни образи. По-прозаичният тип не обръща на сънищата голямо внимание, а по-суеверният се стреми да разгадава външния им образ. Настроеният поетично човек се вглежда в този удивителен сънен живот. Защото тук, от дълбините на човека излиза нещо такова, което, разбира се, няма значението, което му придава суеверният човек. Тези преживявания се раждат насън като облаци, като мъгла и даже се издигат също като планините – появяват се и отново изчезват, само че в живота на съня това става бързо, докато в света те бавно се издигат и се преобразуват.

Сънищата имат още една особеност. Например сънуваме змии, които са около нас или се вият по тялото ни. Особено хората, злоупотребяващи с кокаин, могат да имат такива много силни преживявания. На страдащите от този порок насън змиите изпълзяват от всички ъгълчета на тялото, като това става даже когато не спят.

Вглеждайки се в живота внимателно, ще забележим, че такива сънища сочат, че нещо не е наред вътре в нас. Забелязваме нарушения в храносмилането, когато имаме такива сънища със змии. Извивките на храносмилателните органи насън се символизират за нас със сплитачи се змии.

Случва се някой да сънува сякаш се разхожда и изведнъж идва до място, където се издига бял каменен стълб, повреден в горната част. Човек чувства безпокойство насън за този повреден връх. Събужда се и усеща зъбобол. Той чувства несъзнателна потребност да направи нещо за някой от зъбите си. (Имам предвид съвременния, обикновен човек, а не древния човек, който е стоял над подобни неща). Съвременният човек веднага отива при зъболекаря и си прави пломба.

Какво е станало? Преживяването на болката в зъба, представляваща нарушение в организма, се представя като символична картина: зъбът е „белият стълб“, малко увреден. Насън усещаме нещо, което всъщност съществува вътре в нас.

Или виждаме, че се намираме в стая, където е невъзможно да се диша; ставаме неспокойни, но това е само в преживяването насън. Забелязваме нещо, което преди не сме виждали: в ъгъла стои печка, съвсем гореща, тя доста силно бумти. Сега в съня си знаем защо не можем да дишаме: в стаята е задушно! Всичко това го усещаме насън. Събуждаме се и усещаме силно сърцебиене, ускорен пулс. Състоянието на неправилно кръвообращение се е символизирано по такъв начин навън като сън. Тук имаме нещо, което се намира в нас самите, и ние го усещаме. Но го усещаме не така, както през деня. Възприемаме го в символични образи.

Или например сънуваме, че на двора зад прозореца грее ясно слънце. Но слънчевата светлина ни дразни, насън ставаме неспокойни от това греещо слънце, а обикновено изпитваме удоволствие от него. Събуждаме се и виждаме, че гори съседната къща. Външното събитие се символизира по съвсем друг начин, а не такова, каквото е.

Така виждаме, че има природно твореща фантазия насън, която външно се изразява в сънищата.

Но не трябва да спираме дотук. Сънят може, така да се каже, да добие свое собствено вътрешно значение и същност. Не само нашият физически сетивен свят, какъвто е извън нас и какъвто ни заобикаля, може да се представя картинно в съ-

нищата, но в тях може да се включи и съвсем друг свят от нашия. На хората в сетивни сънни картини може да се присъни и висшият свръхсетивен свят. Там действат други същества. Там се среща с демонични или също с елфообразни прекрасни същества.

По такъв начин съвременното човешко съзнание наред с обикновеното будно съзнание има и сънищата. И трябва да се каже, че склонността към сънуване ни прави поети. Хора, които не могат да сънуват, винаги ще си останат лоши поети. Защото, за да бъдеш поет или да станеш художник, трябва, така да се каже, да се пренесе в будно-дневната фантазия това, което естествено се надига в сънищата.

Например този, който сънува сънища от такъв характер, когато за него външните предмети се представят символично, като например горящият дом на съседа чрез греещото в стаята слънце, той на следващия ден, след подобен сън, ще чувства в себе си възбуда за композиране, той е музикант.

Този, да кажем, който усеща собственото си сърцебиене като горещо огнище, на следващия ден ще се чувства стимулиран за творене или създаване на архитектурни модели. Той е архитект, скулптор или художник.

Тези неща са така свързани помежду си, както ви ги представих. Така става в обикновеното съзнание. Но може да се отиде и по-нататък. Възможно е дотолкова да се развие обикновеното съзнание, както е описано в книгите ми „Въведение в тайната наука“ и „Как се постигат познания за висшите светове?“. Това се постига с определени упражнения, с това, че се отдаваме на съвсем определени представи и съчетания на думи; целият живот на мислите, животът на чувствата и животът на волята се активизират. Мислите стават някак осезаеми, а чувствата като живи същества. По-късно ще се спрем на това.

След това настъпва нещо, което представлява началото на съвременното посвещение. Продължаваме да виждаме сънища и през деня. Тук идваме до точката, когато лесно могат

да възникнат недоразумения. Този, който съвсем естествено спи през деня, не трябва да бъде оценяван според сънищата си. Само този, който въпреки сънищата си остава буден, както и всеки друг човек, и все пак сънят продължава, достигайки по-активно мислене и чувстваване от другите хора, само той започва да става посветен. Именно тогава настъпва следното: ние виждаме – защото в течение на деня сме трезви и разумни хора, като другите, – виждаме, от една страна, човека такъв, какъвто е за обикновеното съзнание, чертите на лицето му, цвета на очите му, косата и т.н. Виждаме всичко това, но започваме сънищно да виждаме и още нещо около човека – „истината“, – аурата и вътрешния, духовен смисъл на постъпките, които се извършват от хората, виждаме ги духовно. Започваме в съвсем будно състояние да имаме осмислени, съответстващи на действителността сънища. Сънуването не спира сутрин със събуждането, а продължава чак до заспиването и след това преминава в съня. Но то е осмислено, това, което виждаме в човека, душевно в него наистина съществува; това, което виждаме в постъпките, духовно съществува, ние продължаваме да се намираме в действителността, както е обичайно при спомените или просто като насън. Но ние сънуваме духовната реалност.

Към това първо състояние на съзнанието се добавя второ. Дневното сънуване се превръща във висше истинско разбиране в сравнение с обикновеното възприятие в ежедневиения прозаичен живот. В състояние на пълно будно съзнание виждаме още нещо в добавък към обичайната реалност, което представлява висшата реалност.

Това, което съноподобно виждаме през деня по описания начин, го виждаме от какво е проникнато, от какво е пронизано, както отделния човек, така и животните и растенията; виждаме как постъпките стават усещания, имащи духовно съдържание – всичко това добавя нещо към обичайната действителност, обогатява я.

Виждате ли, тук към това, което обикновено разбираме

с нормалното съзнание, фактически се присъединява и второ съзнание, и започваме да виждаме света по съвсем, съвсем различен начин. Най-потресаващо изглежда това друго виждане тогава, когато гледаме животните, гледаме животинския свят.

Този свят сега го виждаме така, че се питаме: какво всъщност виждах преди? Защото виждах само една част от този свят, само външността на животните. Но това далеч не е всичко!

Съвсем нов свят се прибавя към животните, така че за всеки вид, за всички лъвовe, всички тигри, за всички различни породи животни тук има нещо, което наподобява човека, което прилича на него. И такъв животински вид наистина става нещо съвсем особено. Това трудно се поддава на нагледно пояснение, но ви моля да го направите по следния начин.

Представете си, че по някакъв начин допълвате тялото си. Привържете към всеки пръст на ръцете си конец, т.е. десет конца, и към края на всеки, на известно разстояние топче, с различни нарисувани фигурки. Тогава имате десет такива конца и можете да мърдате пръстите си така, че да правите всевъзможни движения. Направете това и с пръстите на краката. Към всеки завържете конец, а към края на конца топче с фигурки. И сега свикнете толкова ловко да подскачате и толкова ловко да движите пръстите на краката си, че от това да се получи нещо удивително. Всеки пръст е с различна дължина и има на края топче с фигурки, пръстите на краката ви също.

След това си представете, че виждате това свързано с вашия човешки образ. Душата ви господства над всичко това. Всяко топче е нещо отделно, но в мига, когато наблюдаваме всичко това, мислим, че това ѝ принадлежи. Вие не сте така свързани с всички тези топчета и конци, както с пръстите на ръцете и краката си. Но вие господствате над всичко това. Цялото това представлява единство. Когато започнете да го овладявате, както ви казах, виждате там горе (рисува – рисунката липсва) лъвската душа и отделните лъвовe, които се отнасят към нея като топчета. Преди, когато имахте двадесет стоящи

топчета и ги гледахте, това беше отделен свят. Но когато добавите към това човека, добавите към него цялата вътрешна подвижност, тук вече се получава нещо съвсем ново.

Така стои работата и с вашето наблюдение. Вие виждате лъвовете, разхождащи се поединично. Те са като стоящите тук топчета. Сега гледате душата на лъвовете, която в духовния свят я има като човек, а отделните лъвове ги виждате като подразбиращи се в топчетата. Така се издигате до съвсем нова същност.

По такъв начин можете да се издигнете до нови същности по отношение на цялото животинско царство. Животните, също както и хората, имат в себе си нещо душевно, но то не се намира в същия свят, в който човек има своето душевно. Когато преминавате през света, съвсем неотклонно носите вашата душа и самосъзнание. Можете да противопоставите на всеки човек вашето самосъзнание. Това лъвът не може да направи. Но съществува втори свят; той граничи с този, в който ние противопоставяме на всеки човек нашето самосъзнание. А там, горе, това правят душите на лъвовете. За тях отделните лъвове по същество са подобни на движещите се топчета. Ние сме поразени от това, особено когато наблюдаваме животинския свят в неговата истинска същност, чрез съзнанието, което сме развили в себе си.

Сега си казваме: като хора ние също се намираме в този свят; но го сваляме долу, в обикновения земен свят. Животното оставя горе своята груповата душа, своята видова душа и ходи само с това, което се придвижва на четири крака тук на Земята. Ние влачим долу на Земята това, което животните оставят горе, и получаваме чрез него тяло, устроено по различен начин от животинското.

И можем да кажем: Това, което го има в нас, принадлежи също и на този външен свят; но като хора, ние го довлечаваме тук, в света на Земята.

По такъв начин се запознаваме със съвсем друг свят, който преди всичко разбираме чрез животните. Но трябва да има-

ме и друго съзнание, сънищно, и да го докараме до будността. Само тогава ще можем да надникнем в това, което съществува още в животинския свят.

Този, който постигне това, може да нарича този втори свят душевен, в противоположност на физическия, да го нарича душевен план, астрален план.

Това го постигаме чрез другото съзнание.

Следователно по-нататък трябва да се запознаем с това, с което другите съзнания ни позволяват да поглеждаме в световите, които по същество не са светът на обикновения живот.

По-нататъшно укрепване на душевния живот

Можем да вървим все по-далеч в укрепването и усиляването на душевния живот. Можем не само да медитираме и да се концентрираме, както съм описал това в споменатите по-горе книги, но да се стремим към това, отново да отделим съдържанието се в душата като силно душевно съдържание. Стигаме дотам, че след като с цялото възможно напрежение сме усилили душевния живот и сме укрепили мисленето и чувстването, всичко това отново ще го отслабим и даже ще го сведем до нищото. Тогава се установява това, което можем да наречем „празно съзнание“.

Когато изпразним обикновеното съзнание, заспиваме. Можем да го направим експериментално. Например пред нас имаме човек. Първо го лишават от зрителни впечатления, така че да се намира в тъмнина, отнемат се всички слухови впечатления, така че да се намира в безмълвие, в беззвучност. След това притъпяваме и другите сетивни органи. Човекът постепенно заспива.

Това не става по начина, както преди усилихме мисленето и чувстването. Тук съвсем произволно можем да изпразним съзнанието и да будваме. Не правим нищо друго освен това, което произволно искаме: ние будваме, ние не заспиваме. Но

вече нямаме пред себе си сетивния свят. Имаме празно съзнание. Тогава истинският духовен живот веднага влиза в него.

Също както в обикновеното дневно съзнание на човека влиза сетивният свят с неговото богатство и топлота, с неговите цветове, с неговите звуци, по същия начин в празното му съзнание влиза духовният свят. Само когато изпразним съзнанието си в будно състояние, биваме обкръжени от духовния свят.

И отново поразително интензивно можем да усещаме това ново съзнание и тази връзка с духовния свят, върху което и да е от външната природа. Както по-рано при особеното ни наблюдение над животните усещаме настъпването на новата сфера на съзнание, така сега можем по съвсем различен начин да усетим нещо, което виждаме в растенията, в растителния свят на Земята.

Какъв го виждаме с обновеното си съзнание? Преминаваме по Земята и виждаме израстващия от минералната земя в богатство на цветове и зеленина растителен свят. Радваме се на това, което цъфти и живее, синьо, жълто, червено, бяло и зелено. Ние го възприемаме, той въздейства върху душата ни. Тя оживява, изпълва се с радост. Тя достига до вътрешен възторг, когато виждаме този чуден, блестящ от цветове растителен покров, разстлан по земята и израстващ от земята.

Гледаме нагоре и виждаме Слънцето, което ни заслепява. Вглеждаме се в синия небосвод. Не забелязваме нищо особено, освен това, което ни се представя през деня, когато имаме безоблачен или облачен ден, това, което ви е добре известно. Ние отначало не знаем, какво отношение има наблюдението на растителната покривка на Земята с това, което виждаме горе.

Да вървим по-нататък. Да допуснем, че преживяваме дълбока радост от виждането на килима на покриващото Земята растително царство. Към края на прекрасния ден очакваме идващата нощ. И като гледаме сега към небесния свод, виждаме как многообразно са построени фигурите на светещите звезди по ширналото се небе: те блещукат. Нов възторг

изпълва душата, нещо действащо отгоре ни изпраща долу радостно вътрешно ликуване.

По такъв начин през деня можем да посочим цветния килим на Земята в лицето на растителния свят: той ни дава усещане за вътрешна радост, пронизва ни с възторг. Можем след това да гледаме нагоре и да виждаме струващия ни се син през деня небосвод, покрит през нощта с проблясващи, светещи звезди. Вътрешно можем да ликуваме, получавайки слизащото към нас в душата отгоре откровение. Това има значение за обикновеното съзнание.

Когато сме изработили празното, но будно съзнание, където е влязъл духовният свят, тогава, обръщайки поглед през деня върху растителния покров и през нощта към светещите, блещукащи звезди, си казваме: през деня ни привличаше, пронизвайки ни с вътрешна радост, това, което покрива Земята с цветен килим. Но какво собствено е това, което виждахме през деня? След това се вираме нагоре през нощта към блестящото със звездите небе. Звездите вече не просто блестят пред това будно празно съзнание: те приемат най-различни образи. Простото блещукане на звездите се е прекратило и там горе (за нас) се намира нещо забележително съществено. Там се шири растящ, деен живот, велик, силен и възвишен. И ние стоим, разбирайки го в благоговение и благоговеейки в разбирането му.

Тук сме достигнали до средната степен в посвещението и си казваме: растенията преди всичко се намират там, горе. Истинските същества на растенията са това, което преди ни светеше само в отделните точки на звездите. Сега възприемаме това така, сякаш там горе преди всичко се намира истинският растителен свят. Получава се така, както ако теменужката ни се представи не като теменужка, но както ако от утринната теменужка, когато е росна, бихме виждали не цвета, а само блестящите отделно бисерчета на росата. Когато виждаме отделната звезда, една отделна росна капчица блести в звездата. В действителност зад това съществува могъщ, същностно-де-

ен свят. И ние гледаме към него.

Сега знаем какво представлява растителният свят. Той съвсем не е на Земята, той е навън, в Космоса, силен, възвишен и велик.

И какво е това, което виждаме през деня тук, долу, в цветните растителни покривки? То е отражение на това, което е там, горе.

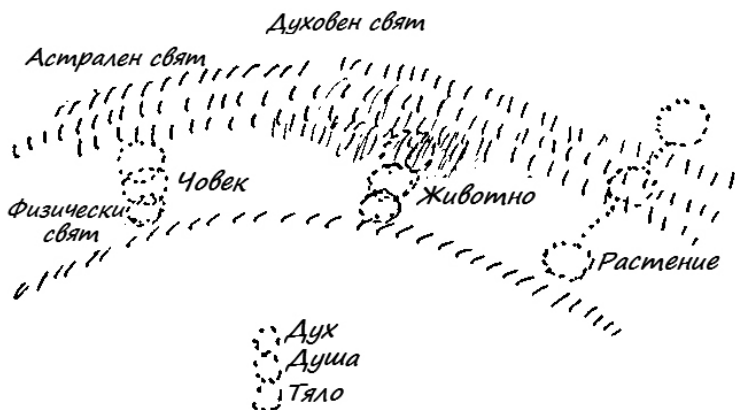
Космосът, със своя деен, същностен, формиращ живот се отразява на Земята. В своята повърхност тя представлява огледало. Когато се гледаме в огледалото, знаем, че това е само нашето отражение. Ние стоим и се отразяваме такива, каквито сме във външната форма. В отражението няма душа. Небето не се отразява в Земята по адекватен начин, а така, че блести в растителните цветове на жълтото, зеленото, синьото, червеното и бялото. Това е отражение на небето, слабо, сенчесто отражение на небето.

Опознаваме един нов свят. Там, горе, са „растителните хора“, същества със самосъзнание. И към обичайния физически свят, към астралния свят, имаме и трети, духовен свят. В своите росни капчици звездите са космическите росни капки на този свят. Растенията по същество са отражение на този свят, те не са всичко това, което го има в тях; те се намират в това, което виждаме тук на Земята, но не същностно. По същество те са чисто отражение по отношение на безкрайно многообразно богатата интензивна реалност, която съществува там, горе в духовния свят, от която отделните звезди блестят като космически росни капки. Сега имаме трети, духовен свят и знаем, че цялото разкошно растително същество само отразява този свят.

Разбираме още, че, като хора, ние също носим в себе си това, което собствено представлява същността на растенията там горе. Ние само внасяме в отразения живот на Земята това, което растенията оставят там. Растенията си остават горе, в духовната страна, изпращайки на Земята своите отражения. Земята изпълва с материя, със земна материя тези от-

ражения. Ние, хората, нашето душевно, също принадлежащо на този свят, внасяме в света отраженията; по същество ние не сме просто отражения, но на Земята също сме и душевни реалности.

На Земята живеем преди всичко в три свята. Живеем във физическия свят, в който животните със своето самосъзнание не живеят. Но, като хора, ние живеем едновременно и във втория свят, в който животните живеят със своето самосъзнание, в астралния свят, само че го сваляме във физическия свят. Живеем също и в третия свят, в който живее истината за растителното същество – в духовния свят, само че растенията изпращат на Земята просто своите отражения, а ние – реалностите на нашите души.

Сега можете да кажете следното: съществото, което тук на Земята има тяло, душа и дух и живее с тялото, душата и духа във физическия свят, е човекът. Съществото, което на Земята има тяло и душа, но има дух в граничния втори свят и чрез това е по-малко истинско във физическия свят, е животното.

Съществото, което във физическия свят има само своето тяло, във втория свят своята душа и в следващия, трети свят, своя дух, така че е само отражение на духа, само се изпълва

със земна материя, това е растението.

Познавате в природата три свята и знаете, че човек носи в себе си тези три свята. По някакъв начин чувствате растенията, израстващи чак до самите звезди, и гледайки към тях, си казвате: ти си същество, от което на Земята виждам само отражение, безсъщностно отражение. Колкото повече обръщам взора си нагоре и гледам звездите в нощта, толкова повече виждам там горе истинското същество. И когато гледам от Земята до звездите, когато разглеждам Космоса като единство, природата става цялостна.

След това, гледайки на себе си като на човек, си казвам: това, което в растенията достига дотам, догоре, съм го съчетал на Земята в себе си. Аз нося в себе си, като човек, физическия, астралния и духовния свят.

И така, да се издигнем до духовното изследване, означава да се прозре следното: заедно с природата да се израсне до Небето и да се врасне в самия човек чак дотам, където небесата се отварят в него.

ТРЕТА ЛЕКЦИЯ

ФОРМА И СУБСТАНЦИОНАЛНОСТ НА МИНЕРАЛНОТО В ОТНОШЕНИЕТО ИМ КЪМ СЪСТОЯНИЕТО НА СЪЗНАНИЕ НА ЧОВЕКА

Същност на кристализираните минерали

Миналия път посочих вътрешното преживяване на душата на човека, когато той, чрез тренировки и душевни упражнения се издига до други състояния на съзнанието, като това, което в обикновеното съзнание познаваме само като хаотични, безпорядъчни преживявания в съня, може да бъде превърнато в напълно осъзнати, ясни будни преживявания. Посочих как чрез това ние стигаме до състояние на съзнанието, което по някакъв начин стои близо до обичайното съзнание, в което например животинският свят се възприема преди всичко в неговата съвкупност, достигайки висшия, душевния свят, астралния свят.

След това се опитах да ви покажа как пред нас се изправя в своята съвкупност растителният килим на Земята, когато в по-нататъшно състояние на съзнанието, изхождащо от напълно будно, но празно по отношение на сетивния физически свят съзнание, се издигаме към звездния свят. Там научаваме истината за растителния покров на Земята и разбираме, че израстващите от Земята растения са огледало на това величествено и необичайно нещо, което свети срещу нас само като външен образ в звездния свят, подобно на бисерчетата на росата по растенията.

Бих искал да кажа, че всичко това, което в пространствата на Вселената е разгърнато в небесата, добива същност, образ, цвят, добива даже звучене, когато по такъв начин се издигаме към него с празно съзнание. Тогава може да се гледа обратно към Земята и да се вижда истината за растителния свят, как той се явява отражение на космическата същност, на

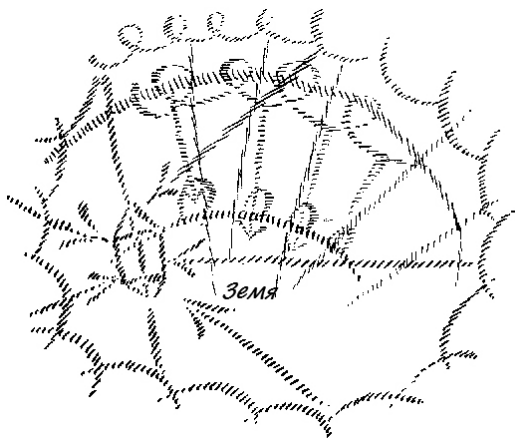
космическото действие и на много други неща.

Наблюдаваме известна своеобразност при гледането на звездния свят, от една страна, и растителния – от друга. Бих искал, скъпи мои слушатели, да ви опиша тези неща, изхождайки от вътрешен опит, да ги опиша такива, каквито се представят на непосредственото духовно наблюдение и изследване. В основата на описанието ми по никакъв начин няма да стоят никакви литературни или други традиции, изобщо нещо традиционно. Тук, преди всичко, бих искал да ви обърна внимание върху една особеност, която се разкрива на онзи, който вниква в нещата така, както ги описвах.

Да си представим, че имаме тук звездния свят, а тук – земния свят (рисува на дъската).

Наблюдавайки, ние стоим винаги в определена точка, която можем да наречем своя точка на наблюдението. И с второто съзнание, за което ви казах и което вижда звездите и растителния свят съвместно, възприемаме какви са действителните явления там, горе. Тази картина може да се опише със следните думи:

Там горе е космическият живот; тук долу е Земята, като огледало. Разбира се, растенията не растат като мъртви, безжизнени, мъгляви отражения, а като реални отразени чрез въздействието на Земята.

Без Земята, на която стоим и по която ходим, не би имало растения. Тя трябва да бъде тук, за да отразява и за да могат да се появят растенията.

Можем да вървим по-нататък, преминавайки от будната празнина на съзнанието (второто състояние на съзнанието), към развитие на душевната сила, обикновено неоченявана като познавателна. Това е силата на любовта към всички предмети, към всички същества. Когато съвсем се изпълним с тази сила, прониквайки в този друг свят, в който го няма осеяният със звезди Космос, а откровението на същия, излизаме в този духовен океан на Вселената и можем да запазим това, което имаме на Земята като дара на нашата духовно-душевно-физическа организация; ние можем да съхраним себе си и да се разширим в необятната сила на любовта, в силата на отдаденост на всички същества, и тогава все повече и повече формираме нашата познавателна сила. Постигаме способност ясновидски да прозираме не само животинското и растително царство, а също и минералното царство и преди всичко това минерално царство, което според природата си съдържа кристалът. Минералните кристали стават забележителен обект за изследване и наблюдение за този, който иска да проникне именно във висшите духовни светове.

Ако сме работили над себе си чрез съзерцание на животинския и растителния свят, ще можем да се доближим до кристализирания минерален свят.

И тук отново се чувстваме принудени да вдигнем поглед от кристализиралото минерално към Вселената, към Космоса; отново виждаме в пространствата на Космоса същественото, както видяхме това, което стои в основата на живота на растенията. Но цялото ни съзерцание сега е различно. Изхождайки в съзерцанието от кристализирания минерал, преживяваме нещо съвсем друго, отколкото когато в съзерцанието изходихме от растителния свят. Тук навън, във Вселената преживяваме живата реалност и отново си казваме: това, което тук долу в живота на Земята е видимо като кристализиран ми-

нерал, е обусловено от духовно-живото, съществуващо в космическите пространства.

Но докато въздейства долу, то не се отразява на Земята или чрез Земята. Виждате ли, в това се съдържа съществено-то. Когато от минерала се издигаме към Космоса и гледаме обратно към Земята, за минералното Земята вече не представлява огледало. Получава се така, сякаш Земята изобщо я няма. Тя отпада от нашето ползрение. Не можем да кажем така, както за растенията: там долу е Земята, тя отразява. Не, тя не отразява, нея сякаш съвсем я няма.

Когато се концентрираме върху видението, което изхожда от кристализирания минерал, когато насочим поглед в мировите пространства и отново погледнем обратно, тогава под нас е заплашителната, ужасна бездна – Нищото. И трябва да чакаме, трябва да запазим присъствие на духа. Очакването не трябва да продължи дълго. Ако чакаме прекалено дълго, страхът става огромен, защото чувстваме, че сме изгубили почва под краката си. Това е съвсем непривично чувство, изразяващо се като огромен страх, ако нямаме присъствие на духа и не проникваме активно през това Нищо.

Трябва да гледаме през Земята. Това означава, че нея я няма. Трябва да гледаме по-нататък, защото нея я няма. Тогава сме принудени да виждаме зад минералите, да виждаме не само това, което е над нас, а да виждаме цялото обкръжение. Земята престава да съществува за нас. Надолу трябва да виждаме същото, каквото и нагоре, на изток същото, каквото и на запад.

Тогава, от друга страна, към нас насреща ни идва течение, което се издига отдолу, в противоположност на течението, което също съществува и при растенията, но което слиза отгоре. От всички страни виждаме кръстосващите се течения на Космоса; те се срещат, кръстосват се там долу под нас, така че отгоре имаме течението за растенията, което върви надолу: Земята му противостои и растението израства. Но наблюдавайки течението на минералното царство, имаме противопо-

ложни течения и чрез кръстосването им се образува формата на минералното царство.

Свободно, чрез срещането на тези кръстосващи се течения в Космоса, се образува минералът. За кристалния минерал Земята не е огледало. Тук нищо не се отразява в Земята. Тук всичко се отразява в своя собствен елемент.

Когато в планината намерите кварцов кристал, обикновено отдолу той сякаш е притеснен от земното, там са се намесили и са го притеснили ариманическите сили. Всъщност той се образува така, че духовният елемент се събира от всички страни, отразява се един в друг и вие виждате кварцовия кристал свободно реещ се в духовната вселена: във всеки отделен кристал, формиращ се от всички страни, може да се види един малък свят.

Обаче съществуват множество кристални форми: кубове, октаедри, тетраедри, додекаедри, ромбоиди, моноклинни, триклинни и изобщо всевъзможни фигури. Гледайки ги, виждаме как теченията се събират, как се срещат.

Имаме кварцовия кристал – шестстенна призма, затворена от шест пирамидални страни; имаме солния кристал, който може да бъде кубичен; кристала на пирита, можещ да бъде десетстенен. Всеки от тези кристали се образува така, както го описах и ние трябва да си кажем: следователно съществуват толкова различно формирани мирови течения и съществува не един свят, а толкова пространствени светове, доколкото Земята е съставена от кристали. Виждаме необятност от светове. Виждаме кристала на солта и си казваме: там навън, във Вселената, същественото са съществата: кристалът на солта е манифестация на нещо, което пронизва цялото мирово пространство, като нещо действително съществуващо, един собствен свят. Гледайки кристала на пирита, също с кубична или додекаедрична форма, си казваме: там, във Вселената съществува нещо, което изпълва цялото пространство и за нас този кристал е изява, манифестация на цял свят.

Тук на Земята ние стоим като човешки същества и си

казваме: в земното се срещат действията на множество светове; докато ние, хората, мислим и действаме на Земята, в нашето мислене и действия струят заедно мисълта и дейността на най-различни същества. В безкрайно разнообразните форми на кристалите имаме откровение на великото множество същности, които изживяват себе си в математически пространствен образ в кристалите. В кристалите ние виждаме боговете.

Още по-съществено от интелектуално-теоретичното знание за нещо, скъпи мои слушатели, е почитта към Вселената, известното благоговение пред нея и приемането на въздействията на необикновените тайни на тази Вселена върху душата. Антропософията води към такова чувство и човек трябва да получи възможност да съзерцава чрез Антропософията във всеки отделен кристал дейността и движението на божествата във Вселената.

Тогава цялата човешка душа се изпълва с мировото съдържание, а не само умът с мисли. Антропософията е най-малко зад това, което изпълва главата с мисли. Антропософията е дадена, за да просвети целия човек за Вселената, да го изпълни с почитание и благоговение към нея. Във всички предмети и събития в света трябва да влиза, бих казал, вътрешното, душевно жертвено служене на човека. И жертвеното служене трябва да стане познание.

Субстанционалност и металност на минералния свят

Когато стоиш пред пространството на Вселената, пространството на Космоса, и се вглеждаш в това, което се формира срещу него в земното от кристализирания минерален свят, – тогава преди всичко настъпва успокоение. Но много скоро след това се възобновява състоянието на страх, за което говорих. Преди да възприемем божествено подредения свят на кристалите, ние преживяваме страх. Но след известно време той изчезва, защото получаваме своеобразното чувство, сякаш

всичко, което тук се образува като кристал, вярно, само частично, но все пак ни поддържа.

Ще се спра на следния пример. Да вземем кристала на солта и кристала на пирита – кристал на метал. Гледайки пирита, имаме чувството, че може да ни даде солидна опора, че може да ни издържи. А гледайки кристала на солта, ни се струва, че бихме пропаднали през него и няма да може да ни задържи.

Накратко казано, това което преди беше големият страх, че изобщо ще пропаднем – защото Земята сякаш се е превърнала за нас в нищо, – това усещане се появява отново, но само частично, по отношение на определени форми, като към това се намесва и нещо морално. В мига, когато вторично сме понизени от страх, чувстваме в себе си не само всички грехове, които сме извършили през живота, но също и всички тези, на които сме способни и които бихме могли да извършим.

Всичко това е като тежести, висящи по нас, които са готови да ни потопят в бездната, в пропастта, която се открива в кристалите на минералите и през която можем да пропаднем.

Обаче трябва да сме в състояние да преминем към по-нататъшното усещане, към следващото преживяване: във всичко, което правим тук, се съдържат мъжеството и смелостта, които се базират на това, че си казваме: „Вътре в себе си ти имаш нещо, което не позволява да паднеш нито нагоре, нито надолу, нито вляво, нито вдясно. Ти имаш центъра на тежестта на своето същество вътре в себе си“.

Никога в живота си, скъпи мои слушатели, не се нуждаем от по-голямо присъствие на духа и вътрешна смелост, от момента, когато намирайки се лице в лице с кристализирания минерален свят, върху душата ни натиска оловната тежест на собствения ни егоизъм – защото греховете по същество винаги са някакъв вид егоизъм! Прозрачната празнина, през която можем да пропаднем, тук се превръща в страшно напомняне. Ако запазим увереност, си казваме: „Божествената искра е вътре в теб. Ти не можеш да загинеш, твоята същност е бо-

жествена“. И когато това стане наше преживяване, а не просто теория, получаваме силата да запазим равновесие и желание да вървим по-нататък.

След това научаваме нещо друго за минералите. Досега знаехме за кристалното същество на минералите, за формата им. Сега разбираме тяхната субстанционалност, тяхната металност, това, което ги прониква, което ги пронизва вътрешно като материя, като съдържание, и научаваме как по различни начини чрез известни основни метали се държим в равновесие във Вселената. Опознаваме себе си като хора, в своето отношение към Космоса. Опознаваме отделните металности, отделните субстанционалности на минералното същество. И наистина започваме да чувстваме в самите себе си тази централна точка, за която току-що говорих.

Но това, което казвам, принуден да го изразя с думи, които обозначават нещо материално, вие трябва да го възприемате нематериално.

Когато казваме: сърце, глава, – съвременният, материалистично мислещ човек, си представя физическите глава и сърце. Но всичко това едновременно е и духовно, то е образувано от духовното. Сега разглеждайки вече човека в неговата цялост съвсем духовно, съвсем спиритуално, като духовно-душевно-физическо същество, получаваме следното усещане: преди всичко в сърцето е центърът на тежестта, не позволяващ да се потопим и недопускащ да се възнесем, да не се поддаваме нито надясно, нито наляво, а да се удържаме в равновесие. Постигахме това, че се намираме в равновесие във Вселената, поддържайки в себе си току-що описаната от мен будност. Обаче какво значи да се намираш в равновесие във Вселената?

Когато губим съзнание и се намираме в безпаметност, не сме в равновесие; когато имаме силно чувство за болка, така че определено се усещаме по-различно, отколкото обикновено в живота, тогава отново се намираме не при обикновеното съзнание, тъй като болката е усилване на вътрешното чувство, тя извежда от състоянието на обикновеното съзнание. Ние има-

ме нещо като средно съзнание в нашия земен живот между раждането и смъртта и при него трябва да удържаме равновесието. Когато това съзнание става твърде фино, изпадаме в безпаметност. Когато стане твърде плътно и грубо, съзнателно само в себе си, тогава настъпва болката.

Възлизането в нищото в състояние на припадък и чувството на потиснатост при болка и в двата случая представляват заблуди на съзнанието.

Това е чувството, което имаме сега по отношение на кристализирания минерален свят, когато човек още няма металността, субстанционалността; то е такова, сякаш всеки миг бихме могли да се разпрашим в безпаметност във Вселената или да изпаднем в страдание.

Именно тук получаваме чувството, сякаш там, където физически се намират сърдечните мускули, се съединява всичко това, което ни дава устойчивост. И ако съзнанието е отишло толкова далеч, както ви го описах, тогава усещаме, че всичко това, което ни държи в земното будно съзнание и го прави, така да се каже, нормално – ако можем тук да употребим тази грозна филистерска дума „нормално“, – е златото, *Augum*, разпространено в света в невероятна финост и чистота, което на никой друг орган както на сърцето не действа с такава непосредственост.

Следователно, ако по-рано сме усетили образуването, кристализацията на минералното, сега усещаме субстанционалността, чувстваме как металността (*die Metallität*) действа върху самия човек.

Външно виждаме кристала, който формира металното в минерална форма. Но в себе си ние знаем, че силата, съдържаща се в златото, разпространено в невероятно фина дозировка в цялата Вселена, (носи) поддържа нашето сърце и с това запазва нашето съзнание в равновесие, което имаме, когато се намираме в обикновения дневен живот.

Може да се каже, че върху сърцето на човека действа златото.

Може също така да се направят опити. Размишлявайки какво представлява металното злато, концентрирайки се върху цвета му, твърдостта му, върху цялата му субстанционалност, и получавайки преживявания вътрешно опит за това, че златото има отношение към сърцето ни, можем да стигнем до следния извод: златото действа безкрайно хармонизиращо и балансиращо на вътрешния човек. Той стига до вътрешно равновесие чрез въздействието на златото.

Посредством друга концентрация, например върху желязото и неговите свойства, научаваме как действа то. И когато, забравяйки цялата Вселена, се концентрираме само върху желязото така, че по известен начин в своя душевен живот самите ние съвсем враснем в желязото, ставаме желязо, преживяваме се като желязо, тогава чувстваме, сякаш съзнанието ни се издига от сърцето. Усещаме себе си съвсем ясно, но чувстваме как съзнанието ни се издига от сърцето и отива към гърлото до ларинкса. Ако вече сме направили достатъчно упражнения, това не ни вреди. Но в противен случай настъпва някакъв тих припадък. Усещаме тази тиха безпаметност при издигането на съзнанието, или вследствие на това, че наистина изпадаме в тих припадък, или вследствие развитието на вътрешната активност и повишената сила на съзнание. Тогава все повече и повече превключваме на този подем на съзнанието и посредством описания от мен метод се доближаваме до света, за който говорих като за свят, където виждаме животните с техните групови души.

Чрез концентрация върху металността на желязото сега се намираме в астралния свят.

Задълбочавайки се във формите на металите, ние се приближаваме до божествените същности. Задълбочавайки се в металността, в субстанционалността, ние влизаме в астралния свят, в душевния свят. Чувствайки съзнанието надигащо се към гърлото, влизаме в друга сфера на съзнание и знаем, че дължим това на концентрацията върху желязото. Потапяйки се в пълно съзнание съвсем съзнателно в това състояние, вече

не се чувстваме този човек, който бяхме преди; ние сме се издигнали от себе си, станали сме етерни. Земята си отива, не ни интересува повече. Издигаме се в планетарната сфера, която, така да се каже, сега се превръща в наше местообитание.

По такъв начин достигахме все повече и повече това, че излизаме от себе си и влизаме във Вселената. Пътят от златото към желязото е път във Вселената.

Може да се върви и нататък. Също както го описах за златото и желязото, можем да се концентрираме върху друг метал, например върху калая, върху неговия цвят, консистенция и т.н., така че със съзнанието си да станем калай. Усещаме, че съзнанието ни се издига още по-високо. Ако сме неподготвени и без необходимите упражнения правим това, изпадаме в силна безпаметност, така че в нас остава само искрица съзнание. Но ако сме се подготвили с упражнения, можем да се опазим от тази безпаметност и напротив, усещаме, че излизаме още по-далеч от своето тяло. След това чувстваме, че съзнанието се е издигнало до областта на очите и усещаме себе си навън, в пространствата на Вселената, в самите звезди. А Земята започва да се вижда като далечна звезда. Тогава си мислим: ти остави там долу своето тяло на Земята, сега ти се издигна в Космоса и съвместно преживяваш звездния живот.

Виждате ли, това, което ви описвам, съвсем не е така просто. Защото това, което научаваме по времето, когато извършваме пътя на посвещение, чувствайки по този път съзнанието като намиращо се в ларинкса, в долните части на главата и в челото, това, което чувстваме по този начин, показва, че то винаги съществува в човека.

Всички вие, седящите тук, имате тези съзнания в себе си. Само че не знаете за това. Как ги имате в себе си? Виждате ли, човек не е просто същество. В мига, в който бихте осъзнали гърлената си организация, бихте могли да отхвърлите мозъка и сетивните си органи, и като хора да развivate самосъзнание в гърлото и това, което принадлежи към тази област. Да, тогава бихте имали това тихо, безсъзнателно усещане за помраче-

ност, но то също е във вас. То само е прикрито от обичайното сърдечно съзнание, от златното съзнание.

Във всички вас съществува това съзнание, което току-що описах: някаква част от вашия човек го има, живее с него навън, в звездите, намиращи се съвсем не на Земята.

Още по-далеч във Вселената живее калаеното съзнание. Съвсем неправилно е да се мисли, че живеете само тук на Земята. Живеете на Земята, защото имате сърце. Това свързва вашето съзнание със Земята. Това, което се намира в гърлото (желязото) – живее навън, във Вселената. И още по-далеч живее това, което се намира над очите в главата (каляят).

Желязото достига нагоре до Марс. Калаят достига до Юпитер. Само чрез златото вие се намирате на Земята. Вие винаги сте във Вселената, но съзнанието на сърцето прикрива това.

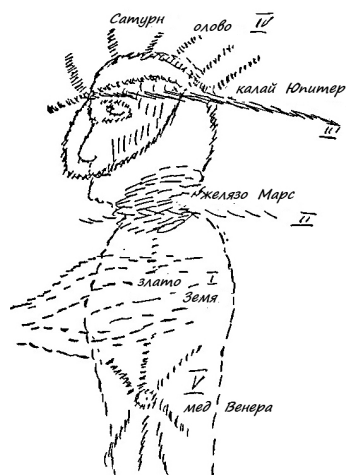
Когато се концентрирате върху оловото или друг подобен метал, пак върху неговата субстанционалност, неговата металност, тогава вие съвсем излизате от себе си и ви става ясно, че там долу на Земята са останали вашето физическо, а също и вашето етерно тяло. То сякаш е нещо чуждо. То се намира там долу и толкова малко ви засяга, колкото камъкът някъде в полето. Съзнанието е излязло от вас ето оттук, от горната част на главата. Във Вселената винаги съществува малка концентрация на олово. Това съзнание достига далеч навън в Космоса. А с това, което винаги остава да съществува в черепната кутия на човека и свързаното с него съзнание, той винаги се намира в пълна безпаметност.

Помислете, скъпи мои слушатели, за илюзиите, с които живее човек тук. Седейки зад бюрото си и пишейки разкази и фейлетони, си мисли, че мисли с главата си. Това съвсем не е вярно. Главата съвсем не е на Земята. Тя само в своето външно откровение е на Земята. Главата, започвайки от гърлото, излиза във Вселената. Вселената се открива само в главата. Това, което ви прави земни същества между раждането и смъртта, е сърцето. И когато някой пише добри или лоши фейлетони,

прави сметки, които са или не са в ущърб на другите, всичко това изхожда от сърцето. Само илюзия е, че човек живее със своята глава на Земята. Със своята глава той не живее на Земята. Тя всъщност се намира постоянно в безпаметност. Вследствие на това тя може да боли по такъв необичаен начин, както другите органи не могат да болят. Ще поясня това по-нататък. Когато мислим за това, какво представляваме, по духовен начин започва да ни притиска заплахата, че главата ни може да се разцепи във Вселената, съзнанието ни да се разлети навсякъде и да се разпадне до тотална безпаметност. Всичко това се удържа чрез сърцето.

По такъв начин човек живее така, че е възможно да се каже: в ларинкса (желязо) той развива съзнанието, описано ви от мен като достигащо до животинското царство и проникващо до висшите образи, стоящи в основата на животинското царство. Това е съзнание, което принадлежи на звездите, но в обикновения живот не го осъзнаваме.

В областта на очите (калай) се намира съзнанието за архетипите на растенията; долу се намират техните отражения. И най-горе, където е оловното съзнание, където достига до Сатурн, там нашата глава нищо не знае за фейлетона, който пишем: него го пишем със сърцето.

Но главата знае за всичко това, което днес ви описах. Може да се седи и да се описва земното, това идва от сърцето. Междувременно главата може да се занимава с въпроса, по какъв начин и как в пирита става откровението на божеството, как се проявява в кристала на солта, в кристала на кварца.

Ще ви кажа, уважаеми мои слушатели, че когато съзнанието на посветения гледа към вас, седящите тук, вашите сърца се вслушват в това, което казвам. Но всичките ТРИ, разположени едно над друго съзнания, се намират в Космоса. Там се разиграват неща от съвсем различна природа от тази, която имат в обикновеното земно съзнание. И преди всичко в това, което се разиграва, живеят живите нишки, тъчащи за всеки неговата карма и т.н.

Ето по какъв начин, изхождайки от Вселената, постепенно опознаваме човека, който е свързан с външния свят, но се намира постоянно под угрозата от изпадане в безпаметност по отношение на света, който е навън; научихме и че човек бива удържан от сърцето.

От съзнанието за пространството в съзнанието за времето

Съвсем друго направление получава нашето духовно движение, когато се концентрираме върху някои други металности. Можем да направим упражненията, които правим с желязото, калая и оловото, например с медта. Можем да се концентрираме на металността на медта, по известен начин да се разтворим в нея, в душевния живот съвсем да се превърнем в мед, в цвета, в консистенцията, да се отпуснем в тази блестяща своеобразна повърхност на медта, накратко, във всичко това, което душевно можем да преживеем в металната мед. Тогава получаваме не усещане за преход към безпаметност, а именно нещо противоположно; усещаме сякаш вътрешно се изпълваме с нещо и се чувстваме по-определено от обичай-

ното. Конкретно получаваме усещането, че тази мед, за която мислим концентрирано, ни изпълва отгоре до долу, до върховете на пръстите, навсякъде, чак до самата кожа. Тя ни изпълва с нещо, което после се излъчва от централната точка, намираща се под сърцето, в цялото тяло.

По такъв начин усещаме в себе си второ тяло, на втори човек. Получава се вътрешен натиск. Започва тиха, нарастваща болка, вътре всичко е някак потиснато. Прониквайки всичко това с усещането на посветения, определено усещаме втория човек в човека. Забележителното е, че когато преживяваме това, можем да си кажем: с обичайния човек, който си получил чрез раждането и възпитанието и с който ходиш по света, гледаш света с очите си, чуваш го, усещаш предметите, ходиш наоколо; но вследствие на това, че си трениран с упражнения, стигаш до възможността да усещаш втория човек, който сега те притеснява, защото този втори човек става особен. Той няма отделни очи и уши, но той сякаш целият е око и ухо и сякаш представлява сетивен орган. Той ясно възприема и усеща именно предметите, които обикновено не възприемаме. Светът за нас внезапно се обогатява.

И за известно време, което продължава съвсем кратко и е няколко секунди, преживяваме изключително много. Като змия, която си сваля кожата, ние можем да излезем от живота и свободно да се движим духовно в света с този втори човек, който, бих искал да кажа, се е образувал като меден човек.

Той може да бъде отделен и даже ако това причинява болка и болката се усилюва, той може да бъде отделен от тялото.

По такъв начин можем да излезем от тялото и тогава да преживеем повече, отколкото когато оставаме вътре. Достигайки възможностите на излизането, можем да последваме починалите в света, в който встъпват няколко дни след смъртта си.

Когато някой е преминал портата на смъртта, всички отношения, които сме имали към този човек, бидейки земни хора, се прекратяват. Него го изгарят или погребват. Него по-

вече го няма на Земята.

Но ако излизаме от тялото с този втори човек, когото току-що описах, можем да следваме душата, преминала през портата на смъртта. Ние оставаме с тази душа. И тогава преживяваме как тя в първите години и десетилетия зад портата на смъртта изминава в обратен ред отново живота си. Това се превръща в действителност. Това може да се наблюдава, ако следваме по-нататък починалия. Преживяното от него тук на Земята в дните преди смъртта той го преживява наобратно: последното първо, предпоследното второ и така нататък. Той се преживява наобратно до момента на своето раждане за време, представляващо една трета от неговия живот. Ако някой е доживял до 60 години, за приблизително 20 години той преживява целия си живот, превъртайки го наобратно. И тук ние можем да го следваме.

Особеното е, че научаваме много за човека и как стои работата именно непосредствено след смъртта. Човек преживява нещата наобратно, но не само така, както ги е познавал тук на Земята.

Простете, ако примерът ми ви се стори малко груб. Да предположим, че три години преди смъртта си сте ударили плесник на някого. Тогава сте бил гневен срещу него, гневът е преминал мярката и сте причинил на другия душевна и физическа болка. Вие сте получили своето удовлетворение, били сте доволни. Наказали сте го за това, което ви е направил.

Сега, когато вървите наобратно и се приближите до това събитие приблизително след година, преживявате не това, което сте преживели като гняв, а това, което той е преживял като душевна болка, като телесно страдание. Вие съвсем се вживявате в него. Тогава получавате душевна плесница. Трябва истински да почувствате телесната болка.

Така е за всички събития. Преживявате събитията, както са ги преживявали другите. Във всичко това човек може да бъде следван.

Виждате ли, във времената, за които ви разказвах, хал-

дейците, получаващи културните си импулси от мистериите, са знаели за тези неща повече, отколкото днес.

При халдейците е било доста странно.

Тогава не са живеели така, както днес, изхождайки от сърцето; халдейците са живеели, изхождайки наистина от ларинкса.

Като свое естествено съзнание те са имали своеобразно желязно съзнание. Те са живеели навън, във Вселената; Земята не им се е струвала толкова твърда и съгъстена като на нас. Но когато те са живеели навън, в особено благоприятните часове, когато например са живеели на Марс, съвместно със съществата на Марс, за тях е можел да настъпи миг, в който от луната са преминавали същества и са довеждали със себе си такива същества, които именно възприемаме, когато се намираме в този втори човек, когото току-що описах. Там по околен път, навън, във Вселената, халдейците узнавали за висшите същности, които имат отношение към живота след смъртта. Те са научавали това навън, във Вселената.

Сега не се нуждаем от това. Можем непосредствено да следваме починалия. Можем да го съпровождаме в това, как той има своите преживявания в обратен ред, но също и в противоположен ред.

Особеното е, че, излизайки от тялото си с този втори човек, се чувстваме в доста по-реален свят от нашия земен свят. Земният живот и всичко, което сме преживели в него, ни се струва тогава като призрак, в сравнение с плътната определена действителност, в която сега сме навлезли.

Съпровождайки починалите по описания начин, усещаме всичко двойно, тройно по-тежко; три пъти по-светло, тройно по-шумно, и всичко много по-реално, а целият физически свят ни се вижда много призрачен. Който има отношение с този свят посредством съзнанието на посветения, за него физическият свят се превръща в сбор от картини и е възможно посветеният, който за целите на своите задачи общува много по такъв начин с починалите, да ви каже: всички вие сте само

нарисувани. Вие съвсем не сте реалност. Защото истинските реалности се откриват само от другата страна на битието. Там всичко е доста по-реално и тази реалност може вече да се преживее, скъпи мои слушатели!

Може би някои от вас помнят моите мистериини драми⁹.

Там се появява лице на име Щрадер. Тази фигура е взета от живота. В последната третина на 19. век е имало личност¹⁰, живяла и в началото на 20. век, чиито образ, но художествен, поетизиран, а не фотографски, е Щрадер.

В живота той ме интересуваше много силно като личност. Отначало той е бил капуцин, след това станал философ, като е посетил и манастира в Дорнах. Тази личност, която ме интересуваше, я преработих, пресъздадох я. Тя живее като Щрадер в моите мистерии, като прилича на прототипа, но не е подобна.

Знаете, че в четвъртата мистерия Щрадер умира, трябваше да допусна неговата смърт. Не бих могъл да обрисувам Щрадер по-нататък, той не би могъл отново да се появи в пета мистерия. Би ми засякло перото, ако бих поискал да напиша нещо за него по-нататък. Защо стана това?

Виждате ли, именно по това време почина истинската личност и вследствие на моя интерес към нея, можех да я следвам и в другия свят. Там тя действа доста по-реално. Но там, редом с това, което може да се преживее с такава личност, следвайки я след смъртта, се прекратява този силен интерес, който беше към това, което можеше да бъде описано във физическия свят.

Затова стана нещо своеобразно. Някои антропософи се досетиха, че Щрадер е някакво подобие на този човек. Понякога хората са проникателни, нали така? Те започнаха да изследват и намериха някои неща, останали след него, и ми ги донесоха, предполагайки предварително, че ще изпадна във възторг от всичко това. Но мен съвсем не ме интересуваха тези неща.

Напротив, интересуваше ме всичко това, което този чо-

век правеше след смъртта. Това е доста по-реално. Редом с това изчезна всичко, което беше външно и той беше оставил след себе си.

Бяха удивени от безразличието ми, след като бяха изгубили много усилия за добиването на оставеното от тази личност – неща, които аз съвсем не исках да имам.

Но работата е именно такава: земната реалност се превръща в илюзия пред мощната реалност, която се открива пред погледа на този, който следва някоя индивидуалност след смъртта, когато тя се намира в този свят, който преживяваш сам в себе си, когато по начина, който описах, можем да се изпълним с втория човек и да излезем от тялото, макар и за кратко.

Но и за краткото време много може да се преживее.

Съществува именно този свят, непосредствено граничещ с нашия физически-сетивен свят, в който живеят починалите, живеят доста по-реално и ние ги преживяваме с човека, който сега се проявява не в безпаметност, а плътно в своето съзнание.

Ако се движим нагоре от сърцето със своето съзнание, то става по-fino и се доближаваме до припадъка. Когато отстъпваме надолу под сърцето, съзнанието се уплътнява. Навлизаме в светове, които са реални по същество. Трябва да сме в състояние да понесем това. Те ни натискат, притесняват ни, причиняват болка. Но ако се устремиш напред с необходимото мъжество, навлизаш в тях.

По такъв начин сега имаме обикновеното си дневно съзнание в сърцето; второто – в гърлото; третото съзнание – в областта на очите; четвъртото съзнание – в главата, горе, което води вече съвсем навън, в Космоса; и след това петото съзнание – под сърцето, което ни води сега вече не в пространствените светове, а обратно, във времето.

Ние се движим във времето. Извършваме път във времето, когато сме достигнали това пето съзнание; извършваме пътя, по който върви починалият наобратно. Излезли сме от

пространството и сме навлезли във времето.

Виждате как всичко довежда до превключване в други състояния на съзнание и ние опознаваме световете, когато се превключваме. Човек живее тук на Земята в един свят, защото има само едно съзнание, защото проспива другите състояния на съзнание. Ако не ги проспива, а се превключва в другите състояния на съзнание, тогава преживяваме другите светове.

В това се съдържа тайната на изследването на другите светове – самият човек става друг в своето съзнаващо същество. Защото не влизаме в другите светове чрез мъдруване или изследвания със същите методи, които имаме в обикновения живот, а чрез метаморфоза, чрез трансформация на съзнанието в други форми на съзнание.

ЧЕТВЪРТА ЛЕКЦИЯ

ТАЙНАТА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО НА ДРУГИТЕ СВЕТОВЕ ЧРЕЗ МЕТАМОРФОЗА НА СЪЗНАНИЕТО

Връзката на металността с другите състояния на съзнание при човека

Говорих за формата и субстанционалността на металността на минералното дотолкова, доколкото тези неща, свързани с човека, имат отношение към състоянията му на съзнание. Преди да продължа с наблюдението, което трябва да засегне някои метални субстанции, трябва да направя определена забележка.

Лесно може да се помисли, че в казаното от мен се съдържа указание за това, да се предизвикат състояния на съзнанието, различни от обикновеното човешко съзнание в съвременния ежедневен живот, чрез въвеждането, така да се каже, телесно, на тези субстанции, като някакви хранителни вещества. И когато става дума за методите, чрез които се намира пътят към духовния свят, и се посочва вътрешната школовка и тренировките, които трябва да се правят, хората често отвърщат: да, с радост бих искал да науча нещо за другите светове, за другите състояния на съзнание, но е толкова трудно да се правят тези упражнения.

Започва се живот с такива упражнения, но идва животът, изпълнен с рутина, от която няма желание да се излезе. Упражненията все повече и повече стават нещо, което губи от своя вътрешен ентузиазъм и вътрешна интензивност. Постепенно работата затихва и хората не стигат до нищо, намирайки за много неудобно да правят такива душевни упражнения.

Когато чуват, че определени металности са свързани с други състояния на съзнанието, хората казват: по-удобно ще е,

ако например, за да мога да следвам човека след смъртта му, се нуждаех от приемането на малко количество мед. Защо да не взема мед и да си създам състоянието на съзнание, което ще ми даде възможност да съпровождам починалия през целия му душевен живот!

Работата става още по-опасна, когато хората чуват, че в древните мистерии наистина е ставало по подобен начин; че в древните мистерии, под строгия и непрекъснат контрол на посветените, са се правели подобни неща. И хората казват: защо отново да не се възобновят тези стари методи?

Но при това не се взема предвид, че телата на хората, чак до най-вътрешното, са били съвсем различни в древните времена, отколкото днес.

Как е било в древните времена и също и в халдейските времена, за които ви говорих тези дни; какво е съществувало в хората, или по-добре е да се каже, какво не е съществувало?

Виждате ли, не е съществувала нашата съвременна интелектуалност. Хората не са мислили така, както мислят днес, а усещали своите мисли като инспирация. Както сега осъзнаваме, че не ние правим розата червена, а розата ни прави такова впечатление, по същия начин за древните хора било ясно, че мислите идвали от предметите, били са инспирирани от тях. Било е така поради това, че телесността е била съвсем друга в древните времена. Тя е била друга чак до състава на кръвта.

И затова е било възможно, такива метали, за които говорих, в необичайно фина – днес бихме казали, – хомеопатична дозировка да се вкарват в хората, за да се поддържа упражняването на душата. Но забележете, цялото тяло тогава е било различно.

Да допуснем, че в древните халдейски времена човек би получавал високо потенцирана мед и след това получава указание, какво трябва да направи преди приемането на медта, така е било винаги, да направи определени душевни упражнения. Такъв човек е трябвало не по цели дни, а с години да тренира преди да му се даде чиста мед от висока проба, и едва

после, когато му се давала, той се научавал да усеща как в неговите висши части действа тази, разпространена в най-фина, високо потенцирана субстанция, пулсираща в кръвта му мед, защото неговата телесност ставала чрез тренировките съвсем различна. Той намирал, че получавайки мед, след тази внимателна тренировка вътрешно оживявал и думите, които произнасял, по някакъв начин ставали по-топли. Те ставали по-топли вследствие на това, че в своето гърло и нервите, които отиват от гърлото към мозъка, самият той ставал по-топъл.

Това се основавало на факта, че човекът в древните времена вследствие на различната си телесност, е можел да развива фина чувствителност по отношение на ставащото в него. Дайте в същото положение на съвременния човек високо потенцирана мед и тя ще действа по същия начин. Естествено, тя действа. Но освен заболяване на гърлото нищо друго няма да предизвика.

Разликата между старата и новата организация на човека трябва да се знае. Тогава няма повече да развиваме в себе си желание и страст да се превключваме в други състояния на съзнание чрез външен прием, както се е правило в древните времена и многократно се е практикувало и в средните векове.

Виждате ли, сега единствено правилният път е този, когато човек преди всичко душевно се запознава с природата и същността на медта, както вчера описах това, когато си създава такова усещане за цвета на медта, какъвто е, когато я намират; за цвета, какъвто е, когато медта е полирана; как действа медта в медния сулфат, в киселина и т.н. Когато по такъв начин човек си създава някакво чувство, върху което медитира и се концентрира, тогава то действа на новия човек по правилен начин.

Може да се каже: да, това е така, но в книгата ви „Как се постигат познания за висшите светове“ съвсем не става дума за това, че по такъв начин трябва да се включваме в медта.

Наистина, това го няма там. Но там се говори за други неща. И преди всичко това принципно вече го има в моята кни-

га, но не именно за медта, а за други предмети. Там е описано как трябва да се пренасяме в природата на кристалите и растенията. Показани са нужните елементарни упражнения¹¹. Ако не се говори за това, че трябва да разберем природата на медта, това и не е необходимо, защото се дават упражнения, например за доверие в себе си, за концентрация върху съвсем определени съдържания. Това се покрива с даденото сега за природата на медта. Не казваме, че трябва да имаме пред себе си природата на медта, а казваме: пробвай веднъж да вземеш някакво просто съдържание и се концентрирай върху него всяка сутрин и всяка вечер. Именно това означава, само че казано с други думи, да се концентрираш върху природата на медта. Тук само се дава като душевно съдържание това, което може да се даде също и относно металността.

Когато се казва: „трябва всяка сутрин и всяка вечер да се концентрираме върху определено душевно съдържание, например върху изречението: „В светлината се излъчва мъдрост“, то въздейства в душата, ако упражнението наистина се прави. И то действа именно така, както ако беше казано: „Опознавай природата на медта от всички страни и се концентрирай върху медта“. Само че действието изхожда единия път от моралното, а другия път от чисто физическото и химическото. Ето защо за човек, който не е химик, е много по-добре, ако влиза в духовния свят по моралния път.

И така, виждате как трябва да се постъпва с тези неща, защото пътят, по който бихме вървели, ако се облягаме на древните мистерии, би бил за съвременните хора съвсем лъжлив. Днес правилният път е този, който заменя външния природно-физически с моралния, душевен начин. Защото цялото отношение на човека с природата е станало друго под влияние на развитието на човешката телесност. Съставът на кръвта, движението на телесните течности, конституцията – всички те днес са различни от тези, които са били в хората от древна Халдея. Нашето тяло е станало различно.

Анатомът няма да може да удостовери това. Първо, днес

той работи повече с трупове. Неотдавна на едно естествено-научно събрание даже беше издигнат лозунгът: дайте ни трупове! Анатомите намират, че имат твърде малко трупове за изследване на всички тайни на естествознанието: „Дайте ни трупове!“ – възкликват те. Обаче би било доста трудно да се намерят халдейски трупове за изследване на тези неща! Но и без това, със своите груби средства анатомът нищо не би намерил. Такива неща трябва да се изследват по духовен път.

И така, ние имаме по-различна телесност от древните. Изхождайки от това, трябва да кажем нещо съвсем определено. Днес също можем да направим високо потенцирани субстанции. Но защо правим това? Защото задълбоченото разглеждане на природата по същество ни дава нужната ориентация и посока. Когато действително познаваме човешкото тяло, тогава ни е известно, че то се изменя чрез всички тези метали, за които се спомена: калай, мед, олово и т.н. И преди всичко определих тези разлики с посочване на различните състояния на съзнание.

Но и в нормалния живот в човешкото тяло също настъпват промени, ако употребим неудачния филистерски израз. Да кажем например, че имаме промени в областта, за която вчера казах, че тя излъчва действието на медта.

Такава промяна се изразява в различни нарушения на храносмилателните органи, нарушения в обмяната на веществата и съответните органи на човека; именно с разстройство в тази част, която е свързана предимно с обмяната на веществата, с храносмилането, с разпределението на храната в тялото. Всяко такова разстройство в човешкия организъм, което наричаме болест, е свързано също с пробуждане на друго състояние на съзнанието. Нужно е само да му обърнете внимание в цялото му значение.

Какво означава, когато някъде имаме болен орган? Казах вече, че в съвременността, в обичайния си живот, човек има обикновеното си състояние на съзнанието посредством сърцето. Другите органи на човешката организация имат други

състояния. Само че те не се издигат до степен на съзнание. Областта на ларинкса ви с всичко, което е свързано с мозъка, има постоянно състояние на съзнание, което вчера описах наред с обикновеното. Областта на храносмилателните органи има постоянно състояние на съзнание, което ни съпровожда във времето, което мъртвите преглеждат след смъртта. В тази област човек преживява живота на тези хора, които е познавал, след като те са преминали портата на смъртта. Но ги преживява под сърцето, а не в сърцето си. Затова и нищо не знае, защото знанието остава в подсъзнанието, в безсъзнателното.

И когато в същата тази област, в която човек постоянно преживява живота на починалите в годините след смъртта им, настъпи нарушение, именно нарушение на храносмилането като болест, състоянието на съзнание там долу се променя. Под сърцето настъпва твърде силно съзнание.

Какво означава например, да имаш някакво стомашно заболяване? Във физическия живот, естествено, това е диагнозата, която се поставя от лекаря. И това, което излагам тук, в никакъв случай няма да противоречи на физическата медицина. Тя напълно ще бъде призната и оценена. В Антропософията не стоим на гледната точка на дилетантщината, светската неосведоменост или шарлатанството, които не признават медицината, критикуват я и не я признават. Ние напълно я признаваме. Но наред с това, което човек има в себе си при определен вид стомашни заболявания и е описано във физическата медицина, чрез подобна болест на стомаха човек добива способност да следи живота на човека непосредствено след смъртта. Следователно какво можем да кажем, изхождайки от духовна гледна точка?

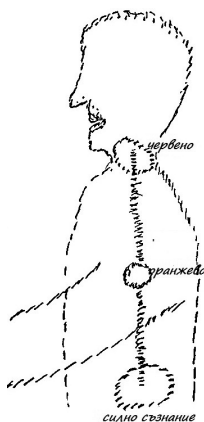
От само себе си се разбира, че описваме преди всичко болестта във физически смисъл, за да приложим терапия и т.н. Но в духовен смисъл тук би могло да се каже, че човек има стремеж да върви след умрелите, които е познавал, след смъртта им. Обаче няма способност да се потопи в съзнанието, което е под сърцето им. Той не знае, че отива в областта на

мъртвите.

Това е духовната страна на болестта. Тези хора заболяват от стомашно разстройство, защото твърде много пребивават заедно с умрелите. В същото време, когато сме прекалено много с умрелите, мъртвите също така действат твърде силно. От света, за който вчера казах, че е по-реален от физическия, в нас идват много неща. Представете си: имате везни (рисува ги на дъската) с двете блюда, едното от които силно се накланя, и ако искате да възстановите равновесието, трябва да сложите по-голяма тежест от другата страна.

Да допуснем, че някой човек е формирал под сърцето си такова чувствително съзнание (макар за него това да е неизвестно), при което той е прекалено привързан към мъртвите. Това е като спускането на едното блюдо на везната. Тогава трябва да сложим тежест на другото блюдо. Как правим това?

Ако тук (показва го на рисунката) имаме твърде силно съзнание, необходимо е тук (областта на ларинкса, червеното) да се отслаби съзнанието, защото в сърцето (оранжево) се намира балансът на везната. Следователно трябва да отслабите съзнанието в тази област. Как правите това? Давате на човека мед. Вече ви казах, че съвременният човек е така организиран в своето тяло, че медта действа на органите на ларинкса.

Храносмилателните органи и органите в гърлото са в такава близка връзка помежду си, както едната част на везната с

другата. Едната може да се регулира с другата. Ако дадем на човека съответната доза мед, за целите на лечението си той ще мине покрай областта на мъртвите, докато преди обикновено е пребивавал в нея.

Такава е духовната страна на лечението.

Днес трябва да кажем: всички субстанции, всички субстанционалности имат физическа страна и морална, както беше описано по-рано от мен. Физическата страна би могла да бъде използвана след дълги тренировки от древните посветени за техните ученици така, както вече се каза; сега тя не трябва да бъде употребявана повече така. Днес моралната субстанция принадлежи на областта на душевното развитие; физическата субстанция принадлежи на лекаря. И относно моралната страна работата е само в това, този, който е запознат с физическата страна на болестта и има възможност за дълбоки проникновения във физическата страна на субстанциите, да намери поддръжка и в познаването на моралната страна на субстанциите.

Това трябва строго да се спазва при съвременното познание, при практическото знание в областта на духовните пътища: физическата страна на субстанционалността принадлежи на лекаря; моралната принадлежи там, където има душевно развитие. Защото човешките организми съвсем принципно са се изменили от времената на древните. Колкото интимна е била връзката между познанието на моралната страна на субстанциите и физическата, толкова интимна трябва отново да стане тя, след като е била изгубена. По-нататък ще говоря за тази загуба.

Но отношението, което е съществувало, например между физическата медицинска наука и моралната наука, днес трябва да бъде различно от това, което е било в сивата античност. И в двата случая тази връзка трябва да съществува. Но днес е по-различно, отколкото в древността. И на познаването на такива неща почива възгледът за това, какви са правилните и какви погрешните пътища, водещи в духовния свят.

Промени в позицията на човека към познанието в хода на историята

Ще бъде полезно, ако хвърлим светлина върху казаното от мен и видим какви промени са се извършили в позицията на човека спрямо познанието от древността до днес.

Трябва да се изходи от съвременността и да се върнем не толкова назад в развитието на човечеството, за да се види колко различно се е говорило за нещата, имащи отношение към областта на познанието и изследването. Днес, хвърляйки поглед към великите, забележителни успехи на най-новото време в областта на познанието за топлинните сили, електричеството, а също за силите, действащи в живите организми, говорим за природата и за познанието за природата, за естествознанието, а в Англия и за натурфилософията.

Обхващайки с поглед това, което в началното училище се обозначава като природа, то представлява нещо необикновено абстрактно и е сбор, както се казва, от природни закони, които следва да се изучават. Абстрактността на този предмет се изразява също и в живота.

Помислете само, колко абстрактно се чувства и усеща днес студентът по естествени науки, даже и ако е проникнат с ентузиазъм. Той трябва да научи, да кажем, в ботаниката най-зуст много наименования на растения и растителни видове, а в зоологията – наименованията на животни и животински групи. Той ги забравя и трябва отново и отново да ги учи за изпитите. После, след изпита пак ги забравя, и когато му е нужно, ги търси в речниците. И не може да се каже, че отношението към ботаниката или зоологията на човек, изучаващ днес ботаника или зоология, е такова, като към любима личност. Това съвсем не може да се каже. Днес това не е така. Природата е нещо, размито в мъгла. Съществуват много закони: закони за силата на привличане, закони за топлината, закони за светлината, за електричеството, за магнетизма, за парата и водата, закони за равновесието и неравновесните състояния; естествознанието

и природните науки по същество са това, което знаем за камъните и растенията. Естествознанието е също това, за което казваме, че не го познаваме: за живота на вътрешната конституция на органите на растенията, животните и хората. Накратко казано, много неща, за които днес казваме, че не ги познаваме, по същество представляват естествознанието, философията за природата.

Но самата природа е нещо, към което не можем да се приближим, защото всичко това се размива, мисленето е повърхностно и абстрактно. Днес се стремим да победим тази абстрактност на природата и мнозина, можем вече да кажем това, са станали вече малко равнодушни по отношение на тази абстрактност на природата. Ние запазваме доброжелателен неутралитет, ако не принадлежим към младежта, която сега е в опозиция и е настроена силно срещу това, което се преподава като естествознание в училище. Но не винаги е било така.

Сега бих искал, преди всичко, да охарактеризирам настроението и състоянието на познанието в древните векове.

Връщайки се например в 9., 10., 11. столетие, даже в 12. и 13., стигаме до хора, които – използвайки съвременния израз – бихме нарекли учени, хора на науката. Връщаме се към тези велики учени в духа на онова време, които са обучавали в знаменитата школа в Шартр¹² в 11., 12. век, връщаме се към Бернардус Силвестрис¹³, към Бернар от Шартр¹⁴, към Аланус аб Инсулис¹⁵. След това към такива личности, които по онова време – бих казал – още са ходили сред другите хора със знака на посветения, с отличителния белег на човек, знаещ много за тайните на битието в духа на средновековието; връщаме се към посветения Йоахим от Фиоре¹⁶, или към великата личност, която също е действала по това време и е станала известна в света под името Йоан от Аувил¹⁷.

Споменах тези личности, към които бих могъл да добавя и много други, за да проникна в онова време и да опиша настроението на времето по отношение на познанието.

Когато с душата си стоим срещу тези хора и те говорят

за природата, е съвсем различно от днес, когато ние говорим за природата.

Срещайки един ботаник или патоанатом, или хистолог, или терапевт днес, толкова рядко получаваме усещане, че лицето му, обърнато към нас, носи отпечатъка на тайните на патоанатомията или зоологията! По-скоро имаме усещането, че лицето му е запазило отражението на танците, в които през миналия ден е взел участие. Тези физиономии са пронизани по-скоро от подобни събития, отколкото от преживяването от тях от тайните на природата.

Навярно не е било така, когато са гледали в очите Йоахим от Фиоре или Аланус аб Инсулис, или Бернардус фон Силвестрис, живели в столетието, за което току-що споменах. На лицето на тези хора е имало някаква трагична черта, нещо, което е казвало: „Живеем във век, когато много е изгубено“. Нещо трагично-печално, изплуващо от задълбоченото знание, е живеещо в облика на тези хора.

Наред с това, ако можехме да видим пръстите на тези хора, които съвременният деградиращ човек би ги нарекъл „нервни“ – бихме забелязали следното: те са запазили в себе си живото доказателство за стремежа на тези хора отново да изследват и работят над древните тайни, загубата на които е била изписана на лицата им. Бихме забелязали, че в тези хора действа нещо, което отново иска да възроди това, което е било в древните времена.

Понякога това им се удавало; удавало им се по вълшебен начин да извикат пред своите ученици, макар и в призрачен вид, древните времена.

Можем да си представим Школата в Шартр, където и днес е разположена удивително красива катедрала (тази представа няма да бъде поетична картина, а реалност, която аз ще поставя пред вас), можем да си представим поучаващия Аланус аб Инсулис говорещ на своите ученици приблизително следното за природата: „Природата е същество, което сега не можем да уловим, тя ни се изплъзва, когато искаме да се при-

ближим до нея. Човечеството е развило сили, водещи го до други неща, но които вече не са способни да разберат природата така, както се е разбирала в древните времена от познавателите. Защото тя е била могъщо, велико, духовно същество, действащо навсякъде: там, където са се образували камъните в планините; там, където растенията са израствали от Земята; там, където звездите са сияели в небето. Навсякъде е действало неизмеримо великото същество, което се е представяло в образа на чудна жена, живееща във всичко. Това са виждали древните със своя поглед. Съдейки по указанията, които са направили древните, можем още да си създадем представа за това, какво е представлявала природата. Това е навсякъде действащото, движещото се, което е във всичко обкръжаващо, в цялата топлина, във всички прояви на светлината, във всички цветни явления, във всички жизнени прояви – тъче и живее. Но когато искаме да се приближим до него, то ни се изплъзва. Защото във всичко живее и действа Богинята-Природа. Богинята – божествено духовно същество, за което са знаели, че е възможно да бъде разбрано по същество само когато е достъпно да го съзерцават“.

Подобни идеи е разяснявал още в 12. век такава личност като Аланус аб Инсулис на своите ученици в школата в Шартр. Но старата концепция за Богинята-Природа е била видяна да се разтваря в мъглата. При цялата жизненост на всичко, сега то се открива като абстрактни, мъртви закони на природата, сега то отново се изплъзва и в това е причината за трагичните, печални черти, отпечатани на лицата на тези хора.

Имало е и такива хора, като великият учител на Данте¹⁸ – Брунето Латини¹⁹, който вследствие от особен кармичен случай, получил нещо като слънчев удар при пътешествието си от Испания към Флоренция (Това събитие било доста по-важно от болката, която изпитал при изгонването му от родния град). Като следствие от това състояние съзнанието му станало друго и той можел да разбира Богинята-Природа, както това е описано в книгата му „Tesoretto“. Съвсем нагледно, в жива има-

гинация той представя, как по пътя за родината преминавал през пуста гора и как в тази гора стигнал до една планина, и там видял действащата Богиня-Природа, и тя му разяснила, какво представлява човешката душа в мисленето, чувстването и волята. Той предава как тя го е просвещавала какво представляват четирите темперамента на човека по същество и каква е същността на петте сетива при човека.

Всичко това било истинско духовно-душевно наставление, реалност, която той преживял вследствие на патологичното си състояние. И когато той изпитал всичко това, видял живота и същността на четирите елемента, огън, земя, вода и въздух; видял движението и съществата на планетите, излизането на човешката душа в звездното небе. Всичко това станало под влияние на някакво духовно поучение, което дошло към него от Богинята-Природа.

Човекът от онова време описва всичко това толкова нагледно, колкото е било възможно на съвременния език. Но едновременно имаме чувството, че сякаш е усещал, че другите, древните, са знаели за това по съвсем друг начин; сега това знание ни се изплъзва. Даже трябва да стигнем до подсъзнателно, патологично състояние, когато искаме да надникнем в тези тайни.

Но в тези хора е имало невероятен стремеж отново по възшебен начин да предизвикат нещо такова, което показва истинският образ на природата.

И, виждате ли, когато по този начин изминаваме обратния път към човешкото усещане и човешкото мислене по отношение на познанието, тогава чувстваме, че и днес стоим пред Природата, но я определяме с име, което е нещо съвсем абстрактно – сбор от закони. Гордеем се, когато схващаме тези закони по някакъв начин в хармония. Връщайки се няколко века назад, виждаме живото отношение на човека към божественото същество, което е живеело и действало във всичко, и се е проявявало в явленията: изгрев и залез на Слънцето, сгряването на камъните, растенията; във всичко, което се изявява в

живото движение и действие. Помислете колко различна наука е това! Науката е съдържала действията на Богинята-Природа.

Съществувала е даже разлика в настроението на учениците, излизащи от школата в Шартр – в по-голямата си част това са били монаси-цистерцианци, – и настроението, което сега имат студентите, когато днес напускат училището. Тогава то е било нещо друго, по-живо, нещо по-съществено.

Същата жива реалност се съдържа в описанията, дадени от Брунето Латини, великия учител на Данте.

Че те са били живи, можем да си представим, защото всички тези поразителни картини и образи, които Данте е нарисувал в своята „Comedia“, са излезли от живите описания на неговия учител, посветен чрез кармичен случай. Също както и много от това, което се е преподавало в подобни школи като Шартрската, е идвало от такива посветени, като Йоахим де Фиоре и т.н.

В онези времена са употребявали израза „природа“, но не така абстрактно, както правим това ние, а използвайки го за обозначаване на това, което действа във външните сетивни прояви, но се скрива и се изплъзва.

Съществувало е и още нещо. Да допуснем – отново не описвам поетичен образ, а нещо, което е било съвсем реално, – че седим в качеството си на вече напреднал студент в колежа – както се нарича – на Аланус аб Инсулис. Бихме взели участие в това, което се върши там: студентите биват разпуснати и отиваме на разходка с Аланус аб Инсулис, обсъждайки това, за което е ставало дума. Какво бихме научили?

Такава беседа би могла да приеме особена форма. Бихме могли да говорим за Богинята-Природа, която се открива в проявите на външния физически сетивен свят, но която ни се изплъзва. След това Аланус аб Инсулис, даже ако е станал искрен в душевната беседа, би ни потупал по рамото и би казал: „Ех, ако още имахме сънното ясновидство, което са имали древните, тогава бихме могли да познаем и другата, скрита страна на Богинята-Природа. Но заспивайки, отиваме

в безсъзнателното, където на древните се е откривала другата страна на природата. Ако можехме още да спим така ясновидски, като древните, бихме познали Богинята-Природа“.

И ако се случеше да беседваме задушевно с Йоахим де Фиоре, той би казал: „Да, трудно е с изпразнения от съдържание сън и помръкналото ни съзнание да познаем другата страна на природата, на великата богиня, която твори и живее във всичко творящо и действащо. Древните са я познавали и от двете ѝ страни. – „И, знаеш ли“, би казал той, „древните не са употребявали думата „природа“, а са говорили за същество, което днес повече предчувстваме, отколкото знаем за него, като са употребявали думата „Прозерпина“. Наистина е така“.

Нашата абстрактна природа, която носим в идеи, е претворяване на това, което току-що ви описах. И това, което е живеело в душите на хора, като Бернардус Силвестрис, Аланус аб Инсулис, и в такива личности, като Брунето Латини, е било претворяване на това, което древните са виждали в Прозерпина, дъщерята на Деметра. Деметра е цялата Вселена; Прозерпина е природата. Звучи вече съвсем филистерски, когато произнасяме новата дума: Прозерпина – природа. Какво означава природата, която може само наполовина да пребивава във външния земен свят: насочила е физически-душевната си страна към човека, а в другата половина животът е потопен в областите, които човек достига насън; но в наше време, вследствие на това, че сънят е лишен по същество от съдържание, човек вече не ги достига.

И така, познанието ни за природата е подражание на това, което е живяло в мита за Прозерпина²⁰ в древна Гърция.

Ето колко са се променили пътищата за познание.

Но правилното описание на нещо подобно, както вече казах за това в първата част на изложението ми днес, получаваме само като се обърнем назад към това, каквото е било познанието някога. Тези описания не се дават, за да се утвърждава отново древното познание, а да се извика чувството, какво е било то някога.

Образи от древните времена

Пред нас се изправят още по-древни образи, когато искаме да задържим в душата си думите, които в средните векове са могли да кажат Йоахим де Фиоре или Йоан от Аувил: „Това, което днес съзерцаваме като природа, или това, което ни се изплъзва, защото не можем да го достигнем от другата страна на живота, някога е било Прозерпина“. В душата ни се надига митът (защото до нас това е дошло само като мит) за Прозерпина. Пред нас напират образи от онова време, когато в душите сред хората е живеела не абстрактната природа и не възприетата в трагично настроение Богиня-Природа, а светозарната богиня от едната страна, и трагична от другата: Прозерпина-Персефона.

И как е живяла тя в онези древни времена, когато се е възприемала с познание, изпълнено с живот? Не, това не е било времето, когато Платон е писал за философията и Сократ е говорил за нея. Това са били доста по-древни времена, когато познанието е било нещо невероятно по-живо сред хората, отколкото е станало в просветените времена на Гърция.

Опитайте да си представите това, така че в тази картина да оживее представата, какво е било познанието в течение на човешкото развитие. Да опитаме да пробудим една малка, макар и не напълно описана картина на мистериите, в които е бил посветен гръцкият философ Хераклит²¹, наречен още „Тъмния, Мрачния“, защото това, което той възприел в мистериите, в по-късните времена станало душевно тъмно.

Да пресъздадем пред душата си картината от времената на развитие на мистериите, от които преди всичко е творила Гърция, творила е в областта на своята фантазия, но също и в изграждането на митовете си: картината на Ефеските мистерии, в които е бил посветен Хераклит Тъмния.

В Ефес, разбира се, още господствали древните знания; те се запазили в Ефес и до времената, когато е действал Омир, и дори, макар и малко по-слабо, във времето, когато е бил пос-

ветен Хераклит. Тези мистерии са били изпълнени с голяма жизненост и са съществували могъщи течения на посвещение, чиито източник бил в храма, украсен от източната страна с изображение, станало известно на света заедно с изображението на богинята Диана. Това била богинята на Плодородието, която в своето многообразие навсякъде в природата се изразява в изобилието на плодородието. И великите, дълбоко духовни тайни на битието се влагали в човешките думи, когато са се водели беседи непосредствено след като взелите участие в мистериите възприемали силните им импулси в култовете, в храма на Ефес.

Водели се продължаващи действието на мистериите дълбочени беседи, когато участниците в култа излизали от този храм и след това, приблизително в часа, когато външният свят е най-благоприятен за подобни неща, в сумрака, стъпвали на пътя, който водел от вратите на храма в гората. Там в гората имало удивителни пътечки, обрасли с тъмнозелени дървета, където те се губели в красива перспектива на всички страни към Ефес.

Бих искал да възпроизведа, макар и в непълен образ, една беседа от подобен характер.

Случвало се посветен в тайните на онези времена да вземе участие в беседа с някой от учениците или ученичките. Защото трябва да се отбележи, че равноправието на мъжкия и женския пол в онези древни времена, след които е било отнето, е било по-реално, отколкото е в наше време, и можем да говорим по един и същи начин както за ученици, така и за ученички в Ефес. Митът за Прозерпина-Персефона в духовния си образ е бил съвсем жив в тези беседи.

Но как се е водила подобна беседа за мита за Прозерпина?

Учителят, да кажем – посветен жрец, изхождайки от възприетото от тях в импулсите, е можел да говори за тайните, ставащи между същностите и е можел да каже приблизително следното на своя възпитаник: „Погледни, ние вървим в сум-

рака. Сънят, правещ божествения свят видим, явен, скоро ще настъпи. Погледни себе си в целия си човешки образ: там долу са растенията; около нас е тъмнеещата в зеления сумрак чудна гора. Горе вече започват да се показват блещукащите звезди. Погледни добре всичко това. Погледни величието и мощта, но също и израстващото и напирашо за живот отдолу и отгоре. И след това погледни себе си. Помисли как в теб живее и се движи цяла вселена, как във всичко това, което в теб има свое битие, във всичко това, което действа в теб, се изявява пълнотата на превръщането на съществата, действащи всеки миг. Почувствай, че самият ти си цял един свят, който макар и пространствено по-малък, е по-тайнствен и велик, отколкото Вселената, която виждаш от Земята до звездите. Почувствай това. Почувствай се като човек-свят, имащ по-голяма пълнота, отколкото светът, видим с очите и обхващан с мислите. Почувствай света в самия себе си, вътре в своята кожа.

След това усети, как от своя свят гледаш в света, достигащ от Земята до звездите. Тогава ще бъдеш обхванат от сън. Вече няма да бъдеш в своето тяло и своя свят, а ще бъдеш в света, който виждаш от Земята до звездите. Тогава ти ще излезеш от себе си със своята душевно-духовна част. Ще живееш в сиянието на звездите, в земното изпарение, ще се движиш с вятъра. Ще мислиш заедно със звездния лъч. Тогава ще живееш в твоя външен свят и ще виждаш това, което си като свят в себе си“.

В онези древни времена още е била възможна такава беседа между учител и ученици, защото външното виждане през деня не е било с такива ясни контури, а е било такова, каквото вече ви го описах. И сънят не е бил още пронизан с пълен мрак, а е бил пронизан с преживявания за преживяното. Тях са посочвали, когато са говорили за състоянието, обхванато от съня: „Около теб сега се намира Прозерпина или Персефона, Коре. Коре живее в звездите, в лъчите на слънцето, в лунните лъчи. Коре живее в пробуждащите се растения. Навсякъде е дейността на Персефона, която живее тук, защото тя е изтъка-

ла дрехата, от която е всичко тук.

Зад всичко това се намира Деметра, нейната майка, за която тя е и изтъкала тази одежда, видима от теб като външен свят“.

(Тогава не биха казали „природа“, а биха казали „Персефона“ или „Коре“.)

„Забележи, ако някой остане буден по-дълго от теб“ – казвал учителят на своя ученик, – „тогава, докато ти спиш, той би виждал също както и ти сега, това, което външно се представя като образ на Прозерпина в растенията, в планините, в облаците, в звездите. Защото е илюзия това, как ги виждаме. Не Прозерпина е илюзия, не това, което тя твори в планините, растенията, облаците и звездите е илюзия, а това, как ги виждаш. Ето кое е илюзия.

И когато заспиш, през очите ти – тези удивителни очи, загадка на битието – в теб ще влезе Коре – Персефона“. Това си го представяли толкова живо, защото се преживявало като съвсем живо; заспиващият не само чувствал, че угасва способността му да вижда, угасва възможността му да чува и възприема, но усещал как Персефона се потапяла през двете му очи в тялото, физическото и етерно тяло, което било напуснато насън от душевно-духовното.

Земния горен свят преживяваме по време на будността; подземния свят, светът на преизподнята – по време на сън. Персефона е влязла през очите в спящото физическо и етерно тяло. Персефона се намира при Плутон, господаря на съня във физическото и етерно тяло. Спящият ученик е преживявал дейността на Плутон съвместно с Персефона; той е получавал ясна посока благодарение на влизането на Коре през вратата на очите, за него това е оживявало и сега е преживявал насън деянията на Плутон и Персефона. Той преживявал това по времето, когато неговият учител е преживявал нещо друго, съответстващо му, но по-свързано с предметните форми.

След това, когато отново се събирали, и двамата вече имали преживени свои тайни. Те са могли да говорят за ня-

кое растение, за някое дърво, учителят, вероятно, е описвал как се образуват формите, защото това му се явявало насън. Той прониквал във формите на листата, на ствола, в конфигурирането на света; в тези фигури, които, така да се каже, се спускат от горе надолу. Ученикът, може би, преживявал друго: сякаш можел да достигне това, за което говорил учителят в същото време, докато самият той говори за тайните на хлорофила, за тайните на растителните сокове, които се разпространяват от долу нагоре в растенията. Така по чуден начин се допълвали тези беседи, докато в прегръдката на богинята Прозерпина, показваща на хората по време на сън другата си страна в преизподнята на Земята, се откривали тези тайни в човешката душа.

Така в тези древни времена ученикът се е поучавал от учителя, а учителят – от ученика. Защото, от една страна, откровенията са били духовно-душевно, а от друга – душевно-духовни. Такъв род беседи давали в човешкото сътрудничество, в съвместното човешко преживяване най-висшите познания.

На сутринта виждали настъпващото развиделяване и преживявали изгряващото от Изток сияещо дневно светило, проблясващо през тъмнината на зелената гора с нейната чудна перспектива; прекарвали кратко време в пробуждането на едно или друго в царството, което днес наричаме царство на природата. Всичко това отново се претворявало в беседа. Били убедени, че това представлява общуване с Персефона; че това, което тогава се включвало в мита за Персефона, представлява тайната на човешкото познание за природата.

В беседите, които се водели покрай мистериите в Ефес, действало очарование, което само отчасти мога да предам; това очарование пронизвало беседите. В тях живеело знанието за Персефона, живеело в цялата им жизненост. Впоследствие това знание било затъмнено и трагичният му покров легнал върху облика на такива хора като Йоахим от Фиоре; а по-нататък то било затъмнено до това, което сега имаме като аб-

страктната природа.

Пътищата към човешката духовност и духовността на Космоса разбираме само тогава, когато характеризирайки ги, посочваме не само отделните състояния на съзнание, които може да достигне човек, но също гледаме и към това, как са метаморфозирали съзнанията в течение на човешкото развитие; виждаме другия вид познание, живяло в поразителните беседи на тези, които излизали от Ефеския храм, и колко различно са били изградени тези беседи, които хората водели с такива личности, като Йоахим от Фиоре, като Аланус аб Инсулис, виждаме колко различни са знанията днес. И ние отново трябва да търсим, но вече по духовен начин, как да се върнем от външното към вътрешното, от висшето към долното и след това обратно – от вътрешното към външното, от долното към висшето.

ПЕТА ЛЕКЦИЯ

ВЪТРЕШНО ОЖИВЯВАНЕ НА ДУШАТА ЧРЕЗ СВОЙСТВАТА НА МЕТАЛНОТО

Състоянието на медност в човека

От една страна, опитах да покажа как човек стига до различни състояния на съзнание от това, което има в обикновения ежедневен живот. След това посочих как историческият ход на човешкото развитие ни казва, че човечеството не винаги е живяло, познавайки и действайки в същото това състояние на съзнание, в което то живее днес. Накрая опитах да насоча вниманието ви върху състоянието на съзнание, познато от 10., 11., 12. век, във връзка с тогавашния начин на възпитание на познанието, например в Школата в Шартр. Показах как са се появили знания, които не са съответствали на съвременното състояние на съзнание, например в такава индивидуалност като Брунето Латини, великия учител на Данте.

Предния път се опитах да надникна още по-дълбоко в особеното отношение на човека към света, приблизително по времето на мистериите в Ефес. И видяхме как хората са живели в съвсем различни състояния на съзнание, дори и да са доста близки до съвременното нормално научно съзнание.

Днес ми се иска да продължим това наблюдение, докосвайки се до момента, където исторически се проявява един своеобразен епизод. Отбелязах в какво отношение се намира към човека и състоянията на съзнанието му металността, представляваща истинската субстанционалност на минералното. От отношението на човека с това, което обозначаваме като мед, определих състоянието на съзнание в човека, което може да бъде достигнато по описания от мен начин и води до възможността да се следят преживяванията на мъртвия извън границата на времето, когато той е преминал портата на смъртта.

Сега трябва да ни е ясно, че Брунето Латини е стигнал приблизително до такъв вид познание, благодарение на полупатологичното преживяване, което посочих.

И наистина това, което той описва като постигнато чрез инспирация от богинята Природа, може да бъде постигнато в това състояние на съзнание, родствено най-близо с обичайното ни състояние. Защото това състояние на съзнание, което следи преживяванията на мъртвите в годините непосредствено след смъртта, е много близко до нашето обичайно състояние на съзнание. Казах, че това е доста по-реално състояние. Тогава ние стоим в свят, който прониква в нас по-силно, по-силно свети, който прави всичко по-пълно от обичайния ни физически свят.

Благодарение на това, че това е така, е възможно съвместно да се правят нещата, които прави този, който наскоро е преминал портата на смъртта.

Но този свят едновременно показва и нещо съвсем особено. Когато се намираме в него, тогава в мига на такова състояние на съзнанието е невъзможно да гледаме към обичайните си дневни преживявания и към това, което правим в обикновения живот. От собствения си живот виждаме само това, което непосредствено е предшествовало встъпването в земния живот, това, което сме направили още в духовния свят преди да встъпим в земния живот. По такъв начин с това състояние на съзнание човек не се намира в света, в който обичайно се намира.

Представете си го графично. Родили сме се в определено време (рисува) и продължаваме да живеем. В мига, когато стигаме до медното състояние, – ако ми позволите да го нарека така – (разбирате за какво иде реч след предната лекция), – с познанието си вече не се намираме в съвременността, когато например сме около 40-годишни. С познанието си не сме също в 35-та или 30-та година, а можем само да вървим обратно към това, което непосредствено сме преживели в духовния свят преди раждането си. Можем да правим това за себе си и за другите хора, но не можем да схванем това, в което се намираме в ежедневието. Обаче всичко това има значение пак само

за човека.

Що се отнася до животните, виждаме наистина не това, което представляват, както обикновено във физическия свят, но гледаме нагоре, в следващия свят, и виждаме това, което наредко групови или видови души. Виждаме по определен начин аурата на животинските групи (видове). И изобщо, когато след това гледаме в света, го виждаме променен и се научаваме да разбираме нещо, което всъщност е доста важно за човечеството, но което съвсем не се взема предвид в съвременното, материалистично мислещо време.

Когато с всичко това, което днес може да се научи дори от най-висшите университетски науки във всички факултети, се представим пред такова същество като богинята Природа, за което в одухотворен смисъл са говорили учителите от школата в Шартр, със своето днешно познание се чувстваме в доста неопределено състояние на неведение. Защото си казваме следното: ти, собствено, съгласно съвременното знание и познание знаеш само нещо, имащо отношение към този свят, който преживяваш между раждането и смъртта; то вече не е вярно, когато се потопиш в следващия духовен свят със своето съзнание и можеш да следваш умрелите след границата на смъртта.

Ние изучаваме химия. Но това, което учим в химията, наистина е само за този свят, в който живеем между раждането и смъртта. Цялата химия няма никакво значение в света, в който следваме умрелите след смъртта. Всичко, на което се обучаваме тук, във физическия свят, няма съвсем никакво значение за онзи свят. Всичко това е само спомен, когато сме в онзи свят. Този друг свят сега се изправя пред нас и ние чувстваме, че ежедневиият свят, в който сме научили толкова много, изчезва. Изправя се друг свят.

Да предположим, че в света, в който се намираме между раждането и смъртта, имаме планина. Тя е доста плътна. Гледаме я отдалеко. Тя отразява светлината на Слънцето. Виждаме я в нейните форми и контури. Приближаваме се все повече

и повече към нея и чувстваме, че тя представлява препятствие. Тя ни прави съвсем реално впечатление.

След това се намираме в другия свят. Значението на всичко това, за което сме говорили като за плътно, като отразяващо светлината, се прекратява. Изправя се нещо, сякаш произлизащо от самата планина: то става все по-голямо и по-голямо и ни прави впечатление за различна реалност.

Да предположим по-нататък, че тук, в ежедневиия свят, над планината виждаме облак. Убедени сме, че той съществува като сгъстена пара. Той също губи своята реалност. От този облак излиза нещо съвсем различно. Това, което сме виждали тук, си заминава, съединява се с тези все по-изчезващи облак и планина и се изправя нещо ново, една нова реалност. Тя не е просто мъгла, а има образ, и така става с всички предмети.

Тук ги виждаме като множество например много хора. В мига, когато встъпвате в духовния свят, резките контури изчезват. Скъпи дами, трябва да свикнете с мисълта, че красивите ви рокли тогава вече няма да се виждат. В замяна от всичко това излиза душевно-духовното. От обкръжението излиза нещо тайнствено, живеещо във въздуха и във всичко заобикалящо; то се приближава. Изправя се нов свят. И в този свят се намира умрелият след смъртта.

След това научаваме нещо друго. Ако светът, в който сега встъпихме, го нямаше, ако не съществуваше навсякъде, където съществува и светът, който виждаме между раждането и смъртта, тогава нямаше да имаме нито очи, нито уши, изобщо никакви сетивни органи като хора. Защото светът, описван от химика и физика, не може да ни даде сетивни органи. Ние съвсем бихме били лишени от тях, бихме били слепи и глухи. Ние не бихме формирали сетивни органи.

Например поразително е било, когато Брунето Латини е имал този слаб слънчев удар, когато се е връщал от Испания и е наближил родния си град Флоренция, като така е бил пренесен в другия свят. Тогава забелязал, че сетивата си като човек ги има от този друг свят. Той би бил безчувствен, ако другият

свят не проникваше обикновения видим свят. Следователно ние, като хора, обикновено виждаме вследствие на това, че нашите сетива са вложени в нашето тяло във връзка с този втори свят.

Във всички времена този втори свят – можем да запазим този израз – са го наричали свят на елементите. В този свят няма никакъв смисъл да се говори за кислород, водород, азот и т.н. За това можем да говорим между раждането и смъртта. Там има смисъл да се говори за елементите: земя, вода, въздух, огън и светлина и т.н. Защото специфичното, което е свойствено за кислорода, водорода и т.н., няма никакво отношение към сетивните ни органи. Това, което химикът открива в теменужката или в *Asafoetida*²² като миризма, от която първата е много приятна, а другата крайно неприятна, всичко, което тук се открива по химичен начин и се обозначава като наименование на вещества, няма никакво значение. Напротив, това, което тук действа като мирис, е одухотворено. В духа на света, в който навлиза умрелият непосредствено след смъртта, това би следвало да се обозначи като въздухообразно, но като диференциран въздух, одухотворен навсякъде.

По такъв начин сетивата ни се коренят в света на елементите, там, където още има смисъл да се говори за земя, вода, огън и въздух. Тук срещу погрешната идва правилната мисъл: как постъпва съвременният философ, станал, както сам се изразява, разсъдлив и разумен, преодолял наивността на възгледите от предишните времена? Той твърди например, че възгледите от онези времена са били груби, че тогава са говорили само за грубите елементи – земя, вода, огън и въздух. Ние знаем, че съществуват 70-80 елемента, а не четири или пет.

Ако един грък би възкръснал такъв, какъвто е бил някога, а не да се прероди, и би трябвало да отговори, той би казал: да, съвсем вярно е, вие имате кислород, водород и т.н.; това са вашите елементи. Но вие сте забравили какво сме имали ние в нашите елементи, в четирите елемента. Това вие вече не

го виждате и нищо не знаете за него. Обаче с всичките ви 72 или 75 елемента никога нямаше да се появят сетивните органи, защото те възникват от тези четири елемента. Затова ние по-добре сме познавали човека. Ние знаехме как в човека се образува външното, периферното, проникнатото с усещания.

Впечатленията, възприемани от такива древни, стигнали близо до посвещението хора, какъвто е бил и Брунето Латини, могат да се оценят само когато ги претеглим спрямо въздействието им върху сърцето и обхванем поразителното и разтърсващо въздействие, което възбужда и овладява душата.

Естествено, ако някой досега е вярвал, че което е видимо за очите му и чувано от ушите му, е реалното, и след това е стигнал до знанието, че това реално не би могло да произведе очите и ушите, а зад него трябва да съществува нещо, което ви описах, тогава това му действа по разтърсващ начин.

Същественото тук е, че не можем да стигнем до никакво такова познание, ако гледаме на природата по обичайния мъртъв начин и си останем такива, каквито сме обикновено. Когато встъпим в този свят, всичко оживява. Казваме си: да, планината, която познаваме, е мъртва; ние съвсем не знаехме, че в нея живее нещо. Но то живее в нея. Сега то е тук. Облакът преди ни се струваше мъртъв. Сега се появява живота, което е в него, което преди не виждахме. Но в това живо тъкане все пак се разкрива именно същественото.

Тук вече не извличаме от мозъка си природните закони, а стоим пред духовната същност, а именно – пред същността на „Природата“. Тя ни говори и ни показва това, прави реални послания и тогава наистина започваме да разбираме явленията, които съществуват около нас, общуваме със съществата от свръхсетивния свят и по такъв начин, от чисто абстрактните закономерности на света встъпваме в същественото, където вместо да стигаме до природните закони чрез експерименти и размишления, чувстваме пред себе си съществата от другия свят, които ни посредничат в познанието, защото знаят, какво още трябва да научим като хора.

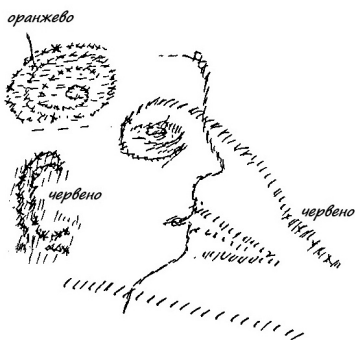
По такъв начин можем по правилен начин да влезем в духовните светове. Тогава стигаме до извода: ако имаме само сетивни органи, ако съществуваха само очите с техните очни нерви, носът с обонятелните му нерви, ухото със слуховите нерви, и ако всички тези нерви отзад бяха само свързани, тогава съвсем нямаше да знаем, че съществуват кислород, водород, азот и т.н., че ги има всички тези неща, които възприемаме като хора между раждането и смъртта. Човек би гледал в света на елементите. Навсякъде бихме виждали земя, вода, огън и въздух. И това, което щеше да съществува като по-нататъшната диференциация на твърдото, на земното и на течното, щеше да ви интересува толкова слабо, колкото милионерът се интересува от жълтите стотинки. Ние просто нямаше да се интересуваме от това. Като хора на сетивните органи, ние нищо не знаем за елементарния свят. Но в момента, когато осъзнаем това, което ви разказах, осъзнаваме също, че в човека сетивните нерви вървят назад към черепа, силно се диференцират, усъвършенстват се и образуват вътре в нас нещо като мозък. В резултат на това ние вече не влизаме в себе си, а излизаме от себе си и прибавяме към съществото на четирите елемента, земя, вода, огън и въздух, другото, което обикновено научаваме между раждането и смъртта.

Но целият този мозък, който се появява от отиващите отзад очни, слухови и други нерви, целият този мозък, който е толкова ценен от нас като хора, има значение само между раждането и смъртта. Това, което така е струпано в черепната кутия на човека, има значение само за земния живот. Мозъкът е най-незначителното нещо за духовния свят. Затова човек трябва да изключи мозъка си, когато иска да влезе в най-близкостоящия свят, граничещ с нашия. Това е изключително пречещ на висшето наблюдение орган. И така, с изключен мозък сега отново трябва да живеем във външните си сетивни органи, но да отпечатваме в сетивата пробуденото духовно. Тогава получаваме имагинация.

Обикновено във физическия свят сетивата възприемат

сетивни образи и от мозъка те се превръщат в абстрактни мисли, в тези мъртви абстрактни мисли. Ако изключим мозъка и отново живеем в сетивата, тогава усещаме отново всичко в имажинации. И осъзнаваме това. Научаваме също, че потапянето в по-жизнените състояния е свързано с развитието на по-висши духовни състояния на съзнание, от тези, които имаме в обикновения живот.

Нашите периферни сетивни органи – очите, ушите, – постоянно възприемат този свят (виж рисунката – червеното); те виждат елементарния свят. Те виждат в него също и умрелите в годините след смъртта им. Всичко това се губи, защото зад сетивните ни органи има мозък (оранжево). Ето, аз стоя тук с моя мозък и моите сетива. Човекът, който стои зад външната ми повърхност, вижда вътре в духовния свят, той вижда вътре умрелите в годините след смъртта им. Но мозъкът ми заличава всичко това, заличава земята, водата, огъня и въздуха; и аз гледам това, което има ясни очертания тук като физически свят, което съществува тук само за света, преживяван между раждането и смъртта. Аз заличавам свят от съвсем друг характер чрез своя мозък и гледам този, който именно е познат на човека, като свят на обикновеното съзнание.

В това се състои медитацията за съвременния човек, за която говорих. За древния човек след подобна медитация е следвало също и вкушването на определени метали, за което също казах.

По такъв начин привеждането в следващото състояние на съзнание се състои преди всичко в това, че изключваме съзнанието на мозъка и се потапяме с духа в съзнанието, което имат очите и ушите. При животните също има нещо подобно, защото физически те не са развили мозъка зад сетивните органи. В себе си те нямат душа, надарена с аз, така че не могат да се потопят с духа си в своите сетива. Те се потапят само с грубо душевното и вследствие не виждат това, което може да види човек в заобикалящото го, когато се потопи в него със своите сетива. Но животните виждат по същия начин, макар и на по-ниско ниво, а не индивидуализирано високо.

Мистерията на Меркурий

Това, което ще кажа по-нататък за металността, т.е. за собствено субстанционалното на минералното, ви моля, скъпи мои слушатели, да се разглежда с цялата предпазливост и резервираност, на което вече обърнах внимание и което обобщих в следното изречение: вътрешно оживяване на душата чрез свойствата на металното, т.е. развитие на вътрешен живот, свързан по определен начин с металността, което в морален смисъл принадлежи на истинското духовно развитие на съвременния човек. Внасянето на определени металности в човешкия организъм е функция на лекаря. Така че с тази уговорка ви моля да приемете и всичко останало, което ще говоря за мистерията на другите метали, освен тези, за които вече говорих.

Преди всичко този, който разглежда света духовно, т.е. който, разглеждайки физическото, физическите субстанции, може да види действащото в тях духовно, стои в значителна степен пред мистерията на Меркурий.

Металът на Меркурий е само част от това, което в духовната наука обикновено се нарича меркуриално. Всичко метално в точно състояние е меркуриално; но вследствие на това, че в природата само металът живак е течен, той е меркуриален.

Обаче това е само един индивидуум от групата на меркуриалното. Когато в духовната наука говорим за маркуриално, говорим за цялото меркуриално и разглеждаме живака само като представител на меркуриалното.

Този живак, т.е. Меркурий, представлява всъщност една значителна мистерия. Действието му върху човека е такова, че той изобщо изключва всичко това от човека, което той научава в явленията от физическия свят, а също и от елементарния свят, току-що описан от мен. Хората са такива, че са формирали подобни органи, като например мозъка, от физическия свят. И много други органи в човека са образувани от физическия свят, а именно редица важни за физическия живот органи – жлезите и т.н.

Нещо повече, цяло множество органи – току-що дадох за пример сетивните органи – са образувани от света, описан от мен като свят на второто съзнание. Медта и желязото пренасят човека в този втори свят. Но с Меркурий е по-различно. Меркурий трябва да бъде тук, в света.

И той се намира във фина дозировка навсякъде. Ние живеем – ако може да се употреби този израз – в атмосферата на Меркурий. Но в мига, когато човек приеме малко повече от нормалната доза Меркурий, организъмът му се устремява към изключването на всички органи, които произлизат от физическия свят и от елементарния. Астралното тяло на човека, така да се каже, се възбужда да привлече само тези органи в човека, които са образувани от звездния свят.

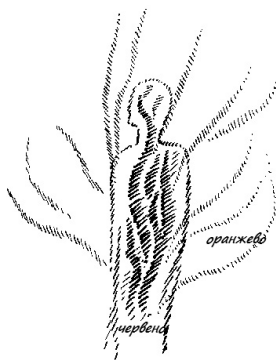
Вследствие от това сега човекът вътрешно се изпълва от някакъв трети човек, когато съзнанието му се концентрира върху металността на Меркурий, върху свойствата на Меркурий, върху метално-течното, донякъде неосезаемо и все пак родствено на човешкото, което се съдържа в меркуриалното.

Казах, че когато влезе в отношение с медта, човек се изпълва с втори човек, който вътрешно го притеснява и притиска, който също може да излезе от обикновеното физическо тяло и да следва умрелите в годините след смъртта им.

Живакът привлича към себе си всичко, което предизвиква в човека доста по-плътен вътрешен душевен организъм. Чрез влиянието на живака човек чувства, че може да схване цялата обмяна на веществата в своите органи; усеща как през различните съдове протичат соковете в човека; това внезапно се пробужда в него, когато изпитва силното влияние на металността на живака.

Това не е нещо такова, което може да бъде описано като нещо приятно, защото човек чувства себе си така, сякаш няма мозък, няма сетивни органи, а всичко в него е възбуда и движение; всичко в него кипи, живее и се намира във вътрешно действие и живот. Всичко в нас внезапно стига до вътрешна възбуда. И ние чувстваме, че тя е свързана с възбуда извън нас.

Всичко това, след съзнателна душевна тренировка, изглежда именно по описания от мен начин; вследствие влиянието на живака, чрез импулса на живака, човек не чувства своя мозък, той става една празнина. Такова състояние е добро за възприемането на духовния свят, защото мозъкът не става за това. Другите органи също още не се усещат. Усеща се ставашото движение в целия организъм (червено). И всички тези движения причиняват такава болка, така болят, сякаш вътрешно сме изтощени.

Навсякъде тези движения се намират във връзка с външните движения (оранжево). Вътрешната възбуда е свързана с външната възбуда. Имаме впечатление, сякаш сме оставили

там под себе си света на Земята, света на елементите. Всичко това е останало долу. То прилича на дим и пара. Но именно в това димообразно, парообразно въздушно движение се намират духовните същности, божествената природа, за която така живо говори Брунето Латини. То е същото това, което е и гръцката Персефона. Преди тя е обръщала своя лик повече към Земята, разяснявала е това, което още е свързано със земното, като първоначалния живот на човека след смъртта. Сега тя се обръща и имаме земното и елементарното под себе си, а над нас е светът на звездите. Звездните светове стават наше обкръжение, както преди сме били обкръжени от растенията и животните на Земята. При това нямаме даже чувството, което може да бъде изразено със следните думи: „Какво малко човече си ти срещу великия звезден свят!“ Не, ние чувстваме себе си в своето величие пред великия звезден свят така, както се чувстваме по отношение на непосредственото ни обкръжение на Земята. Ние също сме се уголемили и сме враснали със своето величие в звездните светове. Но звездите не са това, което виждаме с очите си, когато стоим на Земята. Те се откриват като колонии на духовни същности. Отново сме в света, който вече ви описах като свят, извикан в човека посредством родството му с металността на калая. Защото между Меркурий и калая има вътрешно родство в посоченото направление. Меркурий пробужда известна част от човешката ни организация, издига я от останалата човешка същност и я носи в духовния свят, чието физическо откровение е звездният свят.

Но сега отново сме някъде другаде, благодарение на това, че нашето състояние на съзнание се е изменило, и повече нямаме съзнание чрез нашите сетива, чрез нашия мозък, а го имаме чрез това, което е надигнала от нашия организъм металността на Меркурий. Сега сме в света на звездите. Но изразявайки се по друг начин, може също да се каже: светът на звездите означава да се обозначи предметът пространствено. В действителност с развитието на това състояние на съзнание излиза от света, в който се намираме пространствено между

раждането и смъртта, и се намираме в света, който преживяваме като хора, между смъртта и новото раждане.

В действителност това е мистерията на Меркурий; Меркурий извежда човека от физически-сетивния свят и го носи в света, където пребивава между смъртта и новото раждане. Защото живакът, Меркурий, има вътрешно родство с това в човешкото същество, което съвсем не е от тази Земя, а се носи от света, който преживяваме между смъртта и новото раждане. Обмяната на веществата ни, която изследваме, не е от този свят, а е установена от света, който преминаваме между смъртта и новото раждане.

Сега научаваме и нещо друго, което е отбелязал Брунето Латини под влиянието на богинята Природа. Научаваме, че живеем в нашата обмяна на веществата, която обаче е свързана с обмяната на веществата на целия Космос; ние сме извън самите себе си и се намираме от тази страна, която преживяваме между смъртта и новото раждане. Но сега научаваме природата на обмяната на веществата и се научаваме да разбираме как в това вътрешно движение, в тази обмяна на веществата, чиито източници са в страната, която преминаваме между смъртта и новото раждане, се формира нашият темперамент. Той се формира така, че ставаме сангвиници, холерици, меланхолици или флегматици. Разбираме себе си още по-дълбоко като чувствителни хора. Ако преминаваме през живота като флегматици, си казваме: флегматичостта ни е обусловена от това, което сме направили между последната смърт и това раждане. По същия начин са обусловени холеричността, меланхоличността и т.н.

Но в темперамента, в това, което има физическото си изражение в обмяната на веществата, е намесено и нещо друго. Помислете само какво имаме в обмяната на веществата. Подхождайки към нея като анатом или като физиолог, преди всичко имате пред себе си нещо физическо. Физическото е само израз на нещо духовно. Но по отношение на обмяната на веществата духовното съвсем не е от този свят, а от другия,

който въздейства в човека между смъртта и новото раждане.

По такъв начин, гледайки към темперамента си така, както това се е явило по потресаващ начин на Брунето Латини, когато богинята Природа му е разяснила темпераментите, си казваме: в темпераментите, чиято основа е в обмяната на веществата, е положен печатът на живота, който преминаваме между смъртта и новото раждане. Прониквайки още по-дълбоко, забелязваме, че към това е примесено и това, което наричаме карма – изпитанието на съдбата.

Вглеждайки се в този удивителен метален течен Меркурий, в неговото физическо битие, се научаваме добре да го познаваме едва когато знаем, че в него се съдържа следната тайна: в една капчица от това течено живо сребро за посветения се открива едно дълбоко съдържащо се съотношение: тази капчица живак е в състояние да свърже духовното в човека с тези органи, чиито източници за формиране се коренят в живота между смъртта и новото раждане.

Така, движейки се, всичко в света е свързано едно с друго. Физическото е само илюзия, физическа илюзия. Духовното се явява абстрактна илюзия само за физическото. В действителност физическото е дейно в духовното, а духовното – във физическото.

И когато забележим увреждане на човешкия организъм в областта на органите, образувани от тази страна, която преживяваме между смъртта и новото раждане, тогава трябва да извикаме в човешкия организъм сили, които биха могли да поправят тези увреждания.

Представете си, че човек казва на лекаря за нарушение в някоя организация – циркулацията на течностите (Säftekreislauf), т.е. на тази система, чиито импулси собствено идват от живота между смъртта и новото раждане. Следователно стоим пред болен, чиято циркулация на течностите се е откъснала от духовния свят. Това е историята на случая. Трябва духовно да се постави диагнозата на болестта.

Винаги връзката между духовното и физическата диагно-

за трябва да се разбира така, както посочих. Отново и отново подчертавам това, за да няма недоразумения. Поставихме диагноза, че циркулацията на течностите на човека твърде силно се е откъснала от духовния свят, който преживяваме между смъртта и новото раждане. Какво трябва да направим?

Терапевтично трябва да вкараме в тялото съответния вид металност, която възстановява отново контакта на циркулацията на течностите с духовния свят. В тази посока върху човека действа Меркурий.

Той така действа върху човешкия организъм, че възстановява отново контакта с духовния свят на тези органи, които могат да бъдат образувани само от духовния свят.

Тук виждате какво, иска ми се да кажа, опасно, но едновременно от само себе си разбиращо се необходимо съотношение господства между познанието за състоянието на съзнанието в човека и познанието за болестите. Едното преминава в другото.

Тези неща са играли голяма роля в древните мистерии. И те ни поясняват нещо, за което вече говорих. Помислете, във времената, когато човечеството отдавна не е имало вече такова духовно зрение, при което богинята Природа би могла да бъде познаваема в нейния разкриващ тайните на природата образ, учителят на Данте, Брунето Латини, се връща от пътуването си в Испания обратно в родината. Той се приближава до родния си град в състояние на възбуда, защото бил чул, какво се е случило с неговата партия, партията Гуелф. При такова състояние на духа му той получава нещо подобно на лек слънчев удар. От обкръжението върху него е подействала металността на Меркурий.

Защото какво означава да се получи лек слънчев удар? Това означава, че ни въздейства навсякъде разпространеният в най-фин вид около нас в Космоса Меркурий. Това въздействие изпитал Брунето Латини. Вследствие от това той получил възможност да се приближи до духовния свят така, както е било невъзможно по това време за човека.

Това ни показва, че в човека, такъв, какъвто стои пред нас, има нещо, което има родство не само с това, което разгръща пред нас естествоизпитателят, и родство с това, което разгръща пред нас този, който може вече да следи умрелия в неговите следващи след смъртта крачки, но ни показва още, че човешката същност, каквато тя е в нас, има отношение и връзка към нещо още по-висше и съвсем духовно, каквото го преживяваме между смъртта и новото раждане.

Можете да разберете формата на черния дроб, формата на белите дробове, когато действате с методите на обикновената наука. Можете да разберете как са изградени сетивните органи, прибягвайки до помощта на тези знания, но това се докосва само повърхностно до съвременния ни физически образ. Обаче никога няма да разберете специфичното кръвообращение на изправения човек, ако не подходите към него от гледната точка на науката за инициацията. Също никога няма да разберете тайните на металностите, ако пак не подходите към тях с посветителската наука.

С това също казвам, че никога няма да разберете същността на болестите в смисъла на изложеното, ако не подходите към това с науката за инициацията, защото с физическите свойства на металите няма да можете да помогнете.

С физическите свойства на металите, ако ги познавате, можете да лекувате мозъка. Но не можете да лекувате нарушената обмяна на веществата.

Обаче това, което сега ви казвам, има също и преносен смисъл, защото можете да лекувате само най-грубата мозъчна маса. Но тъй като в мозъка става също и обмяна на веществата, вследствие от това в действителност вие не можете да лекувате мозъка с метали, освен чрез духовното познание.

Можете да възразите: защо все пак съвременната медицина лекува?

Тя лекува с това, което ѝ е останало от традициите на древните времена. Ние още знаем това, което са знаели древните за духовността на металите. И това прилагаме, комбини-

райки го с намереното по чисто физически път и което слабо помага. И ако някога материализмът победи и всичко предишно бъде забравено, тогава ни едно лекарство, изнамерено по физически път, не би могло да помогне.

Сега се намираме в тази точка от човешкото развитие, когато вследствие постепенното изчезване на старите традиции на древното ясновидство духовното трябва да бъде намерено по нов начин.

Мистерията на среброто

Съвсем особен вид мистерия е скрита зад металността на среброто.

Ако може да се каже, че зад медта стои космическата импулсивност, която по вълшебен начин включва в човешкото същество първия висш човек, че зад Меркурий се намира втората космическа сила, която включва втория човек, свързан със звездния свят и по този начин с духовния свят, преживяван от нас между смъртта и новото раждане, за металността на среброто можем да кажем и нещо съвсем друго.

Когато човек увеличи връзката си със среброто, направи я по-силна, както видяхме това по отношение на металността на медта или на Меркурий, тогава той се обръща към още по-дълбоко стояща организация в него. С Меркурий той се обърна в себе си към организацията на съдовете, която го довежда до връзка с циркулацията в целия Космос, довежда го до връзка с духовността на Космоса. Посредством това, че повишава връзката си със среброто, човек се довежда до непосредствен контакт с това, което ни импулсира от предишните земни животи и преминава към нас.

Така че може да се каже: ако човек се концентрира върху особените свойства на среброто – което продължава дълго, докато стане дейно, – той привлича към себе си тези сили, които са свързани със следното: сега не само неговите съдове

допускат циркулацията на течностите, циркулацията на соковете, но циркулира и топлината в кръвообращението. Пред човека се изправя истината, че това, което циркулира в кръвта като топлина, го прави човешко същество, чувстващо в себе си известна топлина и чрез това не само материалността на кръвта, но също и духовността на кръвта, духовността на кръвта в себе си. В тази топлина дейното е това, което действа от предните инкарнации.

В родството със среброто непосредствено се изразява това, което може да действа на импулсивността на топлината на кръвта. Но с него се изразява също и това, което духовно ни свързва с предишните земни животи.

Помислете за това, че чрез среброто добиваме тази металност, която по някакъв начин насочва вниманието на човека върху това, че в него сега, в този земен живот има още от предишните земни животи. Защото кръвообращението ни с неговите удивителни диференциации на топлината не е от този физически свят. То също не е и от елементарния свят, описан от мен. Не е и от света на звездите. От звездния свят е само посоката на кръвообращението. Но в това, което пулсира като топлина в кръвта, това, което в кръвта прониква собствено като топлина нашия живот и по действителен начин нашата кръв, в това действа нещо, което се преживява от предишните земни животи.

Ние непосредствено апелираме към това, когато апелираме към силите на среброто в тяхното отношение към човека. По този начин мистерията на среброто се намира във връзка с повтарящите се земни животи. Среброто е един от шокиращите примери за това, че навсякъде живее духовност, също и във физическото. Който може да гледа среброто с правилния поглед, знае, че среброто е външният знак на боговете за кръговрата на човешкия живот. Вследствие на това мистерията на среброто е свързана също с раждането и всички тайни, които се отнасят до раждането, на основата на това, че човек чрез раждането предава връзката на своето същество с предишните

земни животи. Съществото, което е съществувало в предишните земни животи, прониква благодарение на раждането във физическия живот.

Това е същата тайна, като тайната на кръвта. Мистерията на кръвта, тайната на кръвта е мистерията на среброто. Така че можем да кажем: тайната на топлината на кръвта е мистерията на среброто.

Отново потокът на познанието преминава от нормалния си ход в човека до патологичния.

Представете си, че в човека, вследствие на обстоятелства, намиращи се в съвременния свят, от който кръвта не може да бъде сгрята – защото тя трябва да бъде сгрята от световите, които сме изминали в предишните си земни животи, – представете си, че кръвта бъде изпразнена от топлината си, ограничена от съвременния свят, не бъде импулсирана от това, с което сме свързани чрез духовна връзка с предишните животи. Тогава ще възникнат болестни състояния, за които може да се каже: те се появяват вследствие на това, че всичко, свързано с топлината на нашата кръв, е откъснато от това, с което, собствено, трябва да бъде свързано от предишните земни животи.

Какво представлява треската? Треската, разбрана в духовен смисъл, е следствие от откъсването на човешкия организъм от нормалното вчленяване в продължаващото да действа от предишните земни животи. Ако лекарят може да постави диагноза, то в определен случай на болестта пред него се намира човек, на когото външният свят така е подействал, че го грози откъсване на организацията му от предишните земни животи – тогава лекарят прибегва до терапия със сребро.

Може да бъде даден прекрасен пример, с който наскоро се сблъскахме в клинично-терапевтичния институт на госпожа доктор Вегман²³ в Арлесхайм. Съвсем внезапно може да настъпи такова състояние, което, както посочих, духовно може да се явява следствие от външни причини и човешкият организъм, поради качествата на кръвта, да е заплашен да се

откъсне от предишните земни животи. Това се случи в един конкретен случай. Настъпи това, което в материалистичната медицина се нарича „окултна треска“; внезапно се появи висока температура при човек, който оздравяваше, което беше съвсем неочаквано. Д-р Вегман беше изправена пред такъв случай. Изхождайки от инспирираното си медицинско познание, тя приложи Silberkur Momentum au. Когато ми разказа за това, пред мен се разкри целият случай в удивително прекрасното му космическо съотношение.

Нещата се разиграват по един или друг начин, изхождайки от духовното развитие на човека, а от друга страна, са свързани с това, което води до патологични състояния и начините за лекуването им.

На какво се основава това, че посветеният може да разглежда предишните земни животи?

Тук се намираме в сегашния си земен живот, но сме свързани с предишните земни животи; те продължават да действат. Да, те действат така, че под влиянието им изминавате своята карма и по пътя на своята карма преминавате през света. Но с обикновеното си съзнание не можете да гледате назад. Ако искате да гледате обратно, трябва първо за миг да скъсате нишката, трябва да се откъснете. Когато сте се откъснали, когато предишните земни животи са станали обективни, тогава можете да гледате обратно.

Вие, разбира се, трябва да добиете способност – ще поясня това по-нататък – да вържете отново нишката напълно нормално. Ако отново не вържете нишката, ще станете психично болен, а не посветен.

Тук пред себе си имате явление, което настъпва в духовното развитие: откъснатост от духовните нишки, които ни привързват към предишните земни животи. Болестта прави това при абнормен случай. Тя прави това по патологичен начин. Болестта е ненормална проява на това, което трябва да доведе във висшата сфера до духовно виждане, до друго състояние на съзнанието. Когато кръвта, отделена от останалия организъм

на човека, се отдава на своето съзнание – защото кръвта има особено съзнание; вече говорих за такива особени съзнания на определени телесни органи, когато кръвта се отделя, еманципира се от останалия организъм, – тогава тя гледа в аномално състояние в предишните земни животи. Но това остава подсъзнателно. За съзнателно гледане назад първо трябва да бъде скъсана нишката; при патологично обратно гледане нишката не трябва да бъде късана.

По такъв начин наблюдението над металността на среброто, която се оказва забележително лечебно средство при всички заболявания, които някак са свързани с кармическото, – тази мистерия на среброто ни въвежда дълбоко в другите мистерии на света, и с това, примерно, изчерпахме мистериите, за които бихме могли да споменем по отношение на другите състояния на съзнание в човека. Сега ще вървим нататък в наблюдението на тези състояния на съзнание и отношението, което човек може да установи чрез тези състояния на съзнание към другите светове.

С други думи, в следващите лекции ще се придвижваме в по-нататъшното наблюдение на правилните пътища към духовното.

ШЕСТА ЛЕКЦИЯ

ИНИЦИАЦИОННО ПОЗНАНИЕ

(познание на посвещението)

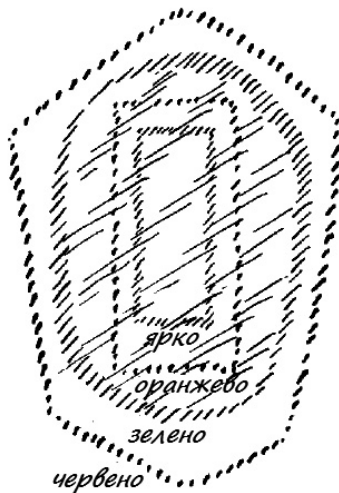
Дневно будно и сънно съзнание

Говорихме за различните състояния на съзнание, които е възможно да бъдат развити от силите на човешката душа. И това, което наричаме инициационно познание или познание на посвещението, зависи от различните съзнания, чрез които се създават познанията за света.

Да си представим сега как човек може да се намира във връзка със света. Да помислим още един път за това, че за съвременната цивилизация и всичко, което днес човечеството признава относно битието, съществува само едно състояние на съзнание. Това е състоянието на будния дневен живот.

Но може да се каже, че за човека в нашия миров цикъл покрай това съществуват още две състояния на съзнанието. Обаче те не могат да се разглеждат като непосредствено ръководни за каквото и да е познание. Това е състоянието на сънно съзнание, в което човек днес преживява само отгласи от дневния живот или малки откъси от духовния живот. Но в обикновения живот в съня спомените за дневния живот и проблясъците на откровения от духовния свят са деформирани; те дотолкова затъват в различни образи и символи, че чрез тях не може да се получи никакво познание.

Ако с помощта на науката за посвещението искаме да си отговорим на въпроса, в какво всъщност живее човек, когато сънува, отговорът изглежда така: такъв, какъвто е в обикновения живот, човек носи в себе си, първо, своето физическо тяло, което сега виждат сетивата и което изследват науки като анатомията, физиологията, биологията (виж рисунката, яркото). Това е първият член на човешката природа. Всеки си мисли, че го познава, но както ще видим, днес е познато най-малко.

Втори член от човешката природа, както по-точно може да се прочете за това в моите книги и по-специално в „Теософия“²⁴, е етерното тяло (оранжевото). Това е фина организация, която не може да се види с очите; тя е видима едва когато човек изработи в себе си първото съзнание, за което тези дни говорих, че може да следва умрелите в годините, след смъртта им.

Това етерно или силообразуващо тяло е в още по-вътрешна връзка с Космоса от физическото, което в цялата си организация е по-самостоятелно.

След това човек има трети член в своята организация, който, разбира се, може да бъде наречен както ви хареса, но, облягайки се на древната терминология, го наричаме астрално тяло (зеленото). Това е организация, която не може да бъде усетена от сетивните органи, но не може и да бъде възприета така, както се възприема етерното тяло.

Ако бихме искали да усетим астралното тяло с всички тези познавателни сили, с които възприемаме външната, видима днес природа, а също и с описаните от мен като сили

на следващото висше съзнание, с което следваме умрелите, бихме усетили там, където се намира астралното тяло на човека, не нещо друго, а празнота, небитие.

По такъв начин може да се каже, че човек носи в себе си своето физическо, сетивно възприемаемо тяло. Човек носи в себе си своето етерно тяло, възприемаемо имагинативно; то може да се усети чрез силите, които можем да добием по описания начин посредством медитация и концентрация.

Но подхождайки към човека с всички тези сили, възприемаме от астралното му тяло само пространствено нищо, затворена от всички страни празнина, поставена в пространството. Едва когато, както посочих, стигнем до изпразнения по отношение на сетивното свят с будно съзнание и следователно можем да противопоставим на себе си света в напълно будно състояние, но без да възприемаме нищо сетивно, като и мисленето, и спомените ни са замлъкнали, макар и още да усещаме света – тогава тази празнина се изпълва. Тогава знаем, че в тази празнина имаме първото, духовно в себе си астрално тяло на човека.

Следващият член на човешката организация е азът (червеното). Този аз възприемаме едва когато все по-далеч и по-далеч развиваме празното съзнание.

При спящия сънуващ човек имаме отделени от него, лежащи в леглото, физическо тяло и етерно (или силообразуващо тяло); отделени от тях в духовния свят се намират астралното тяло и азът. Но ние не можем да възприемем астралното тяло и аза, когато имаме само обикновеното съзнание. С какво възприемаме външните впечатления от обикновения свят? А преживяванията между раждането и смъртта? С това, че имаме очи във физическото тяло, че имаме уши. Но такъв, какъвто днес е човекът в еволюцията на световите, в обикновения си живот той няма никакви съответстващи органи, няма очи и уши в астралното тяло или в аза. Следователно той излиза от своето физическо и етерно тяло в съня така, сякаш ако във физическия свят имаше физическо тяло без очи и уши, така

че около него да е тъмно и тихо. Но работата не стои така, че астралното тяло и азът да трябва винаги да остават без очи и уши – естествено имам предвид душевни такива. Именно вследствие на душевното разделение, за което говорих в моите книги, в астралното тяло и в организацията на Аза могат да се внедрят органи – душевни очи, душевни уши и т.н. Човек може да постигне това чрез тренировки и упражнения. И тогава за него е възможно чрез посветителско наблюдение да гледа в духовния свят. Той излиза от своето физическо и етерно тяло и вижда духовното, също както в своето физическо и етерно тяло той вижда физическото, а също в известен смисъл и етерното. Това става при човек, който е посветен.

Но по какъв начин става това при обикновения спящ човек?

Представете си съвсем ясно какво става при заспиването – физическото тяло и етерното тяло остават да лежат в леглото. Астралното тяло и азовата организация се отделят. В момента, когато става отделянето, в астралното тяло съществува още пълен синхрон във вибрацията с физическото и етерното тяло. То е направило съвместно всичко, което са изпълнявали във вътрешната си дейност очите, ушите и волята в движенията на физическото и етерното тяло от сутринта до вечерта. Астралното тяло и азът са направили всичко това заедно. Сега те се отделят и докато още вибрират тези преживявания, се сблъскват с духовния свят, който е навсякъде наоколо. Настъпва хаотично, безпорядъчно взаимодействие между дейността на духовния свят и това, което още звучи в астралното тяло. Настъпва хаос.

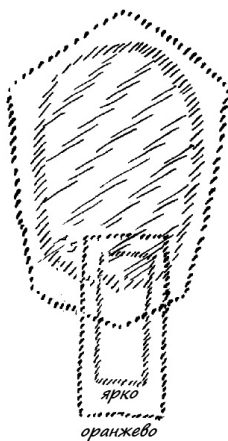
Човек се намира във всичко това и го разбира. На него му прави впечатление това, което е донесъл със себе си и още звучи. То се превръща в сън.

Но вие разбирате, че относно действителността тук не може нищо да се каже. Как стои работата при посветения?

Посветеният е в състояние, когато излиза от тялото си, да потисне всичко това, което е останало като отзвучи от фи-

зическия и етерен свят. Следователно той потиска това, което изхожда от физическото и етерното тяло.

Освен това той има възможност, чрез медитация и концентрация, а също и чрез развиване на празното (по отношение на сетивното) съзнание, да има душевни очи и душевни уши. Той сега не възприема това, което става в него, а това, което става извън него в духовния свят. Вместо сънища идват възприятия от духовния свят. Така че може да се каже: сънното съзнание е хаотична противоположност на духовните възприятия.

Така посветеният, образувайки на първата степен вътрешни астрални органи – астрално зрение и астрално чуване, – се намира след това вече постоянно в състояние на своего рода борба, състояща се в това, да потиска тези спомени и отзвучи от физическото и етерното тяло.

Необходима е непрестанна борба, когато се влиза в имажинативния свят, когато се гледа духовното; непрестанна борба те да получат своето значение. Тук се получава някаква непрестанна, взаимна игра между това, което иска да стане сънно и да ни излъже, и това, което представлява действителността на духовния свят.

Тази борба се научава да разбира готвещият се за посвещение. Той знае как в момента, когато осъзнато желае да се

пренесе в духовния свят, отново и отново изскачат отгласи от физическия свят; появява се нещо пречещо пред чистите образи на духовния свят. И само търпението и постоянството могат да победят това, което се проявява тук като силна вътрешна борба.

Ако лекомислено се удовлетвори от това, че съзнанието се изпълва с духовни образи, можем да се потопим в сънуване на въображаем свят, вместо да излезем в света на духовната действителност. За готвещия се за посвещение е необходимо изключително силно и разумно вътрешно отношение.

Помислете само, какво изисква всичко това. Когато говорим за пътищата в духовния свят, за духовното изследване, трябва да обърнем особено внимание именно на такива неща.

От една страна, е необходимо – ако искаме да се доближим до духовния свят – да имаме истинско вдъхновение, истински ентусиазъм за проникване в духовния свят. Вътрешната разпуснатост и безразличие, вътрешната вялост пречат на това. Необходими са правилна вътрешна подвижност и активност.

От друга страна, това води до възможности за фантазно-то въображение.

И така, от една страна, трябва да имаме способност, която мощно да ни възнесе към най-висшите висини на въображението, ако ѝ се отдадем; от друга страна, трябва да се комбинира трезвият дух с това, което представлява вътрешната активност, вътрешната подвижност.

Посветеният трябва да има и едното, и другото. Не е добре да се отпускате. Не е добре също филистерски да се държите в ръце чрез своя интелект. Нужно е хармонично да се съчетават едното с другото; от една страна, да имате способност, така да се каже, да станете истински виждащи насън, от друга страна, здраво да стоите на краката си. В *Status nascendi* (в нововъзникващото състояние) е необходимо да имаме в душата си възможността да се издигнем в подвижно-фантастичното, но в същото време да се държим в състояние на вътреш-

на устойчивост; да имаме способност да станем поети с богата фантазия и едновременно да сме способни да не се поддаваме на това. При желанието за познание трябва, така да се каже, във всеки миг да имаме възможност да създадем драма, лирично стихотворение, но да умеем също да се спрем по този път, отиващ във фантазиите и да се придържаме към силите, които имат значение само в най-трезвия живот. Тогава няма да се отклоним във фантазии, а ще отидем в духовната действителност.

Такова вътрешно душевно състояние е от жизненоважно значение за истинското духовно изследване. Разсъждавайки върху съзнанието в съня, което изкарва хаотични образи от духовния свят, в същото време осъзнаваме, че всички усилия на личността трябва да бъдат насочени към тази сила на душата, която обикновено само дреме.

Тогава получаваме представа какво значи да се влезе в духовния свят. Казвам, че сънното съзнание изявява духовното. Това би могло да ви се стори в противоречие с твърдението, че сънното съзнание създава образи и от телесния живот. Но тялото не е просто нещо физическо, то отвсякъде е проникнато от духовното, и когато някой сънува великолепен вкусен обяд, който стои пред него и той пристъпва насън към него, въпреки че няма в джоба си и една десета от необходимото за да го плати, това означава следното: истинското духовно астрално съдържание на храносмилателните органи се представя пред нас в образа на символ – обяд. В съня винаги има дух, макар и това да е духът, свързан с тялото. Сънят изкарва духовното, именно много често духовното, което се намира в телесното. Това трябва да се признае.

Когато например сънуваме змии, това символизира храносмилателните органи в техните извивки или кръвоносни съдове в главата.

Трябва да можем да проникваме в тези тайни. Само подходяйки с науката за посвещението към духовното изследване, вземайки предвид всичко това в най-интимния му смисъл,

може да се получи представа за най-финото и интимното, което се проявява в душата на човека.

Отделните възрасти като органи на възприятие

Третото състояние, което сега преминава човек в обикновения живот, е състоянието на сън без сънища.

1. Буден дневен живот

2. Сънно съзнание: хаотичен противоположен на духовната същност.

3. Сън без сънища.

Да си изясним какъв е човек в състоянието на сън без сънища. В леглото лежат физическото и етерно тяло. Извън тях се намират астралното тяло и азовата организация. Отзвучиците, спомените от физическото и етерно тяло са се прекратили. Човек се намира само в своя аз и астралното тяло в духовния свят. Но той няма никакъв орган, не може да възприеме нищо. Всичко около него е мрак. Той спи. Такова е битието в съня; живот в аза и астралното тяло, без възприемане на богатия, величествен свят наоколо. Да си представим един спящ човек. Всички цветове и форми, възприемаеми около нас чрез очите, за него не съществуват. Той спи за цветовете и формите.

Ние не можем да спим изобщо; ние спим само за нещо.

Сега си представете човек, който се намира в своето астрално тяло и своя аз, но в който няма никакви органи. Той спи за всичко духовно. Такъв човек се намира в състоянието сън без сънища.

Смисълът на медитацията и концентрацията е да се въведат духовни очи и уши в астралното тяло и азовата организация; тогава човек започва да възприема и вижда това, което съществува изобилно тук като духовно. Духовното се възприема с това съзнание, което в обикновеното съзнание се проспива и е необходимо да бъде събудено чрез медитация и концентрация. Неорганизираното, което обикновено носим в себе си, е

необходимо да се организира. Тогава можем да виждаме в духовния свят. И тогава става така, че се ориентираме в духовния свят по същия начин, както чрез очите и ушите се ориентираме във физическия свят. Това именно представлява истинското реално посветителско познание. По пътя на външни действия можем да направим човека способен да вижда духовното. Той ще стане способен за това само когато наистина организира това, което е вътре в него и обикновено е неорганизирано.

Знаем, че във всички времена от човешкото развитие е съществувал стремеж да се доведат определени хора до посвещение. Този стремеж е претърпял известно прекъсване едва в съвсем грубо материалистичната епоха, от 15. век до нашата съвременност. По това време хората забравили, така да се каже, за това, какво е истинското посвещение. Те поискали да постигнат всичко, което искат да знаят, без посвещение и вследствие от това, постепенно стигнали до вярата, че само физическия свят ги засяга.

Но какво представлява физическият свят всъщност? Няма да можем да го разберем, ако го изследваме само като физически свят. Възможно е да го разберем, ако усетим и неговия дух, който той винаги има в себе си. Човечеството отново трябва да достигне до това.

Смисълът на великата повратна точка на нашето време е в това, че светът ни показва картини на разруха и нарастващ хаос. Обаче за проникателния поглед в тази ужасна вакханалия от човешки страсти, които замъгляват всичко и в края на краищата искат да го доведат до упадък, се разкрива стремежът на духовните сили, стоящи отзад, стремежът да се вкара човекът в новата духовност.

Вслушването в гласа на духа, чиито звук прониква в материалистичното ни битие, е основната задача на антропософската духовна наука.

Казах, че във всички времена е съществувал стремеж да се развива човешката организация по такъв начин, че да може да вижда духовния свят. Но са съществували различни

условия. Поглеждайки към най-древните времена в човешкото развитие, към времената, които описахме като халдейски, и до известна степен даже към тези, към които е принадлежал Брунето Латини, откриваме, че хората не са били дотолкова сраснали се със своето физическо и етерно тяло, както днес, когато съвсем устойчиво се намират в своето физическо и етерно тяло и това е така, защото образованието е такова. И как хората да общуват с духовете, когато често даже преди смяната на зъбите трябва да се учат да четат и пишат. Четенето и писането са били изобретени едва в течение на човешкото развитие и произлизат от физическите условия – това ангелите не го могат, духовете не го могат. И ако насочим цялото си човешко същество към това, което е изобретено само във физическия свят, тогава, разбира се, ще ни бъде тежко да излезем от това, което представляват физическото и етерно тяло.

В известен смисъл нашето време се гордее с това, че управлява културата по такъв начин, че човек няма възможност за духовно преживяване, ако се отдели от физическото си и етерно тяло. Нямам желание нито да се противопоставям, нито да критикувам съвременната култура. Тя трябва да бъде такава, каквато е. Тя трябваше да стигне дотук и аз ще кажа какво означава това. Но работата стои именно така.

В древните времена астралното тяло и азът са били в дневното будно състояние доста по-самостоятелни по отношение на физическото и етерното тяло, отколкото днес. Посветените също са зависели от това, че от природата са имали такава самостоятелност. Във всеки случай в древните времена от човешкото развитие почти всеки е можел да бъде посветен в мистериите. Всеки от човечеството е можело да бъде взет. Но така е било само в най-древните времена, приблизително по времето на древната индийска култура и древната персийска култура.

След това настъпили времена, когато вече се набелязвали хора за посвещение, които лесно излизали от своето физическо и етерно тяло и имали относително голяма самостоятел-

ност на аза и астралното тяло, т.е. посвещението е зависело от някои условия.

Това не е пречело в посвещението всеки да бъде придвижен дотам, докдето усилията му са могли да го придвижат. Така се е правело, но резултатът, който надхвърлял мярката, е зависел до голяма степен от това, дали ученикът по-лесно или по-трудно може да постигне самостоятелност на своя аз и своето астрално тяло. Съществувала е зависимост на човека от природната предразположеност.

Това е така, защото щом човек е поставен в света, до известна степен трябва да зависи от него, докато се намира между раждането и смъртта.

Но вие можете да попитате, намирали се също и днес човек в подобна зависимост. В известен смисъл, да. И тъй като в тези лекции бих искал съвсем ясно и изчерпателно да говоря за пътищата към духовния свят, за правилните и погрешни пътища, бих желал също да ви представя зависимостите, които съществуват днес при посвещението. Всичко това трябва ясно да бъде поставено пред душата.

Виждале ли, древният човек повече е зависел от своите природни способности, когато е ставал посветен. Съвременният човек също може да бъде доведен до посвещение и това е вярно, защото винаги можем да организираме чрез съответната душевна тренировка астралното тяло и азовата организация така, че да могат да виждат в духовния свят, да имат духовно възприятие.

Що се отнася до пълнотата и съвършенството на тези усещания, днес сме зависими от още нещо. Тук се намесва нещо много фино и интимно и ви моля да не правите сега окончателно заключение за това, което ще говоря, а да изчакайте, докато съдържанието на следващите лекции проникне във вас. Защото това, за което ще ви говоря, може да бъде описано само последователно.

Сега в посвещението зависим в определен смисъл именно от своята възраст. Да предположим, говорейки конкретно,

че сме достигнали примерно 37 години, когато настъпва посвещението. Следователно сме изживели живот от раждането до 37 години и предполагаме, че след това ще продължим да живеем по-нататък. В днешно време се използват правила за медитация и концентрация или друга душевна тренировка, като правим това под нечие ръководство или го практикуваме свободно, ползвайки някаква литература. Вследствие от това, че медитативно се задълбочаваме в определено мисловно съдържание, отново и отново получаваме способност да гледаме обратно към своя земен живот. Получаваме представен сякаш в своеобразна картина нашия земен живот.

И така, достигнали сме 37-годишна възраст. Както обикновено гледаме и виждаме хората в стаята на първия и втория ред, след това масата и накрая стената, и както при това всичко съществува едновременно в перспективата, така на определена степен на посвещението виждаме вътре във времето. Това е така, сякаш преминаването през времето е пространствено. Ние се вглеждаме в него именно по такъв начин. Там виждаме, че сме достигнали 37-годишна възраст; това сме преживели на 36 години, другото – на 35 години. И така нататък, до раждането. Гледаме към това, имайки го като своеобразна картина пред очите си.

Да допуснем сега, че на известна степен на посвещението наистина обхващаме този изминат път и тогава, достигнали 37 години, можем да гледаме обратно към времето, което сме преживели от времето на раждането си до приблизително 7-та година, до смяната на зъбите. Гледаме към това минало.

След това ще гледаме към времето, изживяно от 7-та година до 14-та, до половата зрелост. По-нататък е преживяното от 14 до 21 години и ще виждаме станалото там. Можем да гледаме обратно и към останалия живот, който сме преживели до своите 37 години.

Можем да видим всичко това – бих искал да кажа – във времево-пространствена перспектива. Ако включим към гледането в перспектива на времето и пространството и съзна-

нието, и то съзнанието, което произтича от будното празно (по отношение на сетивния свят) състояние на съзнание, ще ни прониже известна сила за виждане. Ще бъдем инспирирани. Но виждате ли, сега сме инспирирани по различен начин. Забелязваме следното: това, което сме преживели като живот между раждането и 7-та година, ни инспирира различно, поставя пред душата ни нещо по-различно, отколкото това, което сме преживели от 14 до 21 години, и отново също и по-късното. Всяка такава жизнена възраст ни дава различна сила да поглеждаме в различни неща.

Но можем също да станем и по-възрастни от 37 години. Можем да достигнем 63, 64 години. Тогава преглеждаме също и по-късните жизнени периоди. Доста еднообразно ни се представя жизненият период между 21 и 42 години. След това всичко отново се разчленява. Имаме ясната разлика за това, което виждаме от 42 до 49 година; от 49 до 56 година; и отново за това, което виждаме от 56 до 63 година. Гледаме обратно към тези ясни диференциации. Но това сме самите ние. Ние представляваме духовно това в своя земен живот. И ако бъдем инспирирани за всичко това, всичко, което носим в себе си, ще ни даде различни инспирации: ние носим в себе си своето детство до 7-та година и това ни дава различна инспирация, отколкото детството, което имаме от 14-та до 21-та година. Това, което носим в себе си от 14-та до 21-та година, като младежкото или моминското ни време, не можем да кажем, че е същото. То ни носи малко по-различна инспирация. След това настъпва пак малко по-различна инспирация за това, което носим в себе си между 21-та и 42-та година, и отново идват достатъчно диференцираните сили, които изхождат от горните възрасти на живота.

Да допуснем, че сме добили способността да се вглеждаме обратно в собствените си преживявания и сме добили още инспирацията на празното съзнание, така че сме погасили сетивното съзнание, силите стават дейни и не гледаме вече с очите, а през очите. Да допуснем, че чрез инспирацията сме

проникнали толкова далеч, че вече не виждаме периодите от своя живот с техните факти, а виждаме и чуваме през тези периоди от живота, един път през периода в живота между 7 и 14 години, друг път – през периода между 49 и 56 години, чуваме и виждаме през тях, както чуваме и виждаме през света. В него използваме очи и уши. В света на инспирациите използваме това, което ни дава сила от годините живот от 7 до 14 години, или това, което носи сила от годините живот от 42 до 49 години. Там възрастите в живота се превръщат в диференцирани органи за разбиране.

Следователно в известен смисъл сега зависим от своята възраст. Напълно можем да говорим като посветени на 37 години, но ще говорим по различен начин, когато сме на 63 години, защото тук вече сме формирали и други органи. И така, възрастите в живота по същество са органи.

Да допуснем сега, че изхождайки не от книгите, а от инспирираното познание, искаме да обрисоваме личности, подобни на Брунето Латини и Аланус аб Инсулис. Избирам по-близкостоящи примери, защото те ни занимаваха в последните дни. Ако пробваме да ги опишем, когато сме навършили 37 години, научаваме за тях следното: те се намират тук, в духовния свят. В живота сънно съзнание ние можем да беседваме с тях, разбира се, говорейки малко *cum grano salis* (с известна уговорка), така, както говорим с физическите хора. Това наистина е така.

Особеното е в това, че те могат да ни разяснят нещо на езика на духовния живот, именно нещо от това, което сега, в този миг са постигнали в мъдростта, във вътрешната духовност. Оказва се, че можем много да научим от тях. Но трябва да слушате и да приемате на вяра от тези духове.

Да, уважаеми мои слушатели, ние вече вярваме в това. Защото в края на краищата не е дреболия, да кажем, да се стои пред Брунето Латини в духовния свят, когато са направени необходимите приготовления за това и имаме възможност да различим, дали сме жертва на заблуда в съня или е духовна дейст-

вителност. Следователно вече е възможно, така да се каже, да се оцени това, което идва при нас чрез тези съобщения.

Но да допуснем, че бихме говорили с Брунето Латини в духовния свят, отново cum grano salis. Не трябва да си представяме това като беседване в тази зала, но можем да го определим по този начин. Когато сме 37-годишни, беседваме с Брунето Латини. Той би ни съобщил много неща. И бихме получили стремеж да узнаем по-точно за тях, по-подробно. Той би ни казал: „Сега се намираме в 20. век, но тук аз би трябвало да се върна с теб обратно през 19., 18. век до моето столетие. Трябва да изминем този път и да застанем там, където стоях, когато бях учител на Данте“. И по-нататък: „Ти трябва да остарееш малко, ако искаш да изминеш с мен този път; трябва малко да прекрачиш настоящата си възраст и можеш да знаеш всичко, можеш да станеш дълбоко инициран, но не можеш да тръгнеш заедно с мен. Със своята духовна воля ти в действителност не можеш да изминеш обратния път“.

Виждате ли, ако искаме съвсем безпрепятствено да вървим с него обратно в духовния свят, необходимо е да бъдем по-възрастни, необходимо е да надхвърлим възрастта от 42 години и да се доближим до 60-та година.

Това са неща, които ви показват как стои работата с човешкото същество в дълбокия смисъл и какво значение има, когато човек остарее и когато е още млад. Само обръщайки внимание на такива неща, можем да разберем – ще говорим още за това – защо някои хора умират млади, а други остаряват в един или друг земен живот и т.н.

Звездните сфери, включени една в друга

Видяхме как човешкият душевен живот може да се разширява за възприемане на духовния свят в процеса на човешкото развитие. Разясних ви как се изменя, да кажем, общуването с такова същество, като Брунето Латини, намиращо се

като развъплътена човешка душа в духовния свят; как това общуване се изменя винаги съгласно условията на посвещение, в зависимост от това, дали гледаме с органи, изработени в младостта, или с тези, които са изработени на старини.

Това, което по такъв начин се изправя пред душата като обзор на човека от земния свят и неговата еволюция, може да бъде допълнено със следния въпрос: как се разширява в друга посока човешкото прозрение, човешкото съзнание? Още днес искам да ви посоча такова направление, за да ви вода следващите дни по-нататък.

Когато се намираме в обикновеното съзнание на нашия земен живот между раждането и смъртта, тогава около себе си имаме земното обкръжение. Нямаше да имаме повече това чисто земно обкръжение около себе си, ако сънят не беше хатичен и в дълбокия сън без сънища възприемахме свойственото за обикновеното съзнание. Тук съществуват други усещания или състояния на съзнание, а не просто обичайните.

Обаче можем да си представим следното: обикновеното съзнание има около себе си земния свят, но не виждаме Земята вътрешно. Следователно това е нещото, което ние преди всичко имаме пред себе си в обикновеното съзнание. Всичко останало във Вселената – Слънце, Луна, другите звезди – свети в тази сфера. Ние виждаме, така да се каже, космическите признаци на Слънцето и Луната по-силно, а при останалите звезди – по-слабо. Те изпращат своите признаци в този физически свят. И физиците биха били доста учудени, ако по свой път – защото не искат по нашия път – могат да научат как в действителност изглежда там, където се намира Луната или където се намира Слънцето. Защото то не изглежда така, както е описано в учебниците по астрономия или астрофизика и други подобни. Това са само признаци, видими от нас. И по правило, в обикновения живот, когато пред нас стои човек, когото искаме да опознаем и можем да беседваме с него, няма да кажем: това, което научавам тук за човека, не е вярно; той трябва да се отдръпне много далеч, така, че едва да го виждам,

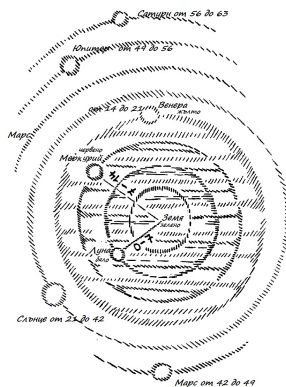
И ТОГАВА ЩЕ ГО ОПОЗНАЯ МНОГО ПО-ТОЧНО И ЩЕ ГО ОПИША.

Разбира се, като следствие от мировата необходимост физиците могат да описват звездите само на доста далечно разстояние. Но разширеното, преобразено съзнание ни пренася именно в звездните светове. И първото, на което тогава се научаваме, е да говорим за тези звездни светове по съвсем различен начин, отколкото говорим за тях в обикновения живот.

В обикновения живот ние казваме: стоя и през нощта виждам високо над себе си Луната. – Това е вярно. Трябва първо да преминем в друго съзнание, за да говорим иначе. А често това продължава дълго. Но след това, когато проникваме в другото съзнание и можем да съзерцаваме преживяното от раждането до 7-та година от живота, до смяната на зъбите, отпечатаното след това в инспирацията и превърнало се във вътрешна сила на зрението, тогава виждаме около себе си друг свят. Обикновеният свят избледнява и става неясен.

Този друг свят е, който можем да наречем лунна сфера (бялото на схемата), и сега, прониквайки в това познание, ние не казваме: тук стоя аз, а там се намира Луната, а казваме: аз се намирам на Луната.

За нас Луна се явява всичко това, което се намира в кръга, който тя описва, т.е. всичко, намиращо се в това кълбо. Това, което е окръжността на въртене на Луната, е само най-външната граница на Луната. Със съзнанието си преживяваме, че се намираме вътре в Луната.

Виждале ли, да се намира там в Луната би могло и осем-годишно дете, когато гледа към своите първи седем години живот, ако бихме могли да го посветим. То даже много лесно би могло да съзерцава лунната сфера, защото не би било вкарано в заблуди от последващия живот. Естествено, него не можем да го посветим още на осем години, но теоретично това е напълно възможно.

В тази лунна сфера следователно ние гледаме със силата на това, което ни дават първите седем години от живота. Изобщо работата тук става съвсем, съвсем различна от това, което описва обикновеното съзнание, и искам да поясня това с едно сравнение.

Виждале ли, когато днес биологът изучава ембриона в последователното развитие на зародиша от първите стадии до по-късните, той изучава зародиша в определен стадий. И на едно място на периферията, следователно на място, намиращо се отвън, има удебеление на материалното. Там се намира включено нещо като ядро. Но макар да виждаме това съвсем ясно през микроскопа, не можем и не смеем да кажем, че това ядро е ембрионът, защото към него принадлежи също и другото, съдържащо се в сферата.

По същия начин е при Луната и другите звезди. Това, което виждаме там, е просто нещо като ядра, и целият кръг, който прави луната при въртенето си, принадлежи към Луната. И Земята се намира в Луната. И ако зародишът можеше да се върти, и ядрото също щеше да се върти. Луната се върти. Цялото тяло се върти. Ето защо Луната обикаля тук (бялото).

Древните, знаейки за тези неща, са говорили не за Луната, а за лунната сфера, и са виждали в това, което сега наричаме Луна, именно само точка в най-външната ѝ граница. Тя е видима всеки ден някъде на различно място. В продължение на 28 дни ние виждаме цялата граница на лунната сфера.

Силата да гледаме в това, което представлява лунната сфера, когато Земята пред нас избледнява, добиваме, когато вътрешните преживявания на човека между раждането и 7-та

година от живота станат инспирираща сила.

А когато преживяванията от втория жизнен период между смяната на зъбите и половата зрелост станат инспирираща сила, тогава преживяваме сферата на Меркурий (червеното).

Първото преживяване произлиза от силите, идващи от началото на живота до седмата година; второто – от силите от 7-та до 14-та година.

Отново сме със Земята и вътре в Меркурий.

Това, което представлява преживяването на Меркурий, става видимо чрез зрението, което може да се добие, когато се прониква съзнателно назад и се съзерцават земните преживявания между 7 и 14 години, достигайки половата зрелост, а преживявайки възрастта от 14 до 21 години, се вживяваме в сферата на Венера (жълтото).

Древните съвсем не са били толкова глупави; те са знаели много за тези неща в съзнателното си познание и са обозначавали планетата, в която са се вживявали, достигайки половата зрелост, с име, което е свързано с живота на любовта, защото той започва по това време.

По-нататък, когато отбелязвайки всичко, съзнателно гледаме обратно към това, което преживяваме между 21-та и 42-та година от живота, тогава знаем, че се намираме вътре в слънчевата сфера.

По такъв начин, отделните възрасти от живота, когато ги преобразим във вътрешни органи, ни дават сила да разширим съзнанието си навън, в Космоса, да го разширим на части.

Все пак, не е съвсем вярно, че до 42 години не бихме могли да научим нещо за слънчевата сфера. За това могат да ни кажат съществата на Меркурий, защото те вече го знаят. Тогава научаваме за това не непосредствено, а, така да се каже, чрез свръхсетивното обучение. Но за да преживеем в собственото си съзнание нещо от слънчевата сфера, за да влезем в слънчевата сфера и да преживяваме в нея, за това е необходимо не само да сме живели между 21 и 42 години, но е необходимо да сме надхвърлили 42 години; трябва да имаме

възможност да гледаме назад, защото само при този поглед се откриват тайните.

Когато можем да гледаме обратно на живота до 49-та година, се откриват тайните на Марс. Ако можем така да гледаме на живота до 56-та година, се откриват тайните на Юпитер. И съвсем дълбоко съкровенията, но даващи невероятни откровения тайни на Сатурн, които, както ще видим в следващите лекции, така да се каже, разкриват най-дълбокото намиращо се в Космоса, тези тайни на Сатурн се разкриват, когато гледаме към това, което се извършва от 56-та до 63-та година.

От това, скъпи мои слушатели, може да се види, как човек представлява наистина мъничък свят, микрокосмос. Той е свързан с това, което в обикновеното съзнание на Земята сам никога не би научил; но той не би могъл вътрешно да изгради живота си, да го устрои, ако лунните сили не бяха действали в него от раждането до 7-та година. Как те действат тук, го усещаме и възприемаме вече по-късно.

Човек не би могъл да направи в себе си дейно това, което преживява между 7-та и 14-та си година от живота, ако в него не живееше тайните на Меркурий, и не би могъл да има в себе си дейно това, което действа в него от 14-та до 21-та година, когато в човека се вливат например мощните съзидателни сили на изкуството, ако те кармично са заложили в него. Той не би могъл да преживее това, ако вътрешно не би бил свързан със сферата на Венера.

И без своята връзка със слънчевата сфера той не би могъл между 21-та и 42-та година от живота, когато излиза от времето за чиракуване и влиза във времето, когато трябва да бъде калфа, не би могъл да развие никакво зряло, изследователско разбиране за света.

В древните времена също е ставало нещо подобно. Били са чираци до 21-та година; след това са ставали калфи и едва по-късно – майстори. Следователно, всичко, което вътрешно трябва да става тук в човека между 21-та и 42-та година, е свързано с това, което живее в слънчевото битие, в слънчевата

сфера. И това, което става в увяхващото битие на човека между 56-та и 63-та година, се дължи на факта, че тук е сферата на Сатурн.

Заедно със Земята ние се намираме вътре във включващи се една в друга сфери. Седем сфери са включени една в друга и в течение на живота ние нарастваме в тях и сме свързани с тях. Животът ни от раждането до смъртта еволюира – извежда се от своя първоизточник, тъй като звездните сфери до известна степен ни водят от раждането до смъртта. Когато стигнем до Сатурн, сме извършили всичко, кое планетните сфери, т.е. съществата от планетните сфери могат да направят за нас в своята благодат. Тогава получаваме, изразявайки се в окултен смисъл, свободно движещ се във Вселената, подарен ни живот, който гледа назад към планетарния живот от гледната точка на посветения. В известно отношение тя може да бъде независима от това, което в предишните възрасти от живота още представлява необходимост.

СЕДМА ЛЕКЦИЯ

ЗВЕЗДНОТО ПОЗНАНИЕ

Духовни подоснови на историческото развитие на човечеството и неговата диференциация

Видяхме как човек чрез духовното виждане овладява различните свои възрасти и стига до инспирация. По такъв начин той е в състояние да издигне съзнанието си по стъпалата нагоре до това откровение, което може да му даде светът на звездите. Този свят се възприема тогава естествено като израз, като откровение на чисто духовни същности и чисто духовни явления.

Желаейки да разберем духовния свят чрез обикновеното съзнание, по пътя на изследването му трябва да се стремим към съответните състояния на съзнание и душевни възприятия, без да изпадаме в заблуди.

Днес бих искал да ви изложа това със специални примери или, по-добре е да се каже, с факти и да ви покажа, в кое могат да се съдържат възможностите за заблуди в духовното изследване, като преди всичко трябва да си представите следното. Когато човек действително се потопи в духовна работа, чрез която му се открива духовният свят, така че да може да го съзерцава и да общува с него, тогава той възприема големите диференциации, големите разлики именно в историческото развитие на човечеството, за които той търси духовните подоснови.

Да вземем например времето непосредствено преди нашето. Нашето време, което може да се нарече време на Михаил, започва в последната третина на 19. век, приблизително в седемдесетте години на миналия век. Това време е предшествено от друго, продължаващо от две до три столетия, от съвсем друга природа за този, който е изследвал духовния свят. И отново това време е предшествено пак от съвсем различна по

своята същност епоха и т.н.

Гледайки с познанието на посветения назад в миналото, винаги намираме след известни епохи съвсем различни по вид отпечатъци. Не искам да говоря за това само абстрактно и конкретно ще го поставя пред вашите души.

Вече съм ви говорил за личности, живели така или иначе вътре в развитието на човечеството. Говорих например за Брунето Латини, великия учител на Данте, за учителите от Школата в Шартр, за Бернардус Силвестрис, за Аланус аб Инсулис, Йоахим от Фиоре и бих могъл да кажа за стотици други личности от 9., 10., 11., 12. век, също и от 13. Чрез такива личности обрисовахме цяла една епоха.

Когато искащият да изследва историческия живот на човечеството в духовнонаучен смисъл се приближи към времето, да кажем, на епохата на Данте или Джото, т.е. епохата, когато се е подготвяло и формирало Възраждането – той има впечатление, сякаш непременно трябва да общува в духовния свят с хора, с други думи с развъплътените човешки души. Той е длъжен сякаш лице в лице – говорейки сравнително, разбира се – да се приближи до човешките души, както живеят между своята последна смърт и предстоящото си раждане. Заедно с познанието на посветения, съществува определено чувство на желание за духовно общуване с такава индивидуалност, каквато е личността на Брунето Латини, подобно на това, както тук във физическия свят общуваме с хората. Опитях се да изобразя това в своите описания. Затова, когато говорих за Йоахим от Фиоре, за Брунето Латини, представях тази епоха така, че би могло да се забележи нуждата да дам по възможност, бих казал, най-лично, персонално изображение – говорих за потупване по рамото и други подобни. Съвсем различна е работата в следващата епоха, в тази, която започва след това и достига до последната третина на 19. век.

Притежавайки познанието на посветения, за това време изпитваме доста по-малка потребност да подхождаме индивидуално, лично, така да се каже, в съприкосновение с развъ-

плътените души. Бихме предпочели да ги видим в цялото им обкръжение, желаяйки да се приближим към тях, като изхождаме от някакво земно познание, а не непосредствено. Бихме искали да добием достъп до тях, изхождайки от познанието на обикновеното съзнание.

Простете, ако разкажа тук нещо съвсем обективно, но произлизащо от непосредствения ми личен опит. Този личен опит в дадения случай е съвсем обективен. Виждале ли, аз мога да говоря за това, защото в епохата, която предшествахме нашата, е живял Гьоте, с когото се занимавах десетки години. Имах определена потребност да се доближа до Гьоте по времето, когато проправях път към него чрез естественонаучните му трудове и изобщо чрез естествознанието. Но относително късно се появи потребност да го имам непосредствено пред себе си също и като духовна индивидуалност в духовния свят. Но това не беше главното. След това се приближих също и до това, да го имам не лично индивидуално, а, така да се каже, като звезден човек, след смъртта му, в цялото мирово, космическо отношение.

Напротив, когато искаме да намерим в духовния свят Брунето Латини, или именно тези хора, които са се занимавали с естествознание в същата тази епоха, когато той е живял, тогава непосредствено имаме потребност да обменяме мнения с тях, да обменяме възгледи в съвсем лично, душевно общуване.

Това е разлика, която има значение. И тази разлика зависи от това, че времената са съвсем различни едно от друго в своята вътрешна духовна структура. Сега живеем в епоха, когато човекът и цялото човечество е привилегировано да обхваща духовните явления непосредствено като такива. Това значи, че му е предначертано да разпространява науката за инициацията навън, проникваща в духовния живот, да я разпространява навън като човешко знание.

Тази епоха, която едва започва, не трябва да протича без тези, които се наричат образовани хора, наистина да са раз-

брали най-главните от постижимите явления по чисто духовен начин; не земните физически-сетивни явления, а действително духовните. В това време, започвайки отсега, трябва да има своето място една енергична духовна наука, непосредствено осветляваща духовния свят, иначе човечеството на Земята съвсем не би успяло да постигне поставената му задача. За целта все повече и повече трябва да навлизаме в духовната епоха.

Нашето време е предшествано от друго, когато са господствали съвсем други сили в развитието на човечеството. Разсъждавайки и изхождайки от посочената от мен гледна точка – от действителното, истинско познание за звездите, – стигахме дотам, да кажем следното: във времето, в което навлязохме в седемдесетте години на миналия век, духовните сили, идващи от Слънцето, трябва да станат преимуществено господстващи във всичко, във физическия живот на хората, в душевния, в художествения, в религиозния живот. Това, което Слънцето има да каже и да даде на света, трябва все повече и повече да обхване в наше време всичко наоколо.

За този, който наистина разбира, Слънцето не е газовото кълбо, описвано от съвременната физика, а сбор от духовни същества. И най-главните духовни същности, които, така да се каже, излъчват духовното от Слънцето, излъчват спиритуалното така, както слънчевата светлина сияе физически или етерно – всички те се групират около определено същество. Съгласно старото християнско-езическо наименование, може да се каже и християнско-юдейско, можем да го обозначим като същността на Михаил. Михаил действа от Слънцето. Това, което духовното Слънце има да даде на света, може да бъде наречено също и това, което Михаил има да даде на света от себе си.

Това време е предшествано от друга епоха. Тогава слънчевите сили не са били тези, които са импулсирали човешкия живот, човешкото знание, човешките дела, а лунните сили. Те са импулсирали всичко през времето, което завършва в шейсетте години на миналия век и е действало от три до четири столетия преди това. Господстващите същности, имали своето

голямо влияние върху земното и човешко развитие, по същия начин са се групирали около същността, която според едно древно обозначение може да бъде наречена Гавраил.

Можем да намерим и свои обозначения, но щом вече ги има, не е нужно да се фиксираме върху терминологията и ще ги запазим.

И така, според християнско-юдейското предание, можем да обозначим тази същност с името Гавраил.

МИХАИЛ ☉

ГАВРАИЛ ☾

Научаваме се да разбираме духовната деятелност, която е в човека от звездните светове, научаваме се по начина, за който говорих. Научавайки се да разбираме това, което действа в човека от раждането до смяната на зъбите чрез посвещенческото виждане, ние разбираме всичко, което съществува във Вселената като лунни действия. Това значи, че чрез такъв инспириран поглед назад към първоначалното детство на човека се научаваме да разбираме нещо такова, което обозначаваме като време на Гавраил, когато дейна е предимно Луната.

Но след това трябва да станем малко по-зрели, да се приближим към 40-те си години и да съзерцаваме обратно това, което действа в човека между 20-та и 40-та година, или, по-точно, между 21-та и 42-та година, за да възприемем особеностите на това време върху нас.

Така че в епохата, която е предшествала нашата, най-важни за космическата мирова посока в известен смисъл са били децата, пеленачетата и съвсем малките деца. Там бяха импулсиращите сили, които трябваше да има епохата. За нашето време хората, които трябва да получат импулсите от слънчевите сили, са хората, достигнали двадесет-тридесет години. В наше време възрастните хора стават особено важни за космичното, като практическият резултат непосредствено следва от реалното наблюдение, каквото го описях миналия път. Това, което

говоря, не са само теории, а нещо произтичащо от реалното разглеждане.

От това можете да разберете също, че за познаването на времето на Гавраил, което е предшествало нашето време на Михаил, нямаме особената потребност да стоим лично в тази епоха пред развъплътените човешки души. Чувстваме се именно като малко дете, стоящо пред възрастен, защото към тях трябва да подходждаме с инспирираното наблюдение от най-ранната детска възраст.

Напротив, настъпва нещо съвсем друго, когато правим търсения в предшестващата епоха, в епохата, в която са живели Аланус аб Инсулис, Бернардус Силвестрис, Йоахим от Фиоре, Йоан от Аувил. В това време са господствали сили, които намираме, гледайки към това, което действа в човека във възрастта между смяната на зъбите и половата зрелост. Тогава особено действат силите на Меркурий, както вече ви казах. Това наистина е нещо необичайно, величествено, бих искал да кажа, нещо, в което се потапяме, когато, излизайки от тази възраст на човека, си формираме, така да се каже, органи от тази възраст, за да възприемаме духовното. Защото между смяната на зъбите и половата зрелост сме толкова любознателни деца! Отново ставаме такива, когато изходим от това. Затова и бихме искали също напълно персонално да стоим пред хората от това време. Това постигаме чрез посветителското познание. Бихме искали да стоим пред Брунето Латини например, както десет-дванадесетгодишно дете стои пред възпитателя, пред учителя.

И все пак: с истинското посвещение ние не ставаме несъзнателни по отношение на нещата, които имаме навън, във физическия свят. Оставаме си възрастни и едновременно – като любопитно, жадуващо за знание дете стоим като равен с равен пред Брунето Латини, но с невероятната жажда да се учим от него.

Това важи за епохата с особена окраска, осезаема за посветителското познание, която върви назад от 15. до 9. век²⁵,

когато именно Меркурий дава главните импулсиращи сили за Земята и човечеството.

Съществото, около което тогава се групира всичко, е особено съществено за това време, и може отново да бъде обозначено с едно древно име – Рафаил. Рафаил, така да се каже, е господствал в епохата, предшествала Ренесанса, по времето на Данте и Джото²⁶.

МИХАИЛ ☉
ГАВРАИЛ ☾
РАФАИЛ ♀

Иска ми се да кажа, че човек лично би искал да се запознае с хората, останали малко скрити и неприятели се във външната история. Прониквайки чрез духовната наука, имаме някакво странно чувство към тази епоха. Първо сме подразнени, че в литературните източници се говори толкова малко например за Брунето Латини, за Аланус аб Инсулис и т.н., и бихме искали да знаем за тях нещо, което би могло да се добие по външен начин. Обаче след това, когато се придвижим малко напред, сме много радостни, много признателни за това, че външната история тук мълчи. Защото външната история е фрагментарна.

Представете си как историята на нашето време ще премине към потомството ни, ако покрай историческите спомагателни науки и вестникарските статии някога се оценят за действителни свидетелства на времето! И се чувстваме благодарни, когато енциклопедиите не ни пречат със статии за тези личности²⁷. Ние се опитваме да се приближим към тях по духовен начин с всички тези способности, които съществуват в сегашния век в Антропософското общество, за да научим това, което може да бъде научено за тези хора по духовнонаучен път.

И особено голямо значение има приближаването към тези, които в тогавашното време на Рафаил са били свързани с

естествознанието. Задълбоченото естествознание и медицинското познание могат да ни бъдат предадени чрез някаква личност, която се изправя пред духовния ни поглед от дълбокия духовен мрак на времето от 9. до 14., 15. век. Тя може да ни запознае с това, как са мислели тогава за материята и отношенията на човека със света. Задълбочавайки се в това, научаваме за някои личности, чиито имена са неизвестни, защото не са предадени на потомствата. Вглеждайки се духовно в тази епоха, виждаме, че някои от тях стоят пред нас така, че казваме: тук стои Парацелз старши – но той е без име, – докато Парацелз младши²⁸ е живял по-късно, в епохата на Гавраил. Тогава още е имало отгласи и реминисценции от Парацелз старши, но вече не в неподправено величествената степен и духовния смисъл, както действително са били при Парацелз старши.

Или пък в по-късното време на Гавраил пред нас се изправя Якоб Бьомер²⁹ младши. И отново си казваме: той прогласява велики истини, изхождайки от най-различни източници, като е активирал и собствената си инспирация. Но когато Якоб Бьомер старши, който не е достигнал до потомството, изплува спорадично пред нас от имена като Аланус аб Инсулис или Брунето Латини, именно когато той се изправи пред нас, само тогава ние правилно разбираме Якоб Бьомер младши. И трябва да кажем: в края на времената преди Възраждането са просияли великите фигури на Данте и Брунето Латини, а след това учителите от Шартр, сред които като ератичен камък стои Скот Ериуген³⁰. В онова време има нещо, което духовно може да бъде невероятно стимулиращо. Външната средновековна история е мрачна, но зад този мрак има могъща светлина точно за времето, за което говорих.

Обитателите на Луната

Когато съзерцавайки се задълбочим във времето на Рафаил, от 9.³¹ до 14-15. век, действително получаваме впечат-

ление, че фигурите, които се намират в него, като например Данте или Джото, а също и тези, които външноисторически не са преминали към потомството, се изправят пред нас много интензивно. От тях получаваш непосредствено човешко впечатление.

Самият Рафаил, като фигура, която никога не е била инкарнирана и въплътена във физическо тяло, остава повече в дълбочина, а също и другите духовни същности, постоянно принадлежащи на духовния свят, или поне сега принадлежащи към него. Те се проявяват по-малко ярко. А хората, и то именно починалите, необичайно силно за това време се появяват обективно пред духовно-наблюдаващия поглед.

В следващата епоха на Гавраил имаме впечатление, че даже такива фигури, като Гьоте, Спенсър, лорд Байрон, Волтер, в духовния свят се намират и стоят в сянка. Напротив, с голяма инспирираща интензивност се проявяват същности, които не правят човешко впечатление, а вече свръхчовешко. Това са същности, за които чрез духовното познание научаваме, че те живеят сега постоянно в лунната сфера, както ние, хората, живеем на Земята между раждането и смъртта. Тези впечатляващи фигури, сега постоянни обитатели на лунната сфера, привличат вниманието, докато човешките души отстъпват на по-заден план. За тях обаче знаем, че някога те са били свързани със Земята, както днес са свързани хората. Само хората се придвижват във физически тела, а тези същности са се движели някога по Земята във фини, по-етерни тела. Разбираме, че тук се срещахме със същества, които някога в древните времена са били на Земята; те са били свързани с човечеството и са били свръхсетивни учители на човечеството. След като изпълнили своята задача на Земята, тези същности заминали след това на Луната, навлезли в лунната сфера и сега повече не са свързани със Земята.

Ние знаем, както може да се прочете за това във „Въведение в тайната наука“, че самата Луна някога като мирово тяло е била свързана със Земята, и след това се е отделила от

нея. Тези същности са последвали това отделяне на Луната и самите станали обитатели на лунната сфера, след като са били земни обитатели. На степената на познание, когато можем да следваме непосредствено починалите в годините след смъртта им, влизаме в свят, където наоколо живеят хората, които сега физически познаваме като физическите хора в будния дневен живот, защото още имаме предишното знание на обикновеното съзнание. След това, встъпвайки в другото съзнание, се научаваме да различаваме все повече сред тези хора духовните фигури, принадлежащи сега към Луната така, както ние към Земята. Те се намират тук навсякъде и също се интересуват от човешките дела, обаче малко по-различно, отколкото хората във физически образ днес.

Сред тези същности, били някога велики учители на човечеството и вече необитаващи Земята, но – изразявайки се *cum grano salis* – обитаващи Луната, има такива, които се проявяват, така да се каже, с голямо величие; това са най-разумните, най-съвършените, проникнати с вътрешно духовно величие. От тях много може да се научи по отношение тайните на Космоса. Те имат знание, което далеч превишава възможното за човека при днешното му съзнание. Но те не могат да изразяват това знание в абстрактни мисли. Бих казал, че те съчиняват, когато се приближаваме към тях, изразяват всичко в поетични форми, в художествени образи; те по вълшебен начин представят пред нас нещо, което по същество е по-величествено от това, което е написал Омир, от това, което съдържат древните индуски творения, станали известни на света. Но в това, което ни дават тези същества, се съдържа дълбока мъдрост.

Обаче сред тези същества има също и несъвършени. Както на Земята има хора, които са, така да се каже, симпатични и несимпатични, така и сред тези същности има такива, които не са достигнали величието и съвършенството на своите събратья. Но все пак те са достигнали определена точка вече с това, че са били ученици, а също и служители на тези другите, като така са имали възможност да напуснат Земята, да живеят

в лунната сфера и да действат по-нататък.

И ето, изразявайки се тривиално, когато се запознаваме с тях, веднага забелязваме, че те имат парещ интерес към земните дела, но интересът им е от съвсем особен характер.

Не трябва веднага да си представяте неприятни и страшни фигури. Въпреки че са несъвършени по отношение на другарите си, те далеч превъзхождат това, което с обикновеното си съзнание може да постигне днешният земен човек като благородство, разум и проникателност. Но те имат навиците на другарите си, а не привичките и склонностите, които днес има обикновеният земен обитател. Тук по-специално бих искал да посоча нещо особено.

Идвайки във връзка с такива същества, естествено имаме потребност – пак изразявайки се малко тривиално – да се договорим с тях, да се посъветваме за едно или друго. Да кажем, например обсъждаме с такива същества дори и човешкото писане, това, което хората са написали: един човек просто е написал своето име, друг се е подписал.

И когато обсъждаме това с тези същности, те казват: ей, хора! Вие се интересувате от най-неинтересното, интересувате се от това, за което говорите, какво означава тази дума, когато тук е написано „Schmid“, вие се интересувате какво означава „Schmid“ (ковач); или ако е написано „Coiffeur“ (фризьор), това също ви интересува. Но това, което означава думата „Coiffeur“ е най-неинтересното. Доста по-интересно е да се наблюдава как човек, който изписва това, прави своите движения: как един пише по един начин, а друг – по-различно; един бързо, друг бавно; един умело, друг – неумело; един автоматично, другият – изрисувайки буквите. Тези същества са особено внимателни към особения начин, по който човек се държи, когато пише. Това ги интересува.

Също така в духовния свят, за който говоря, те имат свое духовно обкръжение от различни духовни същества, които са по-долу или по-горе от земните същества, но които не са на Земята. Те не ги учат на обмислено изразяване на земното, а ги

учат да правят движенията при писане, учат ги на това, което хората са усвоили в областта на движенията при писане, след времето, когато самите тези същества са били на Земята. Защото, когато тези същества, станали лунни обитатели, са били на Земята, тогава още не е съществувало писането в днешния му смисъл.

Те винаги са наблюдавали как се появява писането при хората, как те със своите пръсти правят различни ловки движения, това, което помага на пръстите, преминавайки в писалката, с която нещо изтича и е дошло вече впоследствие. Но от това, което преминава на хартията, те са се интересували по-малко. Изключителният им интерес е към движенията, които се правят при това.

Към това се добавя и още нещо, което е останало от Земята и не се забелязва много от човека – това, което човек излъчва в движенията. И това, което се излъчва от човека, е нещото, което може съвсем особено да се обсъжда в отношенията с тези същности.

1. Излъчваното от човека в движенията.

Това е преди всичко нещо, което още не води към собствената област на тези същности, защото него още го е нямало по времето, когато са били на Земята. Има нещо пренебрежително към човека – макар и в добрия, а не в лошия смисъл, – когато те говорят за незначителните способности на съвременните хора и тяхното познание в областта на изпаряването и отделянето на течното. В това нещо, на което съвременният човек не обръща внимание, те имат много специално разбиране. Излъчването на течностите, кожните отделения на течности по същество е това, което по времето на тези същности е било особено важно и съществено.

2. Кожните отделения на течности.

Преди човека са го разпознавали по изпаренията, които е разпространявал около себе си, на което впоследствие са престанали да обръщат внимание.

Третото, към което тези същности са особено възприем-

чиви, е издишването на кожата, т.е. газообразното, излъчвано от човека.

3. Кожни излъчвания (газообразното).

И така, те са възприемчиви за всички тези излъчвания на физическата природа, които обаче, както ще чуем при по-нататъшното разглеждане, могат да добият полудуховен характер:

в твърдия елемент – в писането,

в течното – в изпаренията на кожата,

в газообразното – в издишванията на кожата.

Защото човек непрекъснато издишва през кожата.

Всички тези неща, доколкото съществуват на Земята, имат съвсем особено значение за лунните същества и те съдят за човека именно по конфигурацията на движенията му при писане и по особения вид на излъчванията му.

Четвърто е излъчването на топлина,

4. Топлинни излъчвания и към това влиза

5. Светлинното излъчване, също съществуващо.

Всеки човек не само по отношение на аурата си, но и по отношение на физическия си организъм е етерно светещ, излъчващ светлина. Това светлинно излъчване е толкова слабо, че в нормални условия не може да бъде видимо; но вече става видимо, например в опитите на естествоизпитателя Мориц Бенедикт³², с помощта на специално направена тъмна камера. Това светлинно излъчване го има в червено, жълто, синьо сияние и светене около човешкия организъм, на различни места при различните хора. Мориц Бенедикт направил видимо това цветно светлинно излъчване в тъмна камера така, че едната страна, лявата, е видна в съвсем обикновената светлина, а другата – в друга светлина. Работата е в това, физическото устройство на камерата да е предвидено по съответния начин.

Виждате ли, след това съществува и шесто: това е излъчването на химическите сили.

6. Излъчване на химическите сили

Фактически днес в постижима мярка то съществува на Земята само в редки случаи. Това значи, че то винаги същест-

вува, но имам предвид, че само в редки случаи се наблюдава и играе роля, и то именно в случаите, където се прилага черна магия.

По такъв начин, когато хората осъзнаят своите химически излъчвания и ги използват, тогава на Земята може да се прояви черната магия.

Седмият вид излъчване е прякото, непосредствено духовно жизнено излъчване.

7. Виталното излъчване

Жизненото излъчване е толкова значително, колкото черната магия, в която почти винаги се изявяват химически излъчвания и в наше време е нещо лошо и зло. Лунните същества, за които говоря, винаги могат да работят и да се ползват – но от своя страна в добрия смисъл – със силите, заложиени в това химическо излъчване, защото самите те не са черни магове. Черни магове са впрочем само тези, които правят това на Земята и изпадат в злото. Но само в пълнолуние, когато Луната е осветена от Слънцето и е възможно да влязат в областта на слънчевата светлина, под въздействието на която те могат да използват жизнените излъчвания.

Виждате ли, тези жизнени излъчвания, по същество като нещо добро, трябва да навлязат в нашата епоха в противовес на всичко лошо. Защото с всички импулси, които трябва да бъдат дадени в епохата на Михаил, все повече и повече трябва да бъде присъединено господството на жизненото излъчване, на виталното излъчване.

Основно трябва да се научим да не действаме мъртвешки, а непосредствено жизнено с всичко, което идва от духовния свят; трябва да намираме живи идеи, живи понятия, живи погледи, впечатления, а не мъртви теории. Това е задача на времето и идва непосредствено от тези същности, които са заедно със съществото, което обозначаваме като Михаил.

Напротив, в отминалата епоха на Гавраил хората са били насочени повече към земното. Те не са се стремели към същностите, стоящи много близо до човека, защото те са се ин-

тересували от нещо, към което това време е било най-малко склонно, те са се интересували от всички тези окултни излъчвания, излизащи от човека.

Към нашия свят, такъв, какъвто го имаме като физически свят между раждането и смъртта, сега се присъединява един друг, духовен свят, в който, както описах това, намираме мъртвите. Но в този свят има и много други неща. И сред това, което го има там, има наистина именно такива сили, каквито живеят в излъчванията на хората. Това в известен смисъл е доста опасна световна област, в която се потапяме. В нашето съвремие трябва да имаме също и често отбелязваната от мен особена душевно-духовна устойчивост, та идващото от тези лунни същества, за които говорих, да ни поведе към доброта, а не към злата страна.

Защото, виждате ли, работата стои така, че всички сили, всички импулси на съвременната епоха трябва да слязат на Земята, за да използват това жизнено течение. Но тук невероятно близо стои възможността за съприкосновение с черната магия, намираща се между това витално течение и всички други излъчвания, които така охотно искаме да имаме. Хората така биха желали да направят видимо това, което се изразява в движенията – за което ще говорим по-нататък, – да направят видимо това, което съществува в изпаренията, в светлинното излъчване, и т.н. и т.н. Всичко това в известен смисъл е свързано с нещо добро, с нещо, което може да бъде само добро, защото времето на Михаил сред хората започна.

Но между всичко това стои черната магия, която трябва да бъде спряна, когато бъдат прекарани не злите и лъжливи, а добрите, правилни пътища в свръхсетивното изследване.

1. *Излъчването от човека в движенията.*
2. *Кожни излъчвания на течното.*
3. *Кожни излъчвания на газообразното.*
4. *Излъчване на топлина.*
5. *Излъчване на светлина.*
6. *Излъчване на химически сили (Черна магия).*

7. Витално излъчване (Жизнени сили).

Медиуматични натури и техните излъчвания

Когато в духовния свят става общение между хората тук на Земята и лунните същества – а в подсъзнанието това постоянно става, – тогава има следната възможност: при това развитие на интереса в известни лунни същества – както ги описах – към движенията на хората при писане или рисуване, който се проявява духовно в тези лунни същества, към тях от своя страна имат интерес и известни елементарни същества от духовния свят. Това са елементарни същества, които стоят по-долу от лунните. Те също никога не се вплъчават на Земята, а живеят в граничния свят, за който говорих, живеят като духовно-етерни същества. Когато те също се интересуват от всичко това, което става тук, тогава може да стане следното.

Наблюдавайки човека тук на Земята, виждаме, че неговите мисли, предавани чрез писане, действат на цялата му човешка същност, те преди всичко съществуват в аза, но въздействат и върху астралното тяло, което прави своите движения съгласно това, което, изхождайки от своя аз, ние правим при писане. Те действат върху етерното тяло и чак до физическото.

Тези въздействия върху физическото тяло ги наблюдават известни същности от елементарен вид и получават, така да се каже, жажда да се движат по същия начин. Но те не могат това, защото законите, които действат в света, където се пише, са различни от тези, които господстват в техния свят. Пишат само хората във физическия свят тук, на Земята.

Но е възможно следното: съществуват, разбира се, хора, които, когато пишат, мислят или чувстват, потъват съвсем дълбоко в своето етерно тяло. Всичко това, което става в тяхното етерно тяло, след това силно се изразява във физическото тяло. При тези хора след това става така, че те съвсем потискат това, което е в техния аз, а в тяхното астрално, етерно и физическо тяло оживява подражанието на писането и рисуването. Това е

същността на медиумите.

Вследствие на това, че азът им е потиснат, медиумите могат да възприемат в себе си тези елементарни същества от духовния свят, които, така да се каже, са се научили от лунните същества и проявяват такава деятелност. Тогава вече не правят писмените движения в смисъла на своя аз, в пълното си съзнание, а в смисъла на елементарното същество, което се намира в тях.

По такъв начин, чрез излъчваните движения от човека в сумрачно съзнание, се проявява всичко това, което представлява медиумното рисуване и всичко, което е обичайно за медиумите. По такъв начин тук се проявява използването на излъчваните движения.

Излъчванията от втория вид могат да бъдат използвани от определени същества, имащи голяма способност за художественото, които под влияние на лунните същества усвояват особено добре художественото, живеещо в душите на хората.

Тези същества влизат също в хора, потиснали висшето си съзнание, но имащи определен артистичен момент в своето етерно и астрално тяло и вкарващи го вследствие на това в своите излъчвания. Тук е много интересно, между другото, как подобен човек може да бъде обсебен от елементарно-духовни същности; тогава в неговите излъчвания се вкарват нещо като пластично съществуващи сънища, частично представляващи съчетание на това, което възприема в живота самото човешко същество. Защото то се е спуснало в етерното и астрално тяло и в излъчванията частично се проявяват манифестации на света, където има само елементарни същества, които са се промъкнали в човешкото същество.

Виждале ли, такива изводи е получил експериментаторът Шренк-Нотцинг³³. Той наблюдавал известни медиуматични натури, които по съвсем особен начин, когато съзнанието е било потиснато, т.е. азът е бил изключен, са били достъпни за елементарните същества чрез кожните си излъчвания на течното. Има една интересна книга на Шренк-Нотцинг. Едни смя-

тат експериментите му за пълна измама, други са поразени от тях. Не трябва да се учудваме, че нещата се приемат като нещо необикновено. Наистина е необичайно и удивително, когато се намира медиум, с когото да се експериментира и на когото от едно определено място на тялото му излиза пластична фигура, притежаваща нещо духовно, което не съществува на Земята. Но към това в много случаи може да бъде примесена картина, която медиумът е видял напоследък, в някое илюстрирано списание.

По такъв начин от медиума се излъчва нещо, възприето отнякъде и представляващо кожно изпарение. В него се влива нещо, да кажем, съвсем духовно; но наред с това и нещо, което медиумът е видял в илюстрираното списание, да кажем, например фигурата на Поанкаре³⁴, такъв, какъвто се появява по списанията, като шарж на хумористичната страница.

Не трябва да ни учудва, че хората намират това за удивително. Но можем да се изумяваме как светски, изключително предани на „добрия тон“ личности или дами не искат да говорят за кожни изпарения и по различен начин перифразират това, което в случая се проявява в човека, желаейки едновременно обаче да видят медиума, при когото се показват тези пластични фигури в нищо друго, освен в съвсем обикновените изпарения на кожата.

Да, скъпи мои слушатели, нещата, с които Шренк-Нотцинг е експериментирал, се отделят с потта. В изпотяването именно влиза това, което е възбудено от елементарните същества и може да се изрази като пластична същност в кожните излъчвания.

По същия начин определени елементарни същности могат да бъдат възбудени от издишването на кожата, т.е. от въздуха, който се издишва от кожата. Но това дотолкова е свързано със собствената форма на човека, който толкова силно включва собствения си човешки облик в това издишване на кожата, че в повечето случаи тези същности не могат да изнесат нищо повече от фантома на самия човек. Тогава се появяват явления

и феномени, където се проявява именно фантомът на човека.

Обаче не е толкова лесно да се прояви излъчването на топлина и светлина от човека по такъв начин, че в тях да се прояви нещо от това, което възбуждат такива елементарни същества под влиянието на лунните същества. Тук вече трябва да има определена подготовка. Днес самото естествознание, както ви казах, дотолкова е отишло напред, че прави видими във физическа тъмна камера известни светлинни излъчвания, свързани с излъчването на топлина. Експериментите на Мориц Бенедикт в това отношение са много интересни. Но възможност истински да работят с тези излъчвания на топлина и светлина винаги са имали и имат и сега хора, извършващи подготовка, в която присъстват не само обичайните машинации на физическия свят. Те правят подготовка с особени ароматни пушеци, произвеждането на специални изпарения, на специални вещества и т.н., чрез което след това се проявяват всички тези магични явления, за които много се говори в старинната магическа литература.

Всички тези магични приготовления имат за задача да доведат до проява силите, стоящи в топлинните и светлинни излъчвания на човека.

Можете да прочетете за това в наистина доста съмнителните и доста опасни наставления в трудовете на Елифас Леви³⁵, а също и при Анкос³⁶, писал под името Папюс. Там ще намерите съмнителни и определено опасни наставления за тези неща.

Тук говорим обективно за тези неща, за тяхната същност, и затова трябва да засегнем този въпрос.

Всички тези неща тогава водят право към черната магия, където се работи с духовното, скрито в земното. С кое духовно?

Вече съм ви говорил, а може и да се прочете за това в книгата ми „Въведение в тайната наука“, че някога Луната е била свързана със Земята. Но Луната не е взела със себе си многобройните сили, които ѝ принадлежат. Много от тях ос-

танали в Земята и проникват минералите, растенията и животните. Сега тези лунни сили още са тук. И следователно, когато на Земята се работи с лунните сили, собствено непринадлежащи към нормалните минерални, растителни, животински и човешки сили, тогава с тези лунни сили може по неправилен начин да се влезе право в областта, където се срещат съществата, които, както и елементарните същества, научават различни неща от лунните същества. Но те се научават по начини, които не принадлежат на нашия свят.

По такъв начин черният маг работи, от една страна, с лунните сили, които още се намират тук на Земята, и чрез това стига до връзка с елементарните сили, които гледат, иска ми се да кажа, както се гледа игра на шах или халма³⁷, на това, което действително става между хората и лунните същества, и се научават да стоят възможно най-близо до физическия свят, да надникнат или да встъпят във физическия свят. Но обикновеният човек, при когото всичко това остава в подсъзнанието, няма никаква работа с тях. От тези сили е заобиколен черният маг, работещ с лунните сили и владеещ ги навсякъде в своите реторти, в своите тигели и т.н.

От черните магове може да научи нещо и добрият човек. Гьоте е изобразил в първата част на своя „Фауст“ таква обкръжение на мага, което съвсем подозрително граничи с черната магия. Посредством използването на тези лунни сили човек влиза в област, където съществата, служещи на лунните сили, са готови за общуване с човека. Центровете на черната магия се появяват там, където работят съвместно лунните сили с духове, които са се поставили в услуга на лунните сили.

В последните столетия са се правели много различни неща в тази посока и на Земята се е създала критична атмосфера. И тази съмнителна атмосфера съществува. Около нас, обкръжавайки ни, действат много такива сили, които възникват от връзките на човешката дейност с лунните компоненти и лунната динамика с елементарните същества, стоящи на служба при неподходящите лунни сили. Тази съмнителна ат-

мосфера е тук. И това е областта, която здраво работи именно срещу това, което трябва да дойде от слънчевата област в епохата на Михаил и което има съвсем особено значение за жизненото (виталното) излъчване в чисто душевно-духовната област.

1. Излъчвани от човека движения = медиумизъм.
2. Кожни излъчвания на течното = медиумна пластика.
3. Кожни излъчвания = появяване на фантома.
4. Топлинни излъчвания.
5. Светлинни излъчвания.
6. Химическо излъчване на сили (черна магия).
7. Витално излъчване (излъчване на жизнени сили).

ОСМА ЛЕКЦИЯ

ВЪЗМОЖНИ ЗАБЛУДИ В ДУХОВНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

Ариманически елементарни същества

Развивайки в себе си състоянията на съзнание, за които говорихме, с всяко ново състояние на съзнанието проникваме в определена мирова област. Искам схематично да илюстрирам как съзнанието на човека е свързано с тези области, в които човек може да навлезе чрез постигането на специални състояния на съзнанието, както ги характеризирах. Разбира се, можете да си представите тези светове само като проникващи един в друг. Показах как лунният свят, лунната сфера, всъщност прониква в нашия свят, от друга страна, сферата на Меркурий също прониква в нашата сфера. Сега, за да се представят различните светове, те трябва да бъдат съпоставени.

Ако това е нашият свят (виж рисунката, светлото), тогава влизаме в другите светове, като развиваме други състояния на съзнанието. Да предположим, че развиваме това състояние на съзнанието, което трябва да имаме, за да влезем в света, в който можем да следваме мъртвите веднага след смъртта им. Ще обознача този свят с жълто.

Следващото ниво на съзнание, чрез което проникваме по-нататък в живота на починалия, след като е проследил в камалока земния си живот в обратен ред, е това, което наричаме празно, но будно по отношение на физическия свят съзнание. Там ще влезем в друг свят (червеното), където сме тясно свързани с живите същества на Меркурий, с фактите и събитията, които са в сферата на Рафаил, в смисъла, който характеризирах вчера. В тази сфера се научава най-вече да се познават лечебните сили на човешката природа. Така че във всяко състояние на съзнание човек идва в определена световна област. По този начин той се запознава със съществата, които принадлежат на този свят за известно време. Ако искам да опозная хората, които живеят в годините след смъртта си, тогава със съзнанието си трябва да отида в света, в който вървят по-късно мъртвите. Те не могат да бъдат наблюдавани в друг свят в техния истински образ. Ако искам да наблюдавам съществата от Меркурий, трябва да се задълбоча със съзнанието си в света на меркуриевите същества.

От това можете да видите, че като хора можем да възприемаме световите в известен смисъл разединени един от друг и да приемаме за всеки от тях особено състояние на съзнанието. Ние и трябва да направим това, ако искаме да разберем света в истинския му смисъл; само посредством това можем да се подготвим по правилен начин да разбираме всяко същество в истинския му характер.

С един прост пример ще ви покажа къде води такова знание, т.е. знанието, което може правилно да развие съответното състояние на съзнание за определената световна област.

Например гледаме едно растение, неговите листа и цвят. Такова растение всъщност, е отражение на нещо, което се образува и оформя отвън в света. Това, което можем да намерим в света, за който сега говорихме, го намираме отразено на Земята в нашите растения.

Как се научаваме да опознаваме растенията? Ние ги опознаваме, когато издигнем съзнанието си в този свят. Но тук

се проявява нещо съвсем особено. Проявява се изискването да правим голяма, огромна разлика между растенията, които срещаме в земното царство.

Защото, вглеждайки се в кое да е растение, например в цикорията, или в друго определено растение, в духовен смисъл то изглежда съвсем различно от всяко друго.

Да вземем например обикновената теменужка и да я сравним – за да имаме веднага радикален пример – с беладоната или лудото биле. Ако се вгледаме в растителния свят така, както го описах, ще видим, че теменужката съвсем открито стои пред душевния поглед, когато се намираме в царството, към което принадлежи тя, т.е. в света на празното будно съзнание.

Не е така при лудото биле. Беладоната привлича своята същност и от други светове. Това може да се опише по следния начин: изучавайки обикновеното растение, ние виждаме, че то има свое физическо и свое етерно тяло; след това виждаме, че около цвета и плода му вее всеобщия астрал, намиращ се в Космоса. Така съзерцаваме растението. Навсякъде от Земята израства физическото тяло на растенията. Навсякъде растение има свое етерно тяло и над него, сякаш в облаците, астрално. Така стоят нещата при такива растения, като теменужката.

При такива, като лудото биле, това е по-различно: то расте, има тук своя цвят и вътре се развива плод. Но в него влиза астралното, а теменужката развива плода си просто в етерното. Лудото биле просмуква плодовете си с астралното и вследствие на това, то става отровно.

Всички растения, които с коя да е своя част се просмукват с астралното от Космоса, стават отровни. По такъв начин, същото това, което, идвайки в животното, му дава астралното тяло и формира вътрешно животното като чувстващо същество, влизайки в растението, го прави отровно.

Това е много интересно, защото можем да кажем: астралното ни тяло носи в себе си сили, които, ако попаднат в растението, се проявяват като отрова. Така именно трябва да се

разбира отровата. Стигаме до вътрешно разбиране на отровата само при познанието, че нормално, като хора, в астралното си тяло имаме силите на всички отрови, защото то принадлежи към съществото на човека.

Сега искам да дам и обясня определено понятие, което впоследствие ще трябва да използваме, за да проникнем в разликата между истинските и лъжливи пътища в духовното изследване.

Какво виждаме с подобен пример? Имайки пред себе си теменужката и лудото биле, ако сме развили правилното съзнание за всеки свят, виждаме в теменужката същество, което пребивава в своя истински свят, без да привлича нищо от чуждия ѝ свят, а при лудото биле виждаме, че то привлича нещо от чуждия му свят. Беладоната си присвоява нещо, което не е разрешено за растението, което трябва да има само животното. Така е при всички отровни растения. Те си присвояват това, което не трябва да имат като растения, и което подобава само на животното.

Във Вселената съществуват много същества, принадлежащи на различни мирови области. В областта, която намираме, когато непосредствено встъпваме в света, където можем да следваме мъртвите година-две или 10, 20, 30 години след смъртта им, докато още не са напуснали този свят, намираме цяло множество същества, които действително съществуват, но не проникват видимо в нашия физически свят. Бих искал да ги характеризирам като определен вид елементарни същества.

Следвайки починалия, след като е преминал портата на смъртта, навлизаме в свят, в който също има различни елементарни същества, имащи форми, за които може да се каже, че наистина принадлежат на този свят. Следователно, тъй като тези същества принадлежат към него, те, собствено, би трябвало да се ползват от всички сили, които съществуват в този свят.

Но има сред тези елементарни същества такива, които не си остават в него, а гледат, когато например хората пишат. Те

съзърцават всички действия, извършващи се вътре в човешкия свят, т.е. този, който хората преживяват между раждането и смъртта. Постоянно имаме тук около себе си такива същности, които ни гледат.

Само по себе си такова гледане не е нещо лошо, защото целият план, на който се основава това, което сега ви говоря, се състои в следното: всички тези светове, които граничат с нашия, следователно и този, в който встъпваме веднага след смъртта си, и светът, в който встъпваме десетки години след смъртта си, всички те нямат в себе си това, което човек има тук на Земята около себе си, нямат и това, на което се научава тук на Земята. Когато навлизаме в световите, граничещи с нашия, там например няма четене и писане в нашия смисъл. Няма също летателни апарати, автомобили, няма даже обикновени впрягове в нашия смисъл. Всичко това го няма в граничните ни светове.

Но не можем да кажем също, че това, че тук на Земята строим автомобили, пишем и четем, съчиняваме книги – които не се четат от ангелите, – не можем да кажем, че всичко това няма значение за света изобщо. Работата стои така, че такива същества, за които говорих, биват командироваани в известен смисъл от граничния ни свят, като при това те са длъжни да обърнат внимание на това, което хората правят тук. От другите светове им е поръчана мисията да се грижат за човешката природа и това, което научат тук, да го запазят за бъдните времена.

Защото, виждате ли, ние, хората, можем да носим кармата си от един живот в друг; можем също да пренесем всичко това, което става благодарение на външната култура с нашата карма. Това, което научаваме като хора, пътувайки например с автомобил, това можем да го пренесем от един земен живот в друг; но конструкцията на автомобила – не можем. Именно това, което непосредствено произлиза от земните сили, ние, хората, не можем сами да го предаваме от един живот в друг. Вследствие на това в течение на цивилизацията човечеството е създадо нещо, което самото то би загубило, ако не бяха му

помагали други същества.

Тези същества са специално, така да се каже, командирвани, за да запазят за бъдещето това, което човек не може да предаде от един земен живот в друг. Много важно е следователно, че сред нас в непосредствено граничещия свят имаме същества, които са предназначени да пренасят в бъдещето това, което човек не може да пренесе от своята външна цивилизация, да го пренесат, за да го има човек това отново и в бъдеще.

Но, виждате ли, вследствие на това, че в изминалите времена на някои от тези същества им е станало твърде тежко да изпълняват своята задача, много от вече намереното в старите времена от цивилизациите било изгубено за човечеството.

И така, важно е, че сред нас има същности, на които в мировия план е поръчано да пренесат в бъдещето всичко, което хората сами не могат да пренесат. Това преди всичко е например абстрактното съдържание на нашите библиотеки. За това са необходими особени същности. Тези духовни същности, с които ние, хората, непосредствено се намираме във връзка, също не могат това. Тези същества, свързани с нас, би трябвало да ползват други, които дълго време са им били чужди и са изминали съвсем друго развитие.

В моите книги нарекох тези други същности ариманически. Това е съвсем друга еволюция, идваща в съприкосновение с нашата при такива обстоятелства, например като конструирането на автомобил. Изхождайки от своите мирови ариманически сили, те могат да разберат един специален инструмент, едно съвсем специално съвременно устройство, да разберат конструкцията на машините. Те пренасят в бъдещето това, което веднъж е било присъединено към човешката цивилизация, докато човек не може да го пренесе от една инкарнация в друга.

Обсебеност

Ползвайки представите, които добихме, сега можем да характеризираме това, което представлява човекът-медиум. Естествено, трябва да се прави разлика между човек с медиумни нагласи в широк смисъл, от този, когото в собствения смисъл на думата наричаме медиум. Защото, ако вземем израза „медиум“ в широкия смисъл, в корена си всички сме медиуми. Преди да слезем в земния свят и да изживеем живота си между раждането и смъртта, ние всички сме душевно-духовни хора. Това, което представляваме в духовния свят, е въплътено после в това, което имаме тук, на физически план. В този физически свят ние сме медиуми за нашия собствен дух.

Но не се подразбира това, когато говорим за човека-медиум в обичайния смисъл.

Медиум в света, който преживяваме между раждането и смъртта, е този човек, който е развил известни части на мозъка така, че те могат да бъдат изключени от своята съвкупност. По такъв начин за известно време при медиума отсъстват тези части на мозъка, които, представлявайки основата за дейността на аза, специално поддържат тази дейност.

Когато настойчиво казваме аз, когато азът ни добре се намести в съзнанието ни, тогава това развитие на съзнанието, това развитие на аза винаги се опира на съвсем особени части на мозъка. Тези части на мозъка се изключват при този, който е медиум. Вследствие определени същества от току-що описания вид добиват желание да пропълзят вместо човешкия аз в тези части на мозъка. Тогава такъв медиум става носител на тези същности, които собствено трябва да пренасят цивилизацията в бъдещето.

Но когато се закачат някъде за мозъка, необитаем за известно време от своя аз, тогава тези същества получават невероятното желание да се потопят в този мозък. И когато, както се казва, медиумът е в транс и мозъкът следователно е изключен, тогава в него припълзва такова същество, намиращо се

под ариманическо влияние и което би трябвало да пренася цивилизацията в бъдещето. Човек в това време вместо носител на човешки аз, става носител на елементарно същество, пренебрегващо своето задължение в Космоса. Отбележете този израз буквално: пренебрегващо своето задължение в Космоса.

Задължение на такова същество в Космоса е да гледа как хората пишат. Те пишат със силите, които са заложени в тези части на мозъка, за които говоря именно сега. Вместо тези същества просто да гледат, както го правят винаги в друг случай, те обръщат внимание, няма ли някъде медиумно настроен мозък, който може да бъде изключен. Тогава те проникват в него и носят в съвременния човешки живот това, което вече са развили в изкуството на писането чрез съзерцание. По такъв начин, с помощта на хора-медиуми подобни същности проектират в съвременността нещо, което според своята задача трябва да пренесат в бъдещето.

Медиумизмът се базира на нещо, което като способност би трябвало да бъде развито едва в бъдеще, но се формира още в съвременността ни, макар и по неясен и хаотичен начин. Оттук е пророкуването на медиумното същество, оттук е и очароващото действие, излизащо от него. Тук в действителността се проявява нещо, което работи по-съвършено, отколкото човекът в съвременността, но то се внася от тези същества именно по начина, който ви описах.

Както беладоната е медиумична за астралния свят – защото тя представлява медиум за определени астрални сили, които привлича в своя плод, – по същия начин човешките медиуми чрез особения си мозък представляват именно медиуми за тези елементарни същности, които би трябвало да са причастни към нашата цивилизация, защото хората не могат да пренесат всичко от един земен живот в друг.

Тази обсебеност от определени същества представлява мистерията на медиумната същност.

Трябва да помислите за това, че тези същности, от една страна, по същество са истински създания (творения) на ари-

маническите същности. Ариманическите същности съществуват във Вселената като далеч превъзхождащи човечеството като разбиране. Още щом се доближим до тези ариманически същества в света, непосредствено граничещ с нашия, или развивайки съзерцанието, се доближим до тях още в този физически свят, сме поразени от невероятното им разбиране и от превъзхождащия ни разум. Те са по-разумни, отколкото който и да е човек може да бъде. В разбирането те са истински свръхчовеци. И когато се убедим, колко безкрайно разумни са те, преди всичко изпитваме уважение пред такива същности.

Нещо от този разум преминава върху техните създания, върху тези елементарни същества, които се вмъкват в мозъка на медиумите, които се потапят в него. По такъв начин от медиумите може да бъде разкрита много съществена информация. Могат да се научат различни неща, особено ако с пълно, добре развито съзнание се вглеждаме в това, което произвеждат подобни медиуми. Обаче работата стои така, че разбирайки правилно конституцията и свойствата на духовния свят, отричаме чрез медиумите да могат да се изявят много верни неща от духовния във физическия свят. В действителност чрез медиумите могат да бъдат научени и важни, и значителни неща, но това няма да е правилният път. Защо?

За това можете да научите с примера за такива растения, които представляват растения-медиуми за определени астрални сили, правещи ги отровни. Можем да разберем как стои тук работата само чрез добре развито съзнание. Искам да ви представя по следния начин как научаваме това. Защото, когато става дума за духовните светове, предпочитаме да си ги представяме нагледно, а не в абстрактни понятия.

Да предположим, че навлизаме с посветителско познание в света, където след смъртта си се намират мъртвите. Ние ги следваме и навлизаме в един съвсем друг свят. Частично описах този свят и го характеризирах, как той прави доста по-силно впечатление на истински, отколкото светът, в който се намираме между раждането и смъртта.

Но когато навлизаме в него, веднага ни идва на ума: що за необичайни създания се намират там край мъртвите човешки души?

Скоро след като човекът е умрял, виждаме – ако го следваме – между човешките души на починалите, а също и около току-що починалите, необичайни демонични фигури. Например в тази, бих искал да кажа, душевна страна, в която мъртвият влиза и където с определен ясновиждащ поглед можем да го следваме, виждаме демонични фигури, които имат мощни, големи плавници. Разбира се, винаги говорим сравнително спрямо земното; защото, когато говорим за голямо и малко, можем да говорим само в сравнителна степен. Те имат плавници като патиците или изобщо като водоплаващите животни, мощно развити, но постоянно променящи се. Имат форма, която може да бъде сравнена с формата на кенгуру, но наполовина птицеподобна, наполовина на млекопитаещо. Това са големи, мощни същества. Преминаваме цели области, населени с такива същности, когато следваме мъртвите. Ако се запитате: „Къде са тези същности“, трябва правилно да си представите по какъв начин можем да мислим за това „къде“. Те винаги са около нас, защото ние се намираме в един и същи свят, в който се намират и мъртвите; тези същности се намират винаги около нас. Но, виждате ли, тях ги няма тук, в тази зала. Тук започва, така да се каже, пътят на истинското, съвсем точно изследване.

Представете си например, че вървите през ливада, където през есента растат много растения от вида на есенния минзухар. Вървите там и навсякъде намирате есенни минзухари. Пробвайте в момента, когато стоите сред минзухарите, да предизвикате състоянието на съзнание, в което можете да следвате умрелите, както ви го описах. Тогава ще видите как на мястото, където навсякъде има есенни минзухари, се намират същества, като сега описаните от мен, с тези плавници и необикновено кенгуруобразно тяло. От всеки минзухар се образува такова същество.

Идете в друга област, където има беладона, където край

пътя има лудо биле, и превключете в състоянието на съзнание, за което казах: ще срещнете там съвсем други, страшни, демонични същности, които по същество са от света, за който говоря.

Следователно може да се каже: есенният минзухар и беладоната по същество са медиуми, които допускат в себе си най-близкия свят и които, собствено, с другото си същество се намират в света на мъртвите.

Разбирайки това, си казвате: навсякъде около нас е това, което наричаме друг свят. Работата е само в това, че с нашето съзнание влизаме и виждаме есенния минзухар там, където е царството на мъртвите, не просто с обикновеното си ежедневно съзнание, а с висшето. С висшето съзнание виждаме в царството на мъртвите и беладоната.

И можете да кажете: За нас тук се простира поляна и по нея растат есенни минзухари. Ако се намираме във физическия свят, трябва да отидем далеч, може би да отидем някъде нависоко, където горе има храсти на лудото биле. Беладоната и есенният минзухар не растат заедно във физическия свят. Но в духовния свят, който е най-близо до нашия, тези растения са едно до друго. Това е пространство със съвсем различно устройство. Това, което във физическия свят може да е далеч от друго нещо, в духовния свят може да е съвсем близо до друго. Духовният свят има свои собствени закони. Тук всичко е различно.

Представете си, че срещате тези растения – мога да се изразя така – в света на мъртвите. Когато на първо време следват мъртвите след смъртта в страната на душите, намирате тази страна осеяна със съответните отровни растения, с демонични фигури, именно в най-близкия друг свят. Но мъртвите съвсем нямат ужасното впечатление, което получава човек на Земята от тези растения; те знаят, че присъствието тук на тези демонични фигури е обосновано в мъдрия миров план.

След това, когато по-нататък преминавате областите, от които мъртвите излизат след десет, двадесет, тридесет години,

за да навлязат в по-висока област, там намирате преди всичко това, което отговаря на нашите неотровни растения. Там например намирате теменужката и подобните ѝ, това, което не е отровно. По такъв начин светът на растенията има своето значение тук във физическия свят, а също и в най-близкия до него; само че там виждаме растенията в други форми.

Това, което с истинската си форма принадлежи на света на звездите, се отразява на Земята под формата, която имат на Земята беладоната, есенният минзухар и теменужката. Те се отразяват също и в света, където встъпват мъртвите непосредствено след смъртта, и се отразяват така, както ви го описах. Всичко, което съществува в един свят, въздейства също и на другите светове. Но ако искаме да разберем съществуващото в неговата действителност, със съзнанието си трябва да навлезем в неговия свойствен свят.

Работата стои по подобен начин и за съществата от другите светове. Какво представляват тези същности, тези елементарни същества, които всъщност представляват създания на ариманическите сили, може да се научи само когато навлезем в най-близкия до нашия свят.

Тези същности се проявяват чрез медиумите, правят ги обсебени от себе си и по такъв начин се проявяват опосредствено в нашия свят. Следователно, научавайки за тях в нашия свят само чрез посредничеството на медиума, ние всъщност се учим да ги познаваме в свят, където те би трябвало да са чужди, и по такъв начин не можем да ги изучим според истинската им природа. Следователно който се учи да познава тези същности и откровенията им само чрез медиумите, няма никаква възможност да се доближи до истината, защото те се проявяват в свят, който им е чужд.

Безусловно тук има и духовни откровения, но разбирането им е невъзможно, ако излизат от свят, към който те съвсем не принадлежат. Те дават измамна, крайно лъжлива представа за всичко това, което идва в света чрез съзнанието на медиума. Всичко това е лъжливо, защото тези, които се сблъскват с въ-

просните същности, не знаят какви всъщност са качествата на тези същности.

Вследствие на това, че по такъв начин влизат в света, тези същности имат съвсем особена съдба. Научаваме и нещо друго, когато се научим да разбираме света така, както го описах.

Встъпвайки в света на мъртвите и преминавайки през гората на демоните, където са есенният минзухар, беладоната, червеният напръстник, татула и т.н., преминавайки през цялата тази област, забелязваме следното: теменужките ще се преобразуват; в бъдеще те ще имат съвсем друг облик; те имат значение за бъдещия Космос. Есенният минзухар участва, съгласно своята същност, в смъртта, за която е предназначен. Защото отровните растения са умиращи, отмиращи растения, които не влизат в бъдещите проекти. В бъдещите епохи отново ще има други отровни същества. Но тези, които днес, в нашата епоха са отровни, отмират – епохата, разбира се, продължава дълго, но тези растения носят в себе си импулсите на смъртта. Това се разпространява също и върху всичко растително, където, съзерцавайки го с такъв поглед, виждаме възходящото, развиващото се, импулсиращото бъдещето, но виждаме и отмиращото, съединяващото се със смъртта.

Така стои работата със същностите, които правят медиумите обсебени. Те в известна степен се отцепват от другарите си, които имат задачата да пренесат съвременното в далечните бъдещи времена; чрез медиумите те проникват в този съвременен свят и свързват тук себе си със съдбата на земното, като губят своята задача за бъдещето.

Но с това те правят човека във висш смисъл ограбен в бъдещата му задача. Това е, което непосредствено имаме пред себе си, когато наистина разберем същността на медиуматичното. Бъдещето трябва да умре – така собствено говори медиуматичното същество; трябва да съществува само съвременността. И затова, когато с истинско разбиране на явленията и същественото в света отиваме на спиритичен сеанс, преди

всичко сме поразени от това, че всички седящи тук в кръг и вземащи участие в сеанса, са обкръжени от това, което се проявява под формата на отровни растения. Всеки такъв сеанс е обрамчен от най-отровни растения, които не са такива като в света на мъртвите, а които растат около спиритичната сбирка и от цветовете и плодовете им се надигат демони.

Това е, което вижда този, който прозира в другите светове и вижда ставащото на спиритичния сеанс. Той сякаш преминава през градина – мировата градина на отровните растения, обкръжаващи спиритичното събрание, които обаче сами по себе си са подвижни, сякаш живи и имат в себе си нещо животинско. Само по формите разбираме, че те са отровни растения.

Но от това е възможно да видим колко силно е това, което работи в тази медиуматична форма, това, което би трябвало да протича през развитието на човечеството и да стане плодотворно в бъдеще, как то се вкарва в съвременността, към която не принадлежи, и как в съвременността се развива във вреда на човечеството.

Това представлява вътрешната мистерия на медиуматичната същност, за която трябваше да научим тук в тези лекции.

Вътрешната мистерия на медиуматичната същност

Може съвсем определено и точно да се каже къде в медиуматичното същество, така да се каже, стои центърът на тежестта на човешката конституция. Тук трябва да направя обяснение, което изглежда малко абстрактно, чрез което обаче ще можете малко да надникнете в природата на медиума.

Виждате ли, човешкият мозък такъв, какъвто е в черепната ни кутия, има тегло средно от 1500, или малко повече грама. Това всъщност е значително тегло. Ако този човешки мозък притискаше със собственото си тегло фините съдове в главата, намиращи се под него, веднага би ги спукал. Мозъкът

ни не действа със своята тежест, със своето тегло върху кръвоносната система, намираща се под него. Веднага разбираме този факт, ако го възприемем правилно.

Вземете човека такъв, какъвто е. Виждате, че гръбначният канал се издига и разширява в мозъка (червеното). Всичко е така устроено, че гръбначният канал, с изключение на някои части, които не са твърди, а само полутвърди, е изпълнен с течност. В нея плува и мозъкът. Мозъкът на човека плува в гръбначно-мозъчна течност (лилавото).

Съществува нещо, което се нарича принцип на Архимед. Изучавали сте го по физика. Този принцип идва от стария мъдрец Архимед, за когото разказват, че благодарение на своята гениалност, го открил, когато се къпел. Той направил следния експеримент: с цялото си тяло бил във ваната и подред показвал краката си навън, като забелязал, че в зависимост от това, дали краката му са вътре или извън водата, те имали за него различно тегло. Те били по-тежки, когато са извън водата и веднага губели от теглото си, когато се намирали във водата. За такъв, като Архимед, това било нещо по-различно, отколкото за обикновения човек, който си играе с това. Архимед направил велико откритие: „Еврика!“ Защото открил, че всяко тяло, което плува в друго, в някаква среда, т.е. плува в течност, губи, намирайки се в нея, толкова от своето тегло, колкото е теглото на изтласканата от него течност.

Представете си съд, пълен с вода. Поставяме в него твърдо тяло и може точно да се установи следното: тялото във водата става по-леко, то тежи по-малко, отколкото извън водата. Ако си представим водно тяло със същата големина, то също би тежало определено тегло, и това, което е неговото тегло, трябва да го извадите от теглото на твърдото тяло, когато то се намира във водата. Тяло във вода губи толкова от теглото си, колкото тежи еднаквото по обем с него водно тяло. Това представлява законът на Архимед.

Този закон за нас, хората, в нашата конституция, е много полезен; защото мозъкът плува в мозъчната течност и губи, следователно, от теглото си толкова, колкото е теглото на мозъчната течност с обема на мозъка. По такъв начин мозъкът, който носим в главата си, тежи не 1500 грама, а губи толкова, колкото тежи мозъчната течност с такъв обем, губи 1480 грама и тежи приблизително само 20 грама. Останалото се губи според закона на Архимед, като така, в мозъчната си организация имаме нещо, което всъщност е доста по-леко, отколкото ни се струва. Носим в себе си мозък с тегло само 20 грама. Но именно на тези 20 грама трябва да обърнем внимание. Защото единствени тези 20 грама са способни да възприемат нашия аз. Всичко друго го имаме другаде.

Цялото ни тяло е изпълнено с различни съставни части, също плуващи в течности, като например кръвните телца. Всички те губят от теглото си, от което остава само малко. Там вътре се намира също и азът, така че азът се разпространява в кръвта, но не и с тежестта на кръвта. Трябва да обърнем внимание на всичко, което все още съдържа забележимо тегло, когато се движим наоколо.

Да, скъпи мои слушатели, всички вие трябва да обърнете особено голямо внимание на това, което се намира там (показва мозъка на рисунката) и има собствено тегло, в буквалния смисъл на думата. Защото там вътре може да е вашият аз. Защото той никъде другаде не може да бъде. Иначе навсякъде трябва да има астрално тяло, етерно тяло и т.н.

Медиумът е такъв човек, при когото тази тежка основна част от неговата конституция, именно тези 20 грама мозък, вече не съдържат аза. От тежестта, от теглото е изгонен азът. Тогава веднага в тези части могат да влязат съществата, за които говорих. Сега виждате и нещо особено в това, което описвам тук.

Материалистичното мислене навсякъде би искало да отбележи локализацията. То пита: къде е тази част от човека, където елементарното същество си намира място, когато завладява медиума? Така разсъждава само материалистическият разум. Така говори този, който мисли механично и мисли математически. Но животът не се движи математически и механично, а динамично. Следователно не трябва да казваме: медиумът е обсебен там или тук в чисто математическа или геометрична локализация, а трябва да кажем: медиумът е обсебен в тази част, която остава тежка в него; в тази част, която се притегля към Земята. Тук могат да влязат ариманическите същества. И не само тук, а и в още нещо друго.

Виждате ли, това, което ви изложих, е само нещо доста грубо по този въпрос. Има и нещо по-фино. Например: по какъв начин ние виждаме на физическия план? Имаме нашето око и от него върви очният нерв обратно към мозъка ни. Този нерв се разширява в окото и отива в мозъка. В него е заложена основата за усещане на цвета.

Материалистите мислят по какъв начин очният нерв отпечатва цветовете в мозъка и ги разтоварва там. Защото те си представят всичко това като корабен или железопътен товар: навън, в сетивния орган нещо се товари, пренася се в нервите, а някъде се разтоварва и попада в душата. Е, разбира се, не толкова грубо, но близо до това. А всичко става по съвсем, съвсем различен начин! Работата е там, че очният нерв съществува съвсем не за да предава цветоусещането обратно в мозъка, а за да го погаси в определена точка. Цветът съществува само навън, в периферията, очният нерв е предназначен да погасява цветовете според степента им на проникване навътре; така че мозъкът е доколкото е възможно безцветен и само съвсем слаби, изчезващи цветове проникват в мозъка. Погасяват се не само цветовете, но и всяко отношение към външния свят също се погасява в мозъка. Слухът и зрението се намират в сетивните органи. По пътя към мозъка зрителните, слуховите, топлинните нерви погасяват всичко това, което получават на периферията, довеждайки го до слаба сянка. Тази слаба сянка се намира в същото отношение към усещането, както 20 грама към 1500 грама. Тези 20 грама са също сянка от теглото на мозъка.

Таково е това малко нещо, което още имаме. Когато пред нас е могъщата, гигантска утринна заря, която се съдържа в нашите сетивни органи, в дълбините на мозъка си имаме само слаба сянка за това. На тази слаба сянка отново трябва да обърнем внимание, защото само тук може да влезе нашият аз.

В мига, когато нашият аз е изключен, когато ставаме медиуматични, тутакси в нас припълзвава подобно елементарно същество, както ви го описах, в тази слаба сянка, или в слабите звуци, които идват от слуха и т.н. Съществото се вмъква във всичко това, на което принадлежи азът, където е погасено външното сетивно впечатление; там то прави човека обсебен и тогава впълзвава чак до разклоненията на нервите, чак до волевата организация, т.е. до тези нерви, които отговарят за провявата на воля. Получава се така, че медиумът започва да бъде

активен, защото в него е завладяно това, което би трябвало да е завладяно само от човешкия аз. В остатъка от теглото на мозъка, в остатъка от цветоусещането, във всичко това фино сянькообразно, което ни изпълва като фантом – защото тези 20 грама тежест по същество са само фантом; тези слаби сенки на цветове, които влизат вътре в нас, са фантомообразни; във всичко това се потапя този фантом, това елементарно същество. И тогава човек като цяло става такъв, че той съвсем спокойно стои със своето тяло, стои летаргично, и в него става дейно всичко това, което всъщност би трябвало да е изпълнено с неговия аз в слабите, фантомообразни сенки, които преди именно са били запълнени с неговия аз.

Вгледайте се в медиума. Той може да бъде медиум само вследствие на това, че потапя в летаргия, в абсолютно бездействие всичко, което се използва от нормалния човек, и деен става фантомът, който описах. Това можете да наблюдавате по начина, например по който медиумът пише. Той, разбира се, не би могъл да пише, ако там вътре, както и в мозъка, всичко не ставаше по-леко. Защото всичко тежко плува в някаква течност, става по-леко в чувството, в усещането, и медиумът пише в това, което сякаш е неподвластно на гравитацията, и в което обикновено азът води перото. Тогава в този човешки фантом перото на медиума го води елементарното същество.

Виждале, че наистина представлява включване на друг свят, когато медиумът седи така и се проявява по някакъв начин. Също както в движенията на медиума могат да се внедряват тези ариманически същества, така могат да се внедряват те като същества от другия свят и в астралните излъчвания, във всички излъчвания, които описах миналия път. Винаги именно в областите на човешкия организъм, където се намират жлезите, съществуват мощни, течащи излъчвания и в тях тогава се внедряват пак подобни същества от елементарния свят, също и в дихателните и светлинните излъчвания, а само когато има химически излъчвания, съществува съзнателно общуване между този, който използва химическите излъчвания,

и съществата, които влизат в тях. Но тогава започва, както вече го описах, черната магия, съзнателната работа със същностите, които влизат по описания от мен начин.

При медиума и по правило също и при този, който експериментира с медиума, няма осъзнаване по отношение на действителните явления. Черният маг обаче най-често напълно съзнава, че той призовава същностите от елементарния свят към себе си в химическите излъчвания на човешките същества и по-специално в своите собствени. Черният маг следователно винаги е заобиколен от тълпа служители, състояща се от такива елементарни същества, на които той дава възможност или чрез собствените си излъчвания, или чрез опушване, което произвежда в своята лаборатория, да използват окултно-мистични импулси тук, в този физически-сетивен свят.

Това ни води до следващото познание: също както беладоната прораства в свят, към който не принадлежи и чрез това става отровна, чрез медиуматичното същество духовният свят враства в нашия свят, в който живеем между раждането и смъртта. Но в действителност съществува опасност духовният свят да може да враства така, както го описахме при беладоната, всеки път, когато състоянието на съзнание е потиснато, т.е. липсва изпълването с аза в човека и той следователно се намира в безсъзнателно състояние, без памет, или в истинско безсилие.

Всеки път, когато съзнанието на човека не е потиснато от нормалния сън, а от нещо друго, съществува опасност тук да се отвори прозорец за света, който сега описах.

Колко изключително важна роля играе в човешкия живот това, че се отварят такива прозорци чрез потискане на съзнанието в човека, ще научим в следващите лекции.

ДЕВЕТА ЛЕКЦИЯ

НЕПРАВИЛНИ ПЪТИЩА В ДУХОВНИЯ СВЯТ И ТЯХНАТА ПРОМЯНА И ПРЕОБРАЗУВАНЕ

Използване на естественонаучните представи за пътищата на познание

Видяхме как изследването на кое да е състояние, съществувашо в обикновения ни живот, а също и в живота на съня, ни води до наблюдения, от които след това може да се премине към тълкуване на другите състояния на съзнание на човешката душа, способни да проникват в други светове, различни от преживявания от нас между раждането и смъртта. Стигнахме до медиуматичното съзнание, тоест до това, което довежда човека, може да се каже, в сомнамбулно състояние, защото медиуматичното е винаги сомнамбулно.

И двата вида, преживяването на съня и сомнамбулното преживяване, по същество са вътрешни състояния на душата, съществуващи в сегашния си вид също и в нормалния живот. Само когато се задълбочат, те ни довеждат или в правилното, или в лъжливото русло.

Да разгледаме днес живота на съня още един път. Човек с обикновено съзнание преживява съня, когато премине от будно състояние в състояние на сън. Тогава в астралното му тяло още трепти това, което е правил в своето етерно и физическо тяло в течение на будното състояние.

Тук след това навлизат хаотични и наистина удивителни преживявания от съня, чието правилно разбиране обаче е възможно все пак само за посветения. В своето обичайно, хаотично състояние те смущават този, който не прониква дълбоко в същността на духовния свят.

Но ние видяхме също, как посредством медитативни упражнения и концентрация, тази тъкан на сънния живот се пронизва с истинско висше съзнание. Представете си, следо-

вателно, човека, пренесен в удивителния хаотичен свят на сънищата; но изпълнете сънищния живот със съзнание така, че да бъдете осъзнат по отношение на този свят и да се намирате в него толкова реално, колкото биваме в обикновения живот. Тогава гледаме в другия свят, именно в този, който ви представих, където можем да следваме мъртвите след смъртта им, и тук се чувстваме сякаш в доста по-реален свят от този, в който се намираме сега. Обаче пред нас застава въпросът: собствено в какъв свят навлизаме? Говорих вече за това, но сега ще засегна въпроса от друга гледна точка.

Казах, че някога на Земята заедно с хората са живели велики учители на човечеството, които не са били във физически тела, а само в етерни, и действително са могли да се възплъщават във въздуха. Те поучавали хората чрез инспирации и основали древната култура на Земята. Поглеждайки назад, в древните времена, със съответното състояние на съзнание, намираме тези велики духовни древни учители на човечеството, странстващи сред хората.

След това тези велики учители на човечеството се отделили на Луната. Сега можем да ги намираме само в лунната сфера. Там те подчинили различни същества, които никога не са идвали на Земята, и живеят сред такива елементарни същности. Те действат върху човека именно тогава, когато човек е преминал портата на смъртта, правейки постижимо за него отношението към кармата и т.н. Имаме работа с тези същества и тогава, когато искаме изобщо да проникнем в духовния свят. Също както земния живот прекарваме съвместно социално с другите хора, животът във висшето познание можем да го осъществим само съвместно с други същества. Най-близкия, граничен на нашия, духовен свят изследваме именно с тези лунни същества, тези древни учители на човечеството, а също и със същностите, които са подчинили на себе си.

В този свят намираме ключа към предишните инкаркации на хората и предишните епохи в земното развитие. Можем да открием личности, живели преди, с които или сме били кар-

мически свързани, или не сме били. Дадох ви пример, как чрез това, че в това състояние на съзнание можем да се придвижим по-нататък, малко по малко стигаме до връзка с такива земни същества, които сега не са въплътени на Земята, както например Брунето Латини, Данте, Аланус аб Инсулис и др.

Това състояние на съзнанието, следователно, е просветляващо и осветяващо състоянието на сън, което, така да се каже, е само зачатък, някакво първоначално състояние на това съзнание в обикновения живот. В какво е разликата между човека в обикновеното съзнание и посветения? Можете много лесно да си изясните тази разлика.

Обикновено, когато човек спи, физическото и етерното му тяло са в леглото, а с астралното тяло и аза си той се намира извън физическото и етерното тяло. По такъв начин в съня преживява само азът. Има случаи, когато се преживява и в астралното тяло, което е извън физическото и етерното. Но за обикновеното съзнание в съня може да преживява само азът.

При посветения преживяват азът и, преди всичко, астралното тяло. Така че разликата между обикновения спящ и посветения е в това, че обикновеният спящ се намира извън своето физическо и етерно тяло; той преживява само със своя аз. Посветеният преживява също и със своето астрално тяло.

Този начин на възприемане силно се е развивал още в древните мистерии за изследване на свръхсетивните светове. След това, постепенно израждайки се, започнал да се прилага по-нататък в средните векове и новото време, докато в най-новото време почти се изгубил.

Отделни хора, било по духовен начин или ползвайки знанието, получено по традиция от древните учители в мистериите, за това, как да се просветли обичайният живот на сънното съзнание – тези отделни хора винаги са имали възможност да проникват в световите, в които е възможно да се прониква по подобен начин. За човека обаче винаги има опасност, когато той иска да проникне в тези светове. Защото потапяйки се с имажинативното познание в това, което в противен случай пре-

минава през съня, посветеният тутакси изпитва чувство, сякаш губи почва под краката си, сякаш съзнанието се губи в някаква празнина. Твърдата почва изчезва за него, изчезват теглото и тежестта. Той чувства как олеква вътрешно и как против волята си се отнася в духовните мирови далнини, как лесно може да изгуби власт над себе си, защото всякаква тежест, всякакво тегло са изгубени за него.

За да не става това, съществуват упражнения, описани в моята книга „Как се постигат познания за висшите светове“. Който прави тези упражнения по правилния начин, ще открие, че той се превръща в духовно окрилено същество и когато усещането за тегло и тежест изчезнат, той може в известен смисъл да ползва душевните крила. Обаче това е опасно състояние, ако вървящият по пътя на посвещението, така да се каже, губи своята устойчивост, губи физическите и етерните си крака, без да има още астрални крила и крила на своя аз. Разбирате какво имам предвид, когато ви го описвам така образно. Нещата са именно така. Но при внимателно навлизане чрез упражненията в света, където отиваме, естествено, никаква опасност не може да настъпи. Човек може постепенно да враства в тези светове, както постепенно навлиза и в обикновения физически свят чрез своето физическо и етерно тяло.

Това представлява състоянието, в което повече или по-малко е пребивавало древното човечество благодарение на естествени обстоятелства. Ние трябва да достигнем това състояние чрез упражнения. Древното човечество не се е нуждало от това. То е имало естествени способности, благодарение на които винаги съществувало състояние, което не е било нашето будно състояние, а духовно съзерцание, както го описвах при халдейците, и състояние, което не е било нашето сънно състояние, а представляващо възприемане в имажинации. Когато един човек е срещал друг, той го е виждал не просто в телесните му очертания, но е виждал със сънното си съзнание аурата около него. И това е била истинската аура, а не просто присънила му се субективно.

И ако е имал дарбата да вижда аурата на кой да е земен, физически жив човек, той е имал също и друга способност, – защото двете непосредствено са свързани една с друга, – а именно да вижда аурата на кое да е духовно същество, което не е въплътено във физическо тяло. Насън след това той е виждал образа на това духовно същество.

Забележете следната разлика: когато в древните времена са се срещали с някой човек, имажинативно са виждали около този земен човек в реален сън аурата му. Срещайки се с духовни същества, ангели или елементарни същества, първо виждали духовно аурата и след това си въобразявали фигурата към нея.

Така са рисували и древните художници. Това не се знае. Древните художници виждали духовните същности, а към това им се присънвали образите; те рисували съществата от йерархията на ангелите човекоподобни; архангелите ги рисували с размито тяло, но с ясно изразени крила и глава; а архите ги рисували само като окрилена глава; защото така им се е присънвала. Всички тези неща са били, така да се каже, естествени за древния човек, както ние естествено виждаме сега носовете и очите си един на друг.

Това, което е било постепенно изгубено от човечеството, днес отново трябва да бъде добито чрез упражнения. Вследствие на това, че то е било свойствено на древното човечество и сравнително лесно достижимо посредством упражнения, тази област много се е изследвала в течение на времената. Светът, който, така да се каже, се управлява от лунните същности, се е изследвал винаги с голямо усърдие и посветените от древните мистерии, които са били истински изследователи в тази област, говорят много за този свят, за своите срещи с умрелите след смъртта им, за изследванията на лунната сфера. И след това описват перспективите, в които, изхождайки от лунната сфера, виждат света.

Коперник е обосновал своята система, изхождайки от земната сфера. Старата Птолемеева система не е грешна, но

тя разглежда света, изхождайки от лунната сфера, и тук тя е правилна.

Винаги намираме нещо своеобразно при тези изследователи, а именно това, че не отиват по-нататък от лунната сфера.

Виждале ли, на всички вас вероятно е добре известно, че така нареченото Антропософско общество по-рано беше в Теософското общество. Теософското общество е такова общество, подобно на което са съществували много в течение на времето. То има богата литература. Ако попрочетете от нея, скъпи мои слушатели, ще намерите – дали е правилно или неправилно това, сега няма значение, – че там е описан този свят, за който сега говоря, светът, изследван съвместно с лунните същности, светът на лунната сфера. И в това за мен беше основната пречка, когато получих предложение да работя в Теософското общество. Тя беше, че навсякъде намирах изследвания и литература, отнасящи се само до тази лунна сфера. В нея има много неверни неща, но също има и много изключително значителни, велики неща, особено в трудовете на Блаватска³⁸. Обаче основите на всичко, което се намира в нейните трудове и каквото представлява, изхождат от тази сфера, в която тя е стояла и която току-що описах, вследствие на това, че е имала връзка с посветени, намиращи се определено в тази лунна сфера.

И мога да ви кажа, че опознах много такива посветени и как такива духове проникват в лунната сфера, но стават безразлични, когато поискаме да проникнем по-нататък.

Когато в годините от 1906 до 1909 описах Земята в книгата си „Въведение в тайната наука“, в нейните предишни инкарнации като Луна, а по-рано като Слънце и още по-рано като Сатурн, не се спрях на Лунната инкарнация, а се придвижих по-далеч, до Сатурн. Всички посветени, които говореха за тези неща, спираха между Луната и Слънцето и стигаха, собствено, само до Лунната сфера. Те ставаха безразлични, понякога даже тревожни, когато от тях се изискваше по-нататъшно задълбочаване. По-нататък не може – казваха те; тук стигаме до

граница, през която не може да се проникне. Изключително важно, а също и интересно е да се види, от какво е зависело това.

Виждале ли, причината за това е, че такива посветени, – а когато добре ги опознаеш, това скоро може да се забележи – имаха отвращение, антипатия към запознаването с тези форми на представи, които се отнасят към най-новото естествознание. Беше възможно даже да се наблюдава, че когато на тези посветени се представяха основните положения на дарвинизма, на Хекел и т.н., те започваха силно да негодуват и ги разглеждаха като нещо детинско, недодялано и свойствено на съвременния човек; разглеждаха всичко това като нещо, с което не искат да си имат работа.

Пред постановките в учението на Гьоте първо не изразяваха такова негодувание, но все пак намираха, че Гьоте говори така, както се изразява един естествоизпитател от най-новото време, и след това също ги отхвърлиха.

Накратко казано, с тези представи съвсем не можеше да бъдат доближени тези посветени, и едва когато в отбелязаните години от 1906 до 1909 аз наистина наситих душата си със съвременните естественонаучни представи, за да ги вкарам в областта, където обикновено имат място имагинациите, за мен стана възможно да се придвижва до Слънцето и Сатурн. По такъв начин аз не ползвах тези естественонаучни представи за познание така, както са правили това Хекел³⁹ или Хъксли⁴⁰, а ги ползвах като вътрешна активност, за да премина тази граница, която е спирала посветените във времената, когато още не е съществувал най-новият образ на естественонаучното мислене. Тогава е било възможно да се прониква във висшето съзнание само вътрешно чрез насищане на света на сънищата с имагинации. Тук, следователно, при съставянето на „Въведение в тайната наука“ имаше място опитът съвсем съзнателно да се приеме вътрешно един свят от идеи, които обикновено се отнасят само до външните явления в природата, да се приемат вътрешно и да се насити с тях имагинативния свят.

Тогава се появи възможността да се проникне в цялата тази верига: Сатурн, Слънце и Луна, и стана възможно да се изследва на Земята това, което са имали също и древните посетени.

Разказвам за този път на познание, за да знаете как стават подобни неща. Можете да възразите, че това е нещо лично. Но в този случай това лично е наистина съвсем обективно.

И ако критикувах нещо във „Въведение в тайната наука“, това беше, че е написана като учебник по математика. Порицавах ме, че не съм пробвал да внеса тук нищо субективно, а съм записал целия този път на изследване, както сега разказвам за него, с математическа точност. Получи се така вследствие на въвеждането на това, което съществува в начина на мислене от времената на Коперник, Галилей и т.н.. Начинът на мислене на Гьоте беше дотолкова задълбочен, че стана възможно да се въведе в същата тази душевна настройка, която в други случаи имаме при имажинацията; така успяхме областта, която винаги е била достъпна за посветените, да я представим във времето именно от сега до самото начало.

С този пример виждате, по какъв начин стигаме до това, да се придвижваме в тези неща не в мъгла, а съвсем ясно, външайки тук присъствие на духа и осъзнатост, които в други случаи често липсват. Пред нас е пример, когато животът на съня, който обикновено обхваща само аза, обхваща и астралното тяло.

И аз бих искал да отговоря следното на въпроса: в какво се състои разликата между съвременното естествознание и това, което е дадено от мен в книгата „Въведение в тайната наука“.

Разликата се състои в това, че съвременният естественик може да се обръща само към аза и тутакси изпада в сън, когато излиза от своя аз, а аз можех да се обръщам към астралното тяло за това, какви представи имат естествоизпитателите; затова астралното тяло проникна в световите, които описах.

Това е път, който може да бъде описан съвсем точно, и който, като пример, ще ви покаже може би доста по опреде-

лено, отколкото каквото и да е друго, в какво отношение стоят правилните пътища спрямо лъжливите.

Преодоляване на изкривяванията на естествонаучните методи в изследванията на медиумизма и сомнамбулизма

Състоянието, което е полярно противоположно на състоянието на сън, е състоянието на сомнамбулизъм или медиумизъм. Спящият живее изцяло в своя аз и астрално тяло; даже ако няма никакви съзнателни възприятия в астралното си тяло, той все пак живее в него. Спящият живее напълно в своя аз и своето астрално тяло. Той е потопен в собствената си същност и тъй като тя е свързана с различните светове, изхождайки от собствената си същност, той е свързан със световите. Следователно спящият се потапя, така да се каже, в собствената си същност и чрез това в света и в известна степен във физическия организъм.

При медиума и сомнамбула е точно обратното. В сомнамбулно и медиумно състояние също се намираме извън физическото и етерно тяло със своя аз и астрално тяло; но тогава, както изложих това, азът и астралното тяло са проникнати от чужда същност.

И така, имаме пред себе си медиум или сомнамбул с тяхната физическа същност, но извън физическото и етерно тяло се намират неговият аз и астралното тяло. Тук азът е потиснат, завладян, и астралното тяло също, защото, както го описах, в него има друго същество.

Вследствие на това медиумът не може по правилен начин да въздейства върху физическото и етерно тяло. Защото даже например когато спим, намирайки се в състоянието на сън без сънища, действаме обратно върху физическото и етерно тяло. По определен начин в будно състояние пронизваме физическото и етерно тяло отвътре, а в състояние на сън ги пазим отвън.

При сомнамбула това се прекратява. Медиумът и сомнамбулът не могат да се грижат за своето физическо и етерно тяло. Тези последните за тях са, така да се каже, напусната област. И това е типично за медиума и сомнамбула.

Наблюдавайки човек, притежаващ нормална душевна настройка за днешната човешка съвременност, отбелязваме, че върху физическото и етерното му тяло имат влияние само силите на минералите и растенията, и нищо друго. Ако върху нашето физическо тяло не действаха силите на минералите и следователно също и силите на минералната Земя, нямаше да можем да ходим, да се движим; защото по същество това са физически сили, които използваме. В тях можем да се намираме и това е нормалното състояние. Но това не трябва да влиза в етерното тяло.

Същото се отнася и за растенията. Те могат в известен смисъл да действат и върху етерното тяло, но не твърде силно. Но силите, които стимулират усещането в животното и в другите хора, не трябва да могат да въздействат върху физическото и етерното тяло на човека. Само защото физическото и етерното тяло при медиума и сомнамбула са изоставени, върху тях действат животинските и земно-човешки сили. Те са подложени на сугестивно влияние.

Също както мисълта излиза от съня, така сега излиза и волята от човека в обкръжението. Тогава можем да подскажем на сомнамбула или медиума, че той трябва да ходи; можем да му внушим, давайки му картоф, че това е вкусна круша и т.н. Като хора подхождаме непосредствено сугестивно към медиумите и сомнамбулите по отношение на физическото и чрез това и върху етерното тяло. И сомнамбулът, и медиумът носят в себе си, в своето етерно тяло своето физическо обкръжение, което би трябвало да носят в себе си само във физическото тяло, както е при нормалния човек. По такъв начин нормалният човек в състояние на сън се отдава на вътрешния духовен свят, а сомнамбулът и медиумът се отдават на външната природа.

Все пак да си медиуматичен или сомнамбуличен е нормално състояние, когато протича нормално; защото това, че ходим, хващаме и въобще можем да правим нещо в пространството, това при всеки човек представлява магично сомнамбулна дейност. Но тя трябва да се ограничи само до физическото тяло и да не прониква в етерното тяло. Иначе нормалното непременно преминава в болестно състояние.

По такъв начин спящият се намира напълно в самия себе си; медиумът и сомнамбулът са извън себе си. Така пред себе си имаме в лицето на медиума и сомнамбула своего рода автомати на физическото и етерно тяло на човека и можем да им влияем, защото те не се охраняват от собствения аз и собственото астрално тяло.

Вследствие от това, също както при спящия се ражда вътрешен духовен свят, при сомнамбула и медиума се ражда връзка с външния природен свят, със света на формите, света на образуванията, с всичко това, което е нагледно видимо в пространството и времето.

Потапайки се в света на съня, ние се потапяме в безформеното, във вечно трансформиращото се. Прониквайки в света, в който сомнамбулът изпълнява нечия воля под сугестивно влияние, когато следователно физическото и етерно тяло проникват в него, намираме тук всичко с точни и ясни контури. Действително тук всичко, което се извършва посредством външното влияние, е изпълнено с невероятна точност.

Това е свят, съвсем противоположен на съня; това е до известна степен реализиран, външен, природно създаден сън, където се сънува в действието, вместо да се сънува във вътрешното преживяване.

Тази противоположност също има значение и е крайно интересна, ако я наблюдаваме от гледната точка на посветения. Както ви казах, посветеният има своите затруднения, когато се потапя в света на съня за да го изпълни имажинативно; той има своите затруднения, защото изпитва такова чувство, сякаш се губи теглото, губи се тежестта, губи се тежината на

всички предмети от външния свят, осигуряващи твърдата почва под краката.

Когато посветеният свикне – а той съзнателно трябва да свикне с това, – така трябва да развие съзнанието си, че да влиза в този свят, както несъзнателно влиза сомнамбулът. Тогава той изпитва чувството, сякаш всеки миг може да изгуби съзнание, да изпадне в безпаметност. Състоянието да се намираш в непрекъсната възможност да изгубиш съзнание съществува при посветения. Необходимо е винаги вътрешно бодро и здраво да се държи, за да не изгуби съзнание.

Иска ми се да кажа следното: придвижвайки се в този свят, като посветени трябва също здраво и разумно да се държим в него, както се движат и държат обикновено разумните, здрави хора в нашия свят. Бих искал да кажа, че на посветения не трябва да му личи, че докато преминава сред хората, животните и камъните, едновременно се намира и в духовния свят, където пребивава с пълно съзнание. Защото ако дори за миг си въобрази, че няма крака, а лети тук в този свят, много лесно би изпаднал в такова състояние, което събратята му биха намерили за съмнително. Те биха казали: що за луд е този! Подобно нещо може да се случи, ако вътрешно не се държи устойчиво и бодро, за да запази пълно съзнание при преминаването през духовния свят, съществуващ навсякъде, както и физически-сезитивния.

Виждале ли, тук се отваря област, която, така да се каже, не стана приоритет на Теософското общество, но е област за така наречените психически изследвания и т.н., където работят учените от „по-голям калибър“. Това е област, в която хора – от една страна, с естественонаучно образование, но които не могат много да направят в естествознанието – правят статистически бележки за подобни неща, правят опити с медиуми, за да надникнат в духовния свят. Тук, в различни общества и от различни гледни точки се създава област, в която отвън искат да изследват, как става така, че човек постъпва по един или друг начин; или движи своите телесни членове, ръководен не

от обикновеното си съзнание, а в сумрачно или съвсем угаснало съзнание, докато други същества са овладели душата му. Тук се регистрират постъпките на хора, на които съзнанието им е потиснато.

Даже ми се наложи да преживея, как тези хора, обхванати от въодушевлението на подобен род изследвания, искаха аз самият, с всичко това, което имам да кажа на света, да бъда на разположение в техните лаборатории, за да могат външно да изследват какво става с мен и как се проявява вътрешният свят. Това е също толкова разумно, както ако някой дойде и каже: нищо не разбирам от математика и не мога да кажа, дали това, което твърди математикът е правилно или погрешно; но той трябва да дойде в моята физична лаборатория, където ще направя опити с него и ще определя, дали той е велик математик или не.

Приблизително така стоят нещата. С това посочвам съвременната област, в която искат да изследват света на сомнамбулизма и медиумизма по външен начин, чрез една карикатура на естественонаучния метод, и не се обръщат към вътрешното в човека. Защото ако се обърнеха към вътрешното, щяха да видят, че в сомнамбула и медиума имаме пред себе си външното, имаме автомат на физическото и етерно тяло; биха видели, че по такъв начин тук съвсем не се изследва духовното, и това, което искат да изследват, е напуснало това, което имат пред себе си. Но в тези фини особености на духовния свят хората не искат да се вглеждат. Много често те искат да имат духовното пред себе си не само посредством вътрешните преживявания, но и външно да го виждат. Те искат да имат духовното във външното, видимо, сетивно действие.

Понякога тези неща се проявяват и по друг начин, като следствие от това, че става дума за подобни неща. По времето, когато проследих този подчертан и изложен от мен път, имаше нещо подобно в Теософското общество, което искаше да има духовното във външния физически свят и търсеха духовния образ на Христос във физическа личност⁴¹.

Изкуството като мост от материята към духа

Физическият свят за нас трябва да си остава физически и духовното трябва да се търси там, където е; разбира се, също и там, където е физическият свят, но именно в сферите, които проникват физическият свят и са духовни.

Но тук има и друга област. И човек, когато е в добро състояние, се чувства призван да прокара мост между едната и другата област, между областта на вътрешното преживяване и външно видимото, между хаотичния свят на сънуващия и необичайния свят на медиума или сомнамбула. Когато съединяваме двата свята, когато ги оплодяваме взаимно, се ражда изкуството. Защото в изкуството това, което се възприема външно сетивно, се одухотворява, пронизва се с импулси от духовния свят; а това, което се възприема вътрешно, душевно, се представя във външно възплъщение.

Докато в Теософското общество бяха заети да представят една външна, физическа същност за духовна същност, ние в Антропософското общество се стремяхме да въведем в изкуството окултното течение: родиха се Мистериите, роди се Евритмията, роди се изграждането на речта.

Всичко това се зароди тук, в Антропософското движение, излезе от този импулс, от стремежа да се прехвърли мост от духовното към физическото, за да може съзнанието да се пренася от света, където сънуващият навлиза хаотично, към този свят, в който също хаотично навлиза сомнамбулът или медиумът. В изкуството двата свята съзнателно се вплитат един в друг.

Някога това ще стане разбираемо. Ще разберат например какво именно се крие в особения стремеж на Мария Щайнер да доведе изграждането на речта отново до степенята, която е съществувала, когато хората са били още инстинктивно духовни. В речта тогава по-голямо значение са имали ритъмът и тактът, отколкото външното абстрактно словесно изразяване. Това отново трябва да бъде завоювано. Евритмията завладява

движещия се човек, който се разгръща пред нас такъв, какъвто представлява човекът като духовно-душевна същност. Това е, което виждате в евритмията.

По такъв начин в изкуството преди всичко трябваше да изградим този мост между света, с който се сблъсква сънуващият, и света, в който, блуждаейки, се лутат сомнамбулът и медиумът. В нашето съвременно материалистическо време сънуващият е оставен на самотните си размишления и нищо не знае за образите, за материалните форми, изразяващи духовното и даващи откровение на духовното. И наоколо бродят сомнамбули, без значение дали ги почитат като медиуми или създават болшевишки държавнически теории, и подобно на медиумите правят в света различни неща; те се мотат из съвременния свят и нищо не подозират за духовното.

Голямо значение има това, че в изкуството отново е намерен мост от духовното към материята и от материята към духа, за да го няма това лутане и блуждаене във външния свят, а да се получи някакво разбиране за него чрез духовните движения, които по същество не са обикновени движения.

По такъв начин истинското вътрешно начало на евритмията се изправя пред вас като импулс за посвещение; и всичко това, което изучавате при нас като изкуство за изграждане на речта, изхожда също от този импулс. Когато в скоро време в Дорнах ще се проведе курс по драматично изкуство⁴², в него също ще се направи опит да се доведе драматичното изкуство до това, на сцената да бъде проявено духовното. Дълго време се мислеше само как да се постави актьорът на сцената по възможност така, както е в обикновения живот. Комични бяха дискусиите от 90-те години, когато спореха за това и заключенията клоняха към натурализма. Спореше се за това, дали Шилеровите персонажи да произнасят на сцената героичните си сентенции с ръце в джобовете, защото такава беше някога модата! Виждате, че има много причини да се намери пътят към истинското изследване на духовния свят. И пътят, който се открива в областта на изкуството, съвсем не е грешен път.

От една страна, особено важно значение имаше придвижването напред от древната наука за посвещение, затънала в мистериите на Луната и всичко, което принадлежи тук; придвижването ни приближи до това, в което беше възможно да се проникне чрез душевните постижения на природните науки, когато те насищат душевното състояние, при което е възможно окултното познание. Ако това имаше невероятно голямо значение, от друга страна, не по-малко значение имаха дилетантските опити да се направи специална област на изследване, премахвайки духа от нея, нещо, което се вижда именно при медиумите и сомнамбулите под някакво духовно влияние и се проявява като духовно. Вече бяха направени нелепи дилетантски опити за това.

Тези два пътя трябва собствено да се разглеждат като един: проникване от вътре навън чрез станалия съзнателен свят на сънищата и съзнателно разбиране на външния свят, който естествените науки обхващат само чрез минералните му свойства и който се изследва по дилетантски начин чрез така наречените психически изследвания, и т.н. Тъй като живеем във времето на естествените науки, важно е да се измени и този път на духовно изследване и е важно духовно да се изследва тази друга област, която полярно противостои на областта на сънищата.

Когато пред нас имаме сомнамбул или медиум, чрез тях става нещо, на което не сме свикнали в обикновения живот. Сомнамбулът не пише така, както пише обикновеният човек; не се движи, говори и яде като обикновения човек; защото при него астралното тяло и азът се намират извън физическото и етерно тяло. Тук имаме работа с физическо и етерно тяло, които са напуснати и които стоят под въздействието на Космоса, отдадени са на влиянията на Космоса. Следователно имаме работа с проявления на физическото и етерното, които не са обикновени природни действия, а произтичат от духовния свят. Защото в края на краищата принципно е безразлично, дали аз стоя пред медиума и му внушавам нещо или медиумът

се отдава на някакво звездно влияние, или на влиянието на някой метал, или на климатично въздействие и т.н., възприемайки го в своето етерно тяло.

В медиума пред нас е организация, отдадена по магичен начин на духовното. Това трябва да си го отбележим. В случая тези явления не могат да се изучават, без да имаме пред себе си духовното, както би искало да прави това Обществото за външни психични изследвания, желаещо да експериментира по външен начин. В тези случаи е необходимо да се вглеждаме в духовната връзка. На преден план тук стои това, което става чрез медиума и сомнамбула или, в друг случай, чрез човека; а в дълбочина трябва да се вижда това, което съществува като духовно.

Всички явления, възникващи в медиума или сомнамбула, са родствени с тези при другите медиуми. Когато един медиум прави едно или друго в определено състояние под човешко или космическо влияние, това собствено означава, че физическото или етерно тяло правят едно или друго. Това временно ставащо е съвсем същото, като това, което става, макар и под въздействието на други фактори, в отровните растения, чрез които човек до известна степен се разболява. Това е само, бих казал, външната, преходна маска на болестта, която се проявява в сомнамбулното, медиумно състояние. И от определена гледна точка – за което ще говорим в следващите лекции – в проявите на медиумизъм и сомнамбулизъм може да се види, в какво собствено се крие причината за болестта при болния човек (няма нужда да го правим, но е възможно). Причината е в това, че азът и астралното тяло са излезли по някакъв ненормален начин от някой орган или са напуснали целия организъм, и човек е станал такъв под въздействието на особени духовни влияния.

Виждале ли, тъй като в древните времена са разбирали съществуването на тази връзка, мистериите винаги са били обединени с медицината; и вследствие на това, че тогава не са били така любопитни, както днес, не са се занимавали много

с медиумите и сомнамбулите, защото поведението им е било разбирано така, както са били разбирани и причините за болестите. С тези неща са се занимавали доста повече от медицинска гледна точка. Тази гледна точка отново трябва да бъде придобита.

Това, което съществува в света и особено се проявява в патологичните състояния при човека и животните, трябва отново да бъде изследвано по правилен начин. Само по такъв начин ще се стигне до възможността да се разбере това, което би желало да изследва Обществото за психически изследвания.

Антропософското движение също стъпи на пътя, където патологичните явления могат да се изследват по такъв начин, че от тях да се открие достъп до духовния свят. Това стана възможно и в съвместната ми работа с д-р Ита Вегман, в която тя се опитва по правилен начин да измине пътя, който пренебрегват занимаващите се с психически изследвания. Такава съвместна работа се оказва възможна, защото Ита Вегман наистина притежава не просто познанията, които може да добие съвременният лекар, но и тези интуитивно-терапевтични импулси, които непосредствено изхождат от картината на заболяването, влизат в духовния свят и оттам водят до терапията.

Тук стои тази област за изследвания, която посочвам. Тук се прави опит за създаване на истинската, посветителска медицина, която сама по себе си представлява посветителско естествознание.

Пред света се открива друг, правилен път, в противовес на лъжливите пътища. И от първия том на съвместната ни книга⁴³ с д-р Вегман ще видите как да вървите по този път.

Сега е ясно, че с примери е по-лесно да се види разликата между правилните и погрешните пътища. Във връзка с всичко казано тук трябваше да посоча също и това.

Ако по-рано казах, че трябва да бъде прокаран път в изкуството, който отново да сближи областта на духовното и областта на материално оформеното една към друга, трябва да добавя и следното: видимо е, че според условията на съвре-

менната цивилизация правилният път към това ще бъде намерен тогава, когато бъде изминат последният път по отношение на природните явления, защото днес човечеството стои толкова далеч от построяването на този мост в изкуството, за който говорих, че може би то само тогава ще се убеди в действието на живота на духовното в изкуството, когато по интензивен начин стигне до убеждението за действието на духовното, видимо специално в генезиса на патологичните прояви, когато стане явно как действа и живее духът в материята, как той се открива в материята. Когато това се види в областта на природата, тогава може би ще се пробуди ентусиазмът и непосредствено в изкуството то да бъде поставено пред света.

Утре ще говоря за тези неща.

ДЕСЕТА ЛЕКЦИЯ

ВЛИЯНИЕ НА ИЗВЪНЗЕМНИЯ КОСМОС ВЪРХУ ЧОВЕШКОТО СЪЗНАНИЕ

Слънчеви въздействия и лунни въздействия

Миналия път посочих неправилните, патологични пътища в духовния свят: от една страна – пътят на вътрешното мистично задълбочаване, потапяне и влизане в света на съня; от друга страна – пътят, който, бих казал, – по карикатурен, научен начин върви по пътя на явленията, които външно се проявяват при сомнамбулите и медиумите. Посочих как тези два пътя трябва да бъдат възприети и проведени по плодотворен начин, когато ще го има истинското инициационно познание.

Проникваме и по-нататък в тази област, когато си представим под какви влияния от страна на Космоса се намира човешкото съзнание и цялата човешка същност.

Лесно можете да видите как освен земните влияния върху човека най-съществени в това отношение са слънчевите и лунните въздействия. Обикновено не се замисляме върху това. Но и днес вече и по научен път е съвсем очевидно, че на Земята нямаше да го има всичко това, което го има, ако тук ги нямаше слънчевите въздействия, които се спускат от извънземния Космос на Земята.

Слънчевите действия привличат от Земята всички растителни същества. Те са необходими за всичко животинско, а също и за всичко, което е физическо и етерно в човека. Слънчевото въздействие може да бъде забелязано навсякъде, където ви хрумне, и неговото значение е също изключително важно за висшите органи в човека. По-слабо отбелязваме лунното въздействие. Днес то разнообразно живее в суеверията. И това, което може да се знае за него, е изкривено вследствие именно на съществуващите различни суеверни представи за лунните въздействия. Искщите да се занимават днес с наука се чувст-

ват над всяко суеверие и затова често отхвърлят също и цялото значение на лунните въздействия и не искат да ги допуснат в истинската наука.

Обаче забелязваме, че не само поетите прекрасно знаят, как възбуждащо действа лунното вълшебство на фантазията, и не само влюбените охотно вършат делата си на лунна светлина. Действие на Луната определено има и то въздейства на Земята. Тук могат да се научат особено забележителни неща.

В средата на 19. век в Германия живели двама учени. Единият се наричал Шлайден⁴⁴, другият – Густав Теодор Фехнер⁴⁵.

Густав Теодор Фехнер с охота подходдал от съвсем определена гледна точка към най-тайнствените природни явления, проявяващи се както в човека, така и във великата външна природа. Впрочем той записвал дати и съставял особен вид статистика за това, в каква връзка са количествата на падналите дъждове на дадени места с пълнолунията, новолунията и т.н. И той направил извод вследствие на записките си, че при определени фази за определен район има по-големи валежи, отколкото при други лунни фази. Той представил това на съда на другите учени. Той не се притеснявал да противопостави своята наука на тогавашните научни теории.

Но неговият колега по университет, професор Шлайден, учен-ботаник, се придържал към различно мнение; той осмял извода на Фехнер и казал, че за подобен род лунни влияния и дума не може да става.

Удивителното обаче било следното: и двамата учени били женени и в относително малкото тогава университетско градче, което все пак било един от големите градове в Германия, съществували все още патриархални порядки. Жените събирали дъждовна вода, тъй като знаели, че тя е добра за пране. Станало така, че по въпроса за валежите говорили не само двамата професори, но ги обсъждали и жените им. Професор Фехнер казал на жена си: „Какво пък, щом проф. Шлайден не вярва, че лунните фази имат влияние върху валежите, тогава кажи просто, че ти искаш да използваш тези лунни фази, за да

събираш дъждовна вода, а госпожа Шлайден може да събира вода в другите фази, след тебе. Тъй като проф. Шлайден не вярва, че лунните фази влияят, няма какво да възразят срещу това“.

Но представете си, госпожа Шлайден не искала да отстъпи на госпожа Фехнер лунните фази, за които мъжът ѝ не вярвал, че по тяхно време пада повече дъжд! По такъв начин се създаде много забавен университетски и семеен спор по този въпрос.

Но той има и научна подоснова и ако по по-духовнонаучен начин подходим към такива влияния, ще видим, че наистина не само в суеверията, но и в действителната наука се говори за силни лунни действия, също както и за слънчеви.

С това в общи линии изчерпахме всичко, което съвременният човек с обикновено съзнание може да знае по въпроса. Съвременният човек живее, така да се каже, под влиянието на Земята, Луната и Слънцето. В съзнанието си той също зависи по същество от Земята, Луната и Слънцето. Защото, както вече посочих, външно видимото в Слънцето и Луната не е същественото в тях по същия начин, както не е съществено и при звездите.

Подчертахме, че лунната сфера крие в себе си тези същности, които някога са били великите древни учители на човечеството. Слънчевата сфера също крие в себе си голямо множество духовни същности. Всяка звезда е колония от същества, както и Земята е космическа колония на човечеството. Но както беше казано, сега прекарваният времето си между раждането и смъртта човек, живее почти изключително под влиянието на Земята, Луната и Слънцето. И работата е в това, да се научи и определи по-точно, как човек с цялото си съзнателно, а също и телесно състояние, т.е. със своето духовно, душевно и физическо състояние, живее под влиянието на Слънцето и Луната.

Да вземем за пример крайните състояния на съзнание, между които се намира състоянието на сън: дневното будно

съзнание и съня без сънища.

Наблюдавайки човека по време на сън, когато физическото и етерно тяло са разединени от астралното тяло и аза, виждаме следното: човек внимателно запазва слънчевите влияния между заспиването и събуждането в това, което той е извлякъл от своето физическо и етерно тяло като астрално тяло и аз.

От момента на събуждането до заспиването външно гледаме Слънцето. Следим неговото действие и тогава, когато е скрито от дъждовна завеса, защото това, че виждаме другите неща, дължим на отражението на слънчевите лъчи. В течение на цялото будно състояние се намираме под влиянието на Слънцето, осветяващо външно всички предмети. В мига, когато заспиваме и преминаваме в друго състояние, започва, видимо за духовното око, да сияе Слънце в нашето астрално тяло и в нашия аз. И така, между заспиването и пробуждането имаме Слънцето в нас.

Вие знаете за съществуването на определени минерали, които, когато се осветят при определени условия, запазват светлината и след това, когато помещението се затъмни, излъчват светлината обратно. Така стои работата и при духовното съзерцание на човешкия аз и астралното тяло. До известна степен те са наситени с външната слънчева светлина в будно състояние и започват да светят и сияят между заспиването и пробуждането, тъй като вече носят в себе си слънчевата светлина.

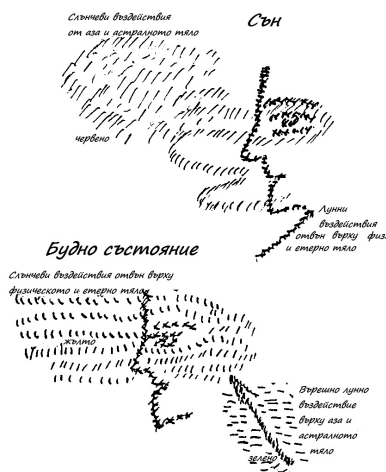
Така че може да се каже: по време на будването човек се намира под влияние на слънчевото въздействие. В съня той се намира под влиянието на слънчевото действие, което сега вече носи в себе си до пробуждането. Ние имаме в себе си Слънцето, когато спим и в нощта остават само физическото и етерно тяло. Но от духовния свят ние осветяваме нашето физическо и етерно тяло по време на сън сами, именно с това, което сега имаме като съхранена слънчева светлина. И ако не правехме това, ако не осветявахме отвън със запазената слънчева свет-

лина нашата кожа и чак до най-вътрешния сетивен орган, човек на сутринта би бил съвсем изсъхнал, сринал и увехнал. За запазването на свежестта, растежа и жизнеността на нашия организъм в действителност изпълняваме всичко необходимо чрез това, че в течение на съня осветяваме отвън със запазената слънчева светлина нашата кожа и сетивните си органи.

Става така, че по време на сън, докато човек се намира навън със своя аз и астрално тяло, осветява първо своята кожа със запазената слънчева светлина, и второ, слънчевата светлина действа обратно през очите и ушите чак до самите нерви.

Феномен на човешкия сън е това, че Слънцето сияе, изхождайки от човешкия аз и човешкото астрално тяло, върху кожата, където е вратата на външните сетива, като прониква в човека (виж схемата – сън, червеното).

След това настъпва, без значение дали новолуние или пълнолуние, защото вследствие на това само се сменят въздействията, но те съществуват при всички лунни фази. Лунните въздействия идват отвън към човека и се разпространяват върху физическото и етерното тяло. По този начин, в течение на съня във физическото и етерното тяло имаме слънчевите действия, предавани от аза и астралното тяло, и лунните действия отвън, идващи върху физическото и етерно тяло.

Виждате ли, с това се характеризира сънят по отношение на Космоса. Човек стои чрез вътрешната си същност във връзка със Слънцето; със своите външни членове – във връзка с Луната. Защото астралното тяло и азът представляват вътрешното, макар сега те и да са навън.

При събуждането е обратно. Когато се събудим, вътрешно носим в нас въздействията на Луната, а слънчевите въздействия идват отвън. Можем да кажем, че когато сме будни, слънчевите въздействия идват директно върху физическото и етерното тяло, а азът и астралното тяло вътре са под влиянието на запазените лунни сили. Ако изобразим схематично това за будното състояние, тогава върху физическото и етерното тяло имаме слънчевите въздействия (жълтото) отвън, а отвътре лунните въздействия (зеленото) върху астралното тяло и аза. Така, докато сме будни, имаме външното въздействие на слънцето върху физическите и етерните ни тела, а вътрешно, по време на будното ни състояние, запазените въздействия на Луната. В аза и астралното тяло на човека живее Слънцето по време на сън и Луната в будно състояние. Във физическото и етерното тяло живее Слънцето в будно състояние и Луната по време на сън. Дори човек да стане кукумявка (да будува през нощта) и да е готов за главоболие на сутринта, вместо да спи, ефектите остават същите. Защото, въпреки че външните констелации са пренебрегнати, тези неща си остават такива за човека, те вървят така за него по силата на собствената си инерция, чрез инерцията си в Космоса. Човек дори и да спи през деня и да е буден през нощта, в астралното тяло и аза си носи влиянията на Луната. Винаги в човека са запазени тези въздействия на Слънцето и Луната. Човек дължи това на обикновеното си съзнание между раждането и смъртта. Сега ще видим как израстването към други форми на съзнание променя това нещо. Защото в посветения връзката със Слънцето и Луната се променя все повече и повече и в тази промяна по отношение на Космоса се намира пътят в духовния свят.

Живото възприемане на лунната сфера като изходна точка в пътя на посвещение

Не се налага да обрисуваме положението на човека в света с неговото обикновено съзнание по отношение на Слънцето и Луната; това може да си го представи всяка душа, като помисли как изглежда денят, как живее човек в течение на деня, как живее той в течение на нощта. В мига, когато човек започва да укрепва своята вътрешна душевна сила за обикновено хаотичното сънно съзнание и се приближи до това, да направи това съзнание инструмент за възприемане на реалността, в същия този момент човек вече вижда как Луната, запазена в неговия аз, се намира там. В мига, когато благодарение на познанието на посветения наистина превърнем съня в действителност, чувстваме себе си сякаш проникнати от втори човек. Но знаем, че в този втори човек живее силата на лунната сфера.

И така, с пробуждането на съзнанието на посветения си казваме: в мен живее силата на лунната сфера и тя собствено винаги има тенденция да образува в мен втори човек, когото нося в себе си, в своя първи човек, като в обвивка. Сега настъпва конфликт. Когато Луната започва да действа в човека вътрешно, не в дневното будно състояние, а в сънното съзнание, и действа в този втори човек, за когото казах, че нормално се освобождава в човека от вътрешните лунни влияния, когато този втори човек бъде освободен през нощта от истинската Луна и започне да се събужда в сумрачното състояние на сън, тогава този стоящ в първия, в обикновения човек, се опитва да скита на лунна светлина и взима първия със себе си. Тогава настъпва сомнамбулното състояние, което наблюдаваме при лунатиците.

Представете си сега, че когато навън свети Луната и може би е пробуден този втори човек, той навлиза в особени магични, т.е. необичайни, отклоняващи се от нормата действия. Човек блуждае наоколо. Представете си такъв нощен пътешественик. В сумрачно съзнание човек прави всевъзможни

неща, които не би направил с нормалното си съзнание.

С нормалното си съзнание той би останал спокойно да си лежи в кревата, където му е мястото. Вместо това той пътешества наоколо, излиза на покрива, търси сферата, която всъщност трябва да изпита извън физическото си тяло.

Когато това стане съзнателно вътрешно преживяване и е осъществено по нормален начин, правим първите стъпки в посветителското познание. Но в този случай не се приближаваме към лунното влияние, към истинското лунно въздействие отвън, а съзнанието на втория човек се образува вътрешно носено от лунното действие. На всяка цена трябва да се мобилизираме и да попречим на втория човек да си замине. Защото можем да останем спокойно с първия, но вторият би могъл да замине, да блуждае, да изпадне в заблуди, да тръгне по съвсем измамни пътища. Това трябва да се държи под контрол.

Именно това е нещото, което непременно трябва да ни съпровожда при придобиването на посветителско познание: вътрешното укрепване и устойчивост, за да попречим на това, което иска да излезе и то да остане в нас, и да остане свързано с обикновеното ни трезво съзнание, което имаме в нашето физическо тяло.

Винаги трябва да се борим да не си замине този втори човек, който се е образувал вследствие укрепването на вътрешната лунна същност. Този втори вътрешен човек, който се образува тук, има доста силно привличане към всичко, което представлява обмяна на веществата и движенията в човека, към това, което произхожда от стомаха и другите органи; към всичко това той има много силно привличане.

Това е първият опит за начинаещото посветителско съзнание; то върви по единия от двата пътя, по които трябва да се върви: пътят, който води през развитието на света на съня, през съзнателната реализация на света на съня.

Ако сега разсъдим – трябва да се разсъждава – как обясних това, ще стигнем до следното: когато навън е ден, ние носим нощта вътрешно в себе си, и сякаш вътрешната нощ се

пробужда посред бял ден.

При настъпването на посветителското съзнание денят съществува за външните очи и за външното възприемане на предметите; а в пространството на този ден навсякъде започва да действа и живее духовната лунна светлина, която свети наоколо и се излъчва така, че духовното започва да свети.

Сега знаем, че посредством собствената душа пренасяме нощта в деня. Когато всичко това става в пълно съзнание и става така, както и кое да е друго нещо, извършвано от разумните хора през деня, и когато един разумен човек може да въведе лунните, нощни действия в дневните, тогава той е на правилен път. Но ако внася каквото и да е в себе си без да има пълното съзнание за това, и нощта изгрява през деня посредством вътрешните му сили, тогава той се отклонява по един неправилен път, водещ в крайна сметка към медиумизма.

По такъв начин пълното съзнание, вътрешното овладяване на явлението, в което се вживяваме, служи за мерило: не явлението само по себе си, не фактът сам по себе си, а начинът, по който се вживяваме в него. Ако лунатикът можеше в мига, когато ходи по покрива, да развие пълна съзнателност, в този момент той би бил посветен. Но той не може това и ако го повикате и събудите, ще падне долу. Ако не паднеше, а развиеше пълно будно съзнание и би могъл да остане в това състояние, тогава той би станал посветен. Задача на иницирираното познание е развитието не просто по здрав, а по свръхздрав начин на това, което се развива тук по болестен начин.

Виждате колко близо едно до друго стоят лъжливото и правилното в духовния свят. Във физическия свят още е възможно лесно да се различава неправилното от правилното, тъй като тук имаме грубата логика, грубия опит. Но още щом проникнем в духовния свят, това различаване става изключително трудно и изцяло зависи от вътрешната устойчивост, от вътрешната съзнателност.

След това, когато човек е пробудил нощта през деня по такъв начин, тогава постепенно лунната светлина губи харак-

тер на външно сияние, тя не свети външно. Тя действа само като обикновено жизнено чувство. Но по-нататък настъпва нещо друго. На това духовно нощно небе сега сияе във великолепен блясък светлината на Меркурий. В тази вълшебно пробудена през деня нощ действително изгрява звездата на Меркурий, но не така, както виждаме Меркурий в телескопа, а така, че в него осъзнаваме нещо живо.

Не можем веднага да различим живите духовни същества, населяващи Меркурий, но по начина, по който ни се представя Меркурий, разбираме, че имаме работа с духовния свят.

Когато лунната светлина се превърне в универсална животворяща сила в нас, в която пребиваваме, тогава постепенно изгрява духовната звезда на Меркурий в тази нощ, вълшебно пробудена през деня. От този изгрев и зараждаща се заря се проявява тази същност, която тогава може да бъде обозначена като божественото същество Меркурий. То безусловно ни е необходимо, защото иначе изпадаме в заблуди. Най-напред трябва да намерим в духовния свят това същество, за което със сигурност знаем, че принадлежи на Меркурий.

Посредством това, че го познаваме, можем да овладеем „втория човек“, който оживява в нас, да го контролираме. Вече не ни е нужно да се лутаме по неопределени пътища като лунатици, но под ръководството на този божествен посланик Меркурий можем да вървим по правилните пътища в духовния свят. Работата стои така: ако искаме да намерим правилните пътища в духовния свят, преди всичко трябва да направим съвсем определени опити, които ни наставяват и направляват. Обикновеният мистик се задълбочава навътре в себе си и настъпват смесени чувства, в които всичко е разбъркано – и Бог, и света, и Ангелите, и дяволите. Най-много тук могат да се появят обичайните общи сънища, които човек не може да разбере дали произлизат от половата сфера или от сферата на главата. Като цяло преживяванията са развълнувани, объркани и смесени. Това е една неясна, мъглява мистика, която не

прояснява съня, а напротив, изпълва го с още по-голям хаос, в който може да се ориентира само посветеният.

Такива преживявания, каквито са описани от Катерина Сиенска⁴⁶ и подобните на нея, които са толкова забележителни и необичайно поетични, може да ги разбере само посветеният, защото само той знае, какво собствено става тук. Затова може да се каже: ако преминаваш посвещението си с пълно съзнание, което е така ясно и проникновено, както съзнанието, с което смяташ или се занимаваш с геометрия, ако проникваш в тези неща с тази съвсем трезва обмисленост, тогава си на прав път.

Както никой няма да започне да отрича, че Луната и Меркурий изгряват във външния пространствен свят и че това не се присъхва, а е реално, така знаем и за това, че по вълшебен начин вкарваме вътрешната нощ във външния ден и намираме истинския, реален духовен свят. Само вследствие на това, че се потапяме тук с пълно съзнание и срещаме духовните същества, както можем да срещнем хората във физическия свят, намираме пътя. Винаги сме на грешен път, когато се търси духът без да сме съзнателни за което и да е, намиращо се в духовния свят. На този лъжлив път са тези, които, оставайки само на Земята, експериментират с медиуми, но без наистина да пристъпят в духовния свят и експериментират само над това, което се проявява външно.

Всичко, което не пробужда съзнанието в духовния свят, а продължава да блуждае в съня и иска да изучава само влиянията, както прави това външният окултизъм, представлява фалшив път. Всичко, което, прониквайки в духовния свят, веднага преживява този свят като духовна реалност, е на правилния път. По такъв начин вътрешното, живо познавателно възприятие на лунната сфера е изходната точка на един от пътищата за посвещение. Може да се каже: преживяванията по отношение на Слънцето и Луната, които обикновено се преживяват по време на сън, посветеният ги преживява в будния живот. Човекът осъзнава лунните въздействия така, сякаш са външ-

ни за него. По вълшебен начин той вкарва нощта в деня. И вместо обсипаното със звезди нощно небе, което обикновено се вижда през нощта, пред духовния му взор първо изгрява звездата на Меркурий; и когато сме стигнали до формирането на имагинации по пътя, посочен в книгата „Как се постигат познания за висшите светове?“, стигнали сме до истинските имагинации, пред нас в този лунен свят се изправя през деня именно светът на имагинациите като реалност.

Обаче когато встъпим в сферата на действие на Меркурий, тези имагинации преминават към техните същности. Сега не си представяме просто видения, зад които няма нищо реално, а си представяме виденията като имагинация. Те вървят към своите съответстващи същности. Вследствие от това, ако сте се придвижили още малко нататък в имагинативния си път, можете да имате видение на Архангел, което обаче ще си остане видение. Само когато се придвижите по-нататък, това видение действително става Архангел, той се разкрива във видението, в което се намира. Преди, при обикновеното лунно сияние той не е имал потребност да се намира в него. Сега той се намира в него.

По такъв начин осъзнавате влиянието на Меркурий, като вашият илюзорен свят се влива във възприемаемия от вас действителен свят на духовното. Трябва пак да се подчертае, че всичко това може да бъде достигнато по правилен начин само при пълно съзнание.

След това, когато човек продължава по-нататък своите медитации, като укрепва и оживява своето вътрешно същество все повече, той достига освен сферата на действие на Меркурий, и сферата на действие на Венера. И когато настъпи действието на Венера, и Венера изгрее в тази вътрешна нощ, въведена по вълшебен начин в деня, тогава изчезват виденията на съществата, които се появяваха и които се представяха в имагинативни образи, в реални видения. Ние стоим тук, пред духовния свят, с празно съзнание, знаейки, че духовните същности са тук. Приблизихме се до сферата на Венера.

Духовните същества са тук. Чакаме, докато не ни се открие слънчевата сфера. Всичко заедно е подготовка да се преживее Слънцето за втори път. Всичко това се прави в течение на дневното будно състояние, когато се намираме във външното слънчево въздействие.

Преминаваме пътя, който описах, през Луната, Меркурий, Венера, където изчезват виденията. Придвижваме се по-нататък. Целият път беше път от Земята към Луната, към Меркурий, към Венера, към Слънцето. Съзерцаваме Слънцето вторично, по духовен начин. То още не е постоянно видимо, още е неясно, но ние знаем, че го съзерцаваме духовно. Проникваме и виждаме вътрешното Слънце.

Ако мога да употребя това съвсем грубо сравнение, става така, все едно си казваме: виждам там в далечината нещо; приближавам се към него, смятам го за нещо изкуствено направено; приближавам се и го хващам. Тогава то ме захваща за ръката. Сега знам, че това не е нещо изкуствено, че това е истинско куче. Убеждавам се, че в него има вътрешно същество.

Това грубо сравнение може да ви насочи към това, какво представлява Слънцето. От Земята преминаваме през лунните действия, действията на Меркурий, Венера, и стигаме до това, да видим Слънцето, и забелязваме, че то е живо, духовно същество. Там вътре също живеят същества.

Това, преди всичко, е път, който може да бъде изработен и който във всичко, с всяка своя крачка показва как посветеният, придвижвайки се напред, трябва да запазва пълното си съзнание. Само тогава той върви по правилния път. Но човек не е на правилния път, ако не вижда, че когато по някакъв начин излиза от себе си, навлиза в Космоса и Космосът става духовен пред неговия духовен поглед. Ясно е, че е необходимо вътрешно да се познава разликата между истинските и лъжливите пътища в духовното изследване.

Разбиране за човешката организация в имажинациите

Вчера отбелязах опитите на различни психо-окултни общества в изследванията на духовния свят само по външни прояви – изхождайки от потребностите на времето, – отбелязах карикатурното им подражание на естествонаучните методи.

Не ме разбирайте погрешно. Не искам да критикувам тези хора, като знам много добре колко силно може да бъде желанието да се навлезе в същността на духовния свят чрез наблюдение на външни явления по естествонаучен начин. Искането ми е само да покаже как тези пътища вкарват в заблуда и напротив, как трябва да се постъпва, когато си на правилния път. Съвсем разбираемо е, че днес, тъй като живеем в естествонаучния век и трябва да продължим да живеем в него, се появяват хора, които искат да изследват духовния свят така, както непосредствено се изследва в естествознание, и смятат за съмнителни другите, чисто духовни пътища. Те казват: от една страна, пред нас стои нормалният свят; там ходят хората, които изпълняват своите намерения, наложени им от външния социален живот; хора, мислещи и действащи в смисъла на този външен социален живот. В това няма нищо особено, защото сме свикнали с него. В този свят изследва естествознанието, занимаващо се с външните прояви: топлинни, светлинни, електрически, магнитни явления и т.н.

Но в живота съществуват и необичайни явления. Хора действат, като пишат автоматично, като изпълнители на едно или друго влияние, стимулирани към това под хипноза, сугестия и така нататък. Предполага се, че по този начин говори свят, непознат за нашия обикновен свят, правят се опити да се тълкуват тези външно получавани знаци, тези необичайни явления. Тълкува се това, какво става например, когато в Ню Йорк някой напрегнато мисли и преживява нещо, а друг, негов единомишленник, получава в Европа известие по вътрешен начин, както се получава такова по външен начин чрез телеграфа. Такива прояви, за които могат да се приведат стотици

и хиляди примери, се изследват по естественонаучен, външен, статистически начин.

Този път не може да доведе до целта, защото той няма духовна посока, в която трябва да върви и която трябва да стои в самия духовен свят. Защото всички тези прояви, колкото и забележителни да са, си остават като агрегати от несвързани едно с друго явления във външния свят. С тях изобщо не може да се достигне някакво знание и познание; те могат само да бъдат регистрирани, да се разглеждат като нещо забележително, да се градят хипотези за духовния свят, нямащи между другото значение, защото самите прояви в този външен свят, в който те са поставени от духовния свят, не казват истината за това, какво представляват те. Те не говорят за това, какво представляват. Можем колкото си искаме да свидетелстваме чрез медиуми и външни естественонаучни явления: духовният свят се открива в тях, но той не разкрива в тях какво собствено представлява.

Тук ще припомня за изследването, за което казах и което правим съвместно с д-р Вегман за точно описание на тези явления. Това изследване също води неизбежно в духовния свят, както и другото, за което току-що споменах, опитващо се да осветли вътрешния живот на съня. Този вътрешен свят на съня неминуемо навлиза в духовния свят, но продължава по такъв начин, че явленията, които трябва да бъдат изследвани, са свързани директно с техния еквивалент в самия духовен свят.

Но тези явления не са свързани с разхвърляните прояви на чудеса, които виждаме във външния свят. Те се намират в областта, която наблюдава образованият в медицината, в анатомията и физиологията човек, когато от постигането на външната форма на човешкия орган – бял или черен дроб, или нещо друго – се издигне до имагинативното постигане на този орган, започвайки постепенно да си представя пред душата си човешката организация имагинативно.

Виждате ли, това е възможно, когато можем да изучаваме органите на човека, действащи по абнормен начин, не така,

както естествено трябва да действат, а както е при абнормни прояви, когато се изхожда от намиращото се в човека естественонаучно анатомично познание, което тогава се издига до духовно прозрение за човешката организация. При този метод, който изложих преди това, в изследването се изхожда от целия човек. Пътят, който започва от отделните човешки органи, които се обхващат от духовната анатомия и се наблюдават непосредствено, води мощно към истинското познание, за разлика от лъжливия път на познание, обхващащ външните явления по статистически, карикатурно естественонаучен начин. Ето защо можете да разберете, че първо трябваше да се намери човек, съвсем правилно ориентиран в медицината, за да можеше тези неща да бъдат разтълкувани.

По-нататък става дума за това, че когато човешки орган се възприеме духовно по такъв начин – като има човек, който именно по подобен начин разглежда анатомията, – е необходимо целта да не живее в мислите му като нещо неопределено. И тук за духовното възприятие се изправя вече не вътрешният човек, както го описях по-рано, а се изправя външният човек, космическият, който все още изглежда мъгляв, но именно като космически човек, като огромен, гигантски човек, който изглежда не като някаква земна цялост, а като следствие от това, че виждаме неговите органи, че вътрешно ги обхващаме по духовен начин. Вследствие на това, че тези органи се проявяват в духа (духовно), пред нас стои не просто земен човек, а човек, обхващащ Космоса. Също както преди вълшебно вкарвахме нощната лунна светлина в дневната, така сега вкарваме в човека, но не в това, което е целият човек в очертанията си, а в този, който се състои от своите отделни органи – ето в това по вълшебен начин вкарваме импулсите от сферата на Сатурн.

Също както по-рано се въвеждаше лунната сфера в обикновеното дневно съзнание, по същия вълшебен начин сега се въвежда в научното съзнание сферата на Сатурн, и ние научаваме, че силите на Сатурн действат във всеки орган по специален начин; че силите на Сатурн действат в черния дроб напри-

мер най-силно, в белите дробове – относително доста слабо, а в главата действат най-малко.

Осъзнавайки целта, можем да я изразим със следните думи: трябва да търсим Сатурн навсякъде. И също, както преди напредвахме чрез медитации, сега, вживявайки се в това търсене на Сатурн, търсене на вътрешното духовно изграждане на всеки орган, проникваме в сферата на Юпитер и разбираме, че всеки орган собствено представлява земен отпечатък на духовно-божествено същество.

Човек вътрешно носи в своите органи отпечатъци на духовно-божествени същества. Целият Космос първоначално беше велик човек в сферата на Сатурн, а сега целият човек става ясен като едно гигантско космическо същество; в същото време той се явява като сбор от вътрешно-органичното взаимодействие на поколения богове.

За пореден път трябва да следваме този път в пълно съзнание. Той трябва да бъде изминат така, че в него да действат сили, които могат да запазят устойчивостта на всичко това. Трябва да имате предвид, че всички тези действия живеят преди всичко в *Status nascendi* (нововъзникващо състояние); те съществуват тук, но веднага преминават. Те лесно могат да се обхванат, но е невъзможно да бъдат описани, да бъдат задържани здраво, да се представят в мисловни образи; тук сме изправени пред опасността, че именно в същото време, когато виждате това, за което ви разказах, всичко това тутакси отново да изчезва пред съзнанието и съвсем да не се поддава на разглеждане.

Виждате ли, съвременните хора в психичното изследване съвсем не мислят за това, да извикат тук духовното, наистина духовното. Те искат да направят всичко това в лабораторни условия, по произволен начин, като извикат при себе си А, В и С, т.е. няколко човека в лабораторията. Духовните реалности не се приближават по такъв начин към познаваемия от човека свят и преди всичко тези реалности, които биха искали да ги обхванат по този начин и да ги опишат крачка по крачка в на-

истина научен стил.

Това, което казах вчера за книгата, ще може да ни даде само първото, елементарно начало, и чак после, когато вече няма да сме живи, ще се превърне в развита наука. Но доколкото тези неща съществуват и сега в духовния свят – защото тях ги има, например сред съществата, които живеят не на Земята, а на Слънцето, – дотолкова могат те по описания начин да бъдат внесени в земното съзнание. Само че не следва да се мисли, че над това могат да се правят лабораторни опити и да се напредва тук по пътя на абстрактната анатомия и т.н., изложена в учебниците. Работата е всичко това да преминава през живия човек. Защо?

Защото тези неща могат да бъдат удържани само тогава, когато се постигат чрез общите усилия на човека, от силите, които хората носят в себе си от своите предишни земни инкарнации, и тези сили се насочват преди всичко към усвояването на тези неща. Когато това стане, в света на сферите на Сатурн и Юпитер навлиза това, което можем да наречем сфера на Марс, и от този момент започват да говорят нещата; настъпва откровението на нещата. И след това отново се връщаме към Слънцето с инспирирано съзнание. Това е другият път, който днес се явява като пътя, който има нужда от естествознанието и който биха искали да избегнат посветените, за които говорих миналия път. На тях им е неприятно, когато попаднат на този път, по който обаче трябва да се върви. Защото пътят през лунната сфера – това също стана ясно от днешното изложение, – са го изминавали и древните посветени, и намираме забележителни неща именно в „Тайната доктрина“ на Е.П. Блаватска относно този лунен път. Ако можем да различаваме правилното от неправилното, намираме могъщи истини в „Тайната доктрина“.

Но това е път, който води през астрално-лунната светлина, в който Елена Петровна Блаватска можеше да живее по поразителен начин и в който тя стана чудесен проводник за нейните инспирации от пратеника на Меркурий. Това може да

се види, когато следваме обясненията ѝ, където тя навсякъде е насочвала имажинацията си към правилното място. Това е забележителното при Блаватска: когато тя развива някаква идея, там се намира и имажинацията ѝ. Нея я води пратеникът на Меркурий. Той я води там, където има скрита библиотека. Идеята възниква в нея. Пратеникът на Меркурий я води към грижливо пазената книга във Ватикана. Блаватска я прочита. И при Блаватска има много неща, които иначе тя не би могла да намери, ако във Ватикана внимателно не се пазеха и в продължение на столетия не бяха добре скрити!

Този път фактически много е бил използван и в него е нужно внимателно да се различава всичко, което изисква здрава вътрешна устойчивост, както посочих вече.

А другият път върви по описаната от мен посока и се съобразява с естественонаучния съвременен път, който Елена Петровна Блаватска също ненавиждаше като нощта. Това значи, че тя ненавиждаше нощта, но на обикновения човек подхожда да се страхува от призраци. Това е пътят, по който трябва да се върви, както ви посочих, който трябва да стане осъзнат и в кармическото развитие на силите хората да намират опора и крепкост не само за пробуждане на спомените, а за задържането им по такъв начин, че да могат да бъдат описани.

Днешната наука трябва да бъде проникната с човешки ценности, каквито описах вчера, когато споменах за моята сътрудничка в тази област. Именно чрез обсъждане на конкретни примери, а не чрез дефиниции, можем най-добре да се ориентираме в произхода на истинските и лъжливите пътища. За да завърша този курс, предлагам утре да добавя колкото се може повече информация по този въпрос в краткия срок, с който разполагаме.

ЕДИНАДЕСЕТА ЛЕКЦИЯ

ДУХОВНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ И РАЗБИРАНЕТО МУ В НАШИ ДНИ

Две възможности за изследване

Естествено, би могло да бъде казано още изключително много в продължение на това, което започна в тези лекции; обаче днес ще се опитаме да представим пред душата си нещо като тяхно резюме.

Преди всичко, изхождайки от казаното, пред нашия душевен поглед трябва да застане следният въпрос: как, собствено, стои работата с разбирането на Антропософията и духовното изследване, каквото то трябва да дойде в света чрез Антропософията? Как стоят нещата с проникването в това, което се дава от Антропософията, като се има предвид, че не всеки човек в наше време може непосредствено да стигне до такива упражнения и опити, които бързо да го доведат дотам, сам да възприема и проверява в съответните светове това, което говори Антропософията? Това е въпросът, който е на сърцето при повечето от тези, които имат известен стремеж и влечение към Антропософията. Обаче на него винаги се гледа в невярна светлина.

Може да бъде казано: да, но с какво могат да ми помогнат всички тези описания на духовния свят, ако аз самият не мога да надникна в духовния свят? Ето защо искам да включа в днешната обобщаваща лекция този въпрос.

Не е вярно да се каже, че човек не може да постигне прозрение за антропософското учение и разбиране за него, преди сам да може да изследва тези неща в духовния свят. Трябва да различаваме, и особено в днешно време, самото изследване, тоест намирането на явленията, принадлежащи на различните светове, и разбирането за това, което се дава с тези изследвания. Разбирането на тази разлика ще ви стане напълно ясно,

ако си припомните, че човекът, какъвто го виждаме днес пред нас, целият принадлежи на различните светове и преживяванията, които има, той определено ги получава от различни светове. Човекът, какъвто е днес, добива в ежедневиия живот съзнанието на ежедневието битие и обикновената наука, на която се базираме в обикновения си живот. Това съзнание му дава известен кръгзор по време на будното му състояние върху всичко това в света, което се разкрива чрез сетивните органи и което може да бъде интерпретирано и разбираемо чрез интелекта, усвоен от човека в течение на неговата еволюция.

В най-близкия, но вече скрит за сетивното свят, човек прониква със своето разбиране по съвсем неясен начин – както беше казано от мен, – в сънищата. А в света, който човек преживява между смъртта и новото раждане, със своя душевен живот на Земята той прониква по време на съня без сънища, по времето, когато около него е душевно тъмно и черно и където той преживява живот, за който обикновено няма спомени.

Това съзнание с тройното си състояние на будност, сънуване и дълбок сън, е познато на човека. Но той живее не само в световите, които са му достъпни чрез това. Човекът е същество, което живее в поредица от светове. Физическото му тяло живее в различен свят от този на етерното; последното не е в света, в който живее астралното тяло, и всички те заедно отново са в различен от този на аза свят.

И тези три съзнания: будно, сънно и сумрачно съзнание (би могло да се каже: не съзнание, но то всъщност е само намалено съзнание), принадлежат на аза такъв, какъвто е днес. Ако погледнем навътре, този аз има също три състояния, както има три състояния, когато гледаме навън: буден дневен живот, сънуване и съзнанието на дълбокия сън.

Когато азът гледа навътре, той има ясното мисловно съзнание; има затъмненото, приличащо повече, отколкото обикновено си мисли, на живота в съня състояние на чувствата, има живот в чувствата; и има сумрачното, мъгляво и много приличащо на живота в дълбокия сън съзнание на волята.

Вълнението ни, както се установява, е съвсем непознато на нашето съзнание, също толкова непознато, както сънят. Когато човек иска нещо, има някаква мисъл и тя е ясна и светла. След това той развива около тази мисъл малко неопределено чувство, и след това мисълта, проникната от чувства, слиза в органите. А какво става там – това човек с обикновеното си съзнание не го преживява.

В светлината на изследването, за което говорих миналия път и преди това, волята се проявява по следния начин: докато мисълта, намирайки се в главата, иска нещо и слиза след това чрез чувството в цялото тяло, и човек иска вече с цялото си тяло, в това време в човека се развива нещо като фин, субтилен, интимен процес на горене.

Когато стигне до съзнанието на посветения, човек може да преживява тези вълни, проникнати от топлина. Но за обикновеното съзнание това остава на заден план. Това е само пример, как това, което вече може да бъде издигнато до съзнанието, за обикновеното съзнание все пак си остава в мрака.

Например някога наистина ще разберем това, което постепенно ще започне да идва в света чрез споменатата предния път книга: ще видим, че ако човек иска нещо и го наблюдаваме със съзнанието на посветения, това става така, все едно наблюдаваме външното явление горене на свещ или изобщо някакъв топлинен процес с излъчване на светлина. По същия начин, както от външното наблюдение имаме ясна картина, така можем да видим и внедряването на мисълта във волята.

Така че може да се каже: мисълта развива чувството и от чувството слиза развиваща се топлина; при човека тя се движи от горе надолу и този пламък иска. Това нещо се открива все повече и повече.

Схематично, с обикновеното си съзнание, можем да си представим това по следния начин:

Вътрешно

Ясно мислене

Живот на чувствата
Волево съзнание
(съзнание на волята)

Външно

Будно дневно съзнание
Сънуващо съзнание
Съзнание на дълбокия сън

И така, навън е будното дневно съзнание; вътре – ясно-то мислене. Навън – сънуващото съзнание; вътре – животът на чувствата, неясният, но топъл живот на чувствата. Навън – съзнанието на дълбокия сън; вътре – волевото съзнание.

Когато, за да намери явлението, за което може да се получи откровение от духовния свят, човек по необходимост пренася своето съзнание там, където се намира светът, в който той познавателно желае да проникне, тогава ако иска честно да съобщи идеите, плод на изследването му, и да ги облече в думи, той се внедрява в другото съзнание.

И вие може би ще разберете, че съществува нещо двояко. Първо, можем например да изследваме света на човешките органи – както беше изложено от мен – и да търсим там явленията, за които става дума, с идващите към човека сили в живота. Тогава се откриват съответстващите явления и те стават достъпни за познаване от душата. Хората следователно стоят пред тези явления във външния свят. За тях се съобщава чрез определени хора и се излагат пред света. Когато се предават с необходимата безпристрастност, те могат да бъдат разбрани от обикновеното съзнание.

Следствие от това в човешката еволюция винаги е било така, че малцина са се занимавали с изследване на явленията, отнасящи се до духовния свят. След това те са ги предавали на другите.

Сега чуваме следните възражения срещу такова приемане на знания: казват, че хората изобщо израстват в соци-

ална среда и възпитанието им се развива в условия, където изграждат навици да чувстват и вярват само на външния свят на фактите, на света на сетивните органи и на това, което разумът научава от този свят. Този навик е толкова силно вкоренен, че хората са склонни да казват например следното: хората учат в университета и получават научни степени; изследват също известни явления от сетивния свят. Или, когато ги изследват другите, те вярват на това, допълват го и го потвърждават. Когато не изследваме самите ние, вярваме на другите. И някак си по отношение на съвременното естествознание хората се оказват безкрайно вярващи. Те вярват в неща, които за човек, който има проникновено знание, не само са крайно проблематични, но навярно и съвсем неверни. Това положение датира от столетието, следващо старото възпитание.

Смея да кажа, че хората от предните векове са нямали такова възпитание. Тогава хората са били по-склонни да вярват на тези, които са изследвали духовните явления; ставало е така, защото не всички са могли да имат някакво виждане в духовния свят, съответстващо на тяхната воля и чувство. Днес хората просто не са приучени на това; на континента те са свикнали с по-теоретичните знания за света, а в Америка и Англия, с по-практичните и съвсем са затвърдили това.

На континента съществуват подробни теории за това, а в Англия и Америка имат инстинктивно чувство за тях, което вътрешно не толкова лесно може да се преодолее. През вековете това се е внедрило в хората. Те възприемат естествознанието, имащо отношение към външните сетивни органи, например астрономията, растениевъдството, животновъдството, медицината така, както им се поднасят в признатите училища и учреждения. На това хората са свикнали в течение на векове и сега се държат много здраво за него. И когато някой химик изследва нещо в своята лаборатория, като другите нямат абсолютно никакво понятие какво прави той, но за работата му се знае, се казва: „това е вярно; това е знание“. Казва се: „това не е вяра, това е знание“. Макар, разбира се, това да е чиста проба

вяра! Но хората казват: „това е знание“.

По всички пътища, които се избират, за да се изследва по този начин сетивният свят и да се открият чрез разума законите на сетивния свят, по всички тези пътища не намираме духовния свят. Но хората, които могат да минат без духовния свят, са малко и не са честни към себе си.

Преди всичко хората имат потребност да знаят нещо за духовния свят. Сега те още не се вслушват в тези, които могат да им кажат нещо за духовния свят на съвременен език. Но те се вслушват в това, което исторически е дошло до нас и се намира в книгите, в свещените писания на Изтока, в Библията. Те се вслушват в него, защото иначе не могат да задоволят нуждата си от някаква връзка с духовния свят. И въпреки че това, което се намира в Библията или в свещените писания на Изтока, е изследвано също само от единични посветени, те казват: да, това е друг вид мироглед; тук работата не стои както при изследването на външния сетивен свят. Това не е научно познание, а се основава на вяра. Тук трябва да се вярва. И веднага се прави рязката разлика: има наука, има и вяра. Тогава те отнасят науката към сетивния свят, а вярата – към духовния.

По този въпрос на континента съществуват цели теории именно сред теолозите на Протестантската църква, но не и сред теолозите на Католическата църква, които са запазили традициите от предишните времена и не разсъждават като евангелистките теолози или външните научни работници. Съществуват теории за това, как знанието достига до известна граница и след това започва вярата. И сякаш това трябва да е така.

В Англия съществуват по-малко теории, защото тук не ги обичат. Но тук съществува жизнената практика, че, от една страна, е правилно да се вслушваме в науката и да придаваме нужното значение на това, което се признава от нея; от друга страна, трябва да се живее правилно, с благоговение, не казвам, да бъдем набожни, и двете неща ясно се разграничават

едно от друго.

Към това от дълго време се придържат не само миряните, но и учените. Нютон⁴⁷ е положил основите, от една страна, на учението за гравитацията, тоест на пространствения мироглед, който по своята същност изключва всякакъв духовен възглед; ако светът беше такъв, какъвто го разглежда Нютон, той не би могъл да съдържа духовното. Никой няма смелост да признае това; колкото малко вероятно е от чекрък да може да произлезе човек или човекът да може да бъде представен чрез чекрък, също толкова малко може да бъде представено божествено-духовното съществуване и действие в света на Нютон. Но липсва вътрешно мъжество, вътрешна смелост това да бъде признато.

Не само тези, които признават нещо подобно, се придържат към това, от една страна, да изповядват пространственото и времево съзерцание на света, което изключва всичко духовно. Към това се придържат и тези, които самите са изследователи, като Нютон, който е един прекрасен пример. Той, от една страна, обосновава възглед, изключващ всичко духовно, а от друга страна, с пълно отчуждение на душата си от него, интерпретира Апокалипсиса⁴⁸.

Мостовите между това, което е знанието, познанието за външния сетивен свят, и това, което е знанието, познанието за духовния свят, са разрушени. Днес даже там, където обичат теорията, се опитват строго да докажат това, а там, където не я обичат, то хубавичко се подхранва от навиците в чувстването и мисленето, така че съвсем не може да се излезе от него.

От друга страна, днес разумът на хората, разбирането, идейната сила, идейната способност вече са толкова развити, че ако само добре се помисли над това и добре се овладеят те, напълно е възможно да бъде разбрано от разума и без да е изследвано това, което излиза от науката за посвещението.

И така, какво е необходимо? Трябва да се разпространи схващането, че преди всичко трябва да бъде изследвано това, което трябва да се изследва от духовния свят, и то от хора,

които в сегашния си живот могат да се ползват от помощта на сили от предишните си инкарнации, правещи ги способни да извличат за целта на изследванията това, което е необходимо. Необходимо е от сега нататък това, което се изследва по такъв начин, да бъде възприемано от все повече и повече хора и идеите да бъдат разбрани така, както трябва да бъдат разбрани. Когато духовното изследване бъде възприето от здравословното разбиране, за тези хора ще бъде създадена основата за действително виждане в духовния свят. Защото, както често съм казвал, усвояването преди всичко на литературата или възприемането на това, което се възвестява от духовния свят, е най-здравословният начин за истинското проникване в духовния свят.

Ако се приемат тези идеи, те оживяват вътрешно и човек не само разбира, но може и да започне да вижда в духовния свят, доколкото го позволява неговата карма. На този етап човек трябва стриктно да се съгласи с възгледа за кармата. Съвременният човек не мисли за кармата. Той казва, че както в лабораторията изследваме сярата, по същия начин трябва да се изследват лабораторно и така наречените абнормни прояви при човека. Както и при сярата, трябва да подложим на експерименти човека, който дава необичайно знание.

Но виждате ли, сярата няма карма. Само сярата, с която човек контактува, има карма. Обикновената минерална сярата няма карма. Само хората имат карма. И никога не може да се предположи, че в кармата на човека е заложено да експериментира със себе си в лаборатория; това е необходимо да се отчита, за да бъдат изследванията плодотворни.

Следователно преди всичко пред нас трябва да се разгърне духовната наука. Би трябвало да се изследват условията, каквито произтичат от кармата, какво може да се научи за духовния свят чрез човека. За това ясно съм заявил в заключението на късните издания на книгата ми „Теософия“. Но съвременният свят не е способен да възприеме тези неща, като следствие от навиците си, не от неспособност, а поради нави-

ците. Обаче този въпрос е безкрайно важен.

Преди всичко същественото е да си изясним следното: не трябва да се навлиза веднага в духовния свят по пътя на изследването. Ако тук, на физически план, не се върви по лъжливия път на експериментирането с кармата – което, без-условно, не може да бъде обусловено от самата карма, – не се експериментира с медиуми, а се доверяваме на правилното за този свят съзнание, описано от мен като ежедневно съзнание, ако се доверяваме на това съзнание, тогава е възможно да се стигне до пълно разбиране на това, което се казва от науката за посвещението. Когато се мисли, че такова разбиране може да има не по-рано от личното проникване в духовния свят, тогава се намираме в пълна заблуда.

Един от погрешните пътища е и този, когато се каже: какво ме засяга духовният свят, ако сам не мога да виждам в него?

В това разсъждение се крие една от най-големите и опасни заблуди. На тази заблуда преди всичко трябва да обърне внимание движението, което се олицетворява от Антропософското общество.

Раждање, смърт и зло

Фактът, че в своето битие тук, във физическия свят, човек принадлежи на различни светове, става ясен на безпристрастното съзнание вече просто поради това, че преживяванията от него явления са такива, че навсякъде, където засягат същественото в живота, те се натъкват на неразбиране от еже-дневното будно съзнание.

Те са неразбираеми, защото се представят разделени, докато в някои случаи те са тясно свързани.

Щеше ми се в това резюме преди всичко да насоча вниманието ви към влизането на човека в този физически свят и на излизането му от него; искаше ми се да насоча внимание

към раждането и смъртта.

Раждането и смъртта, тези две поразителни събития в човешкия земен живот, изглеждат за обикновеното съзнание разделени. Всичко, което предшества раждането, което е свързано с встъпването на човека в земното битие, е заложено в началото на неговия земен живот. Смъртта е в края на земния живот. Те сякаш са разделени. Но за този, който изследва в областта на духовния живот, те все повече и повече се сближават. Защото, когато наблюдаваме пътя, който беше описан от мен като проникване на човека в лунните мистерии и способност да се вкарва нощта в деня, той вижда как във всички събития на раждането физическото и етерно тяло все повече разцъфват; вижда как те излизат от малкия зародиш и постепенно приемат човешки образ; как в течение на земния живот изразяват възходящия живот и едва от средата на земния живот, приблизително към 35-та година, започват полека да преминават към упадък, за да покажат низходящия живот.

Това човек го вижда и външно. Но този, който се впуска в лунния път, за който говорих миналия път, вижда също как в същото това време, когато започва зародишният живот за физическото и етерното тяло и се формира по-нататък, израствайки и разпъпвайки се, другият живот, който в Антропософията наричаме астрално тяло и аз, е подчинен на силите на разпада и смъртта.

Потапайки се по такъв начин в мистичния живот, който описах в подробности, виждаме не само раждането и развитието на физическото и етерно тяло, но също и умирането на астралното същество и аза. Виждаме как смъртта въздейства върху живота и отмиращото се съчетава с възходящото.

И отново, наблюдавайки човека със съзнанието на посветен, в периода когато тялото му се разпада, започвайки от 35-та година от живота, виждаме началото на възраждането в астралното тяло и аза му. На тях само им пречи това, което отмира наоколо във физическото и етерно същество. Но се извършва истинско възраждане. Ето по такъв начин чрез

този духовно-изследователски път се научаваме да познаваме смъртта в живота и живота в смъртта. Посредством това се готвим да проследим видимото от нас като умиращо по време на раждането, обратно по-нататък в доземния живот, където то се разкрива в своето пълно значение и величие.

В умиращия земен живот виждаме астралното същество и съществото на аза, ставащи постепенно по-бодри и сякаш само уловени от етерното и физическото тяло, и вследствие се подготвяме да ги следваме в духовния свят след освобождаването им от физическото и етерното тяло при смъртта. Смъртта и раждането се докосват, докато за обикновеното съзнание те изглеждат отделени едно от друго явления.

Но всичко това, което е добито по такъв начин по пътя на изследването от духовния свят, напълно може да бъде разбрано от обикновеното съзнание, по начина, който отбелязах в първата част на днешната лекция. Трябва само да се отърсим от изискванията на обикновеното съзнание днес.

Виждате ли, познавах един човек, който казваше: „Камъкът пада долу; когато повдигна и хвърля стол, той пада долу; всичко пада долу на Земята. Хората твърдят, че Земята не стои на нищо. Тогава и тя би трябвало да падне“. Така говореше той и не обръщаше внимание, че всичко, което е на Земята, трябва да пада долу, защото тук е Земята; но самата Земя свободно се носи в мировото пространство, както и звездите, които взаимно се крепят и поддържат.

Хората, твърдящи днес, че всичко трябва да бъде доказано чрез външните сетивни органи по модела на съвременната наука, приличат на човек, който казва, че ако Земята не се подпира на един голям прът, тя трябва да падне.

Антропософските истини са такива, че подобно на звездите се крепят една друга. Това трябва да се разбере. Стигайки веднъж до това с обикновения си разум, започваме наистина да разбираме идейно Антропософията, а също и такива неща като съчетаването на раждане и смърт.

Да отидем по-нататък и да вземем човек, който е добре

подготвен от това, което е достъпно за съвременната наука, приема го с жива възприемчивост, но не се научава да познава целия човек, а само неговите органи така, както беше изложено миналия път.

Чрез познанието на органите, придобито по пътя на посвещението, пред душата се изправят не раждането и смъртта, а нещо съвсем друго. Пред това познание на органите раждането и смъртта даже губят своя обичаен смисъл, защото да умре, собствено, може само целият човек, отделен орган не може да умре. Белият дроб например не умира. Обикновената наука днес знае малко за това, че когато човекът е умрял, отделните органи могат до известна степен да бъдат оживени. Отделните органи не умират, без значение дали човек е погребан или изгорен; отделните органи търсят всеки за себе си пътища в Космоса, даже ако човекът лежи в земята и е затрупан при погребението. Органите си търсят пътища през водата, въздуха и топлината навън, в Космоса. Органите всъщност се разтварят, освобождават се, не умират; умира само целият човек.

Да се говори за смърт при човека има смисъл само ако се има предвид целият човек. При животното трябва да се говори в смисъл, че органите им умират. При човека, за разлика от животното, органите му се освобождават. Те просто се разтварят по-бързо, както ако се варят зелени ябълки: те в известен смисъл по-бързо преминават този процес, отколкото зрелите ябълки. Погребването е бавен процес, изгарянето – бърз процес.

Органите могат да бъдат проследени, как излизат в безкрайността в своето своеобразие. Но там, навън, в Космоса, те не заминават в безкрайността, а се връщат, както го описях, в това, което представлява великият човек, космическият човек.

Когато следователно следим със съзнанието на посветени органите, виждаме това, което действително става при смъртта с органите: тяхното възлизане към родственото им в областите на Космоса. Сърцето заминава на различно място от белия дроб; черният дроб също на друго, различно от това

на белия дроб и сърцето. Те се разсейват в Космоса. Можем да видим това, когато по посветителския път развием съзнание на органите, съзнание за органите.

Тогава се появява този човек. Тогава той се появява така, както е вчленен в Космоса. И в съзercанието на този човек такъв, какъвто собствено е вчленен в Космоса, може да се представи това, което например стои в основата на последователните инкарнации. Нуждаем се от наблюдение, което произтича не от целия човек, а само от наблюдение на органите, за да получим възможност да познаем връщането на предишните земни животи в настоящия земен живот.

Вследствие на това се получаваше така, че хората, които вървяха в духовния свят по лунния път, като мистиците, теософите и т.н., определено виждаха всичко възможно, и човешки души както са живели преди, и богове, и духове, но са могли да ги познаят, не са могли да научат кои са били, не са могли да кажат определено, че ето това е Аланус аб Инсулис, това – Данте, а това – Брунето Латини. Същностите са били налице. Понякога са били представени съвсем гротескно. Предишните инкарнации са били налице. Но не е можело да се различи, дали това са били собствени или чужди, или някакви други.

Така че духовният свят встъпва в този нощен свят, въведен по вълшебен начин в деня, но се разтваря под влияние на импулсите на Венера и изглежда като духовния свят изобщо, без да получи определеността, която трябва да получи. В този свят започваме да осъзнаваме как целият човек е поставен в света и съществува като космическо същество.

От друга страна, с това е свързано – бих казал – едно изключително трагично познание. Защото ако човекът беше само този човек, какъвто е именно в своята кожа тук на Земята, колко добро, послушно и благородно същество би бил! Също толкова малко, колкото можем да изследваме смъртта с обикновеното съзнание – можем да я разберем в обозначения смисъл, но не и да я изследваме, – можем да изследваме с обикновеното съзнание и защо хората с чистосърдечните

си лица (всички имат толкова чистосърдечни лица!) могат да стават зли. Вие не ставате зли като цялостен човек. Кожата е нещо изключително благородно. Зъл се става чрез отделните органи. В тях е скрита възможността за злото.

Вследствие на родството на органите с отделните мирови сфери, можем да разберем от кои мирови области идва магията по злото; защото нея я има и при най-малкото зло.

Така че от познанието за цялостния човек преди всичко се появяват раждането и смъртта. Второ, от познанието на човешката организация се появява родството на човека с Космоса в здраво и болно състояние: злото.

1. Познание за целия човек: раждане и смърт.

2. Познание за организацията на човека: родство с Космоса: зло.

Пред човешката душа може да се изправи и образът, който е преминал през Мистерията на Голгота, но само тогава, когато, изхождайки от човешката органология, получим възможност да видим космическия човек. Защото Христос дойде като космически човек от Слънцето. Преди това Той още не е бил земен човек. Той е дошъл като космически човек. Но как можем да познаем космическия човек, ако преди това не сме се подготвили изобщо да го разберем! Христорологията може да се прояви от това разбиране на космическия човек.

И така, виждате по какъв начин правилните пътища водят в духовния свят, довеждат до познание за раждането и смъртта, водят до познанието за родството на човешките органи с Космоса, водят до познание за злото и водят до познание за космическия човек – Христос.

Всичко това, представено като взаимно крепящо се, може да бъде разбрано. Такъв е правилният път в духовния свят за всеки съвременен човек.

Напротив, всеки опит по други пътища, които не се провеждат днес чрез обикновеното съзнание при запазването му, всеки опит с погасено съзнание, както при медиумизма, сомнамбулизма, хипнозата и т.н., всички търсения в смисъла на

карикатурното съвременно естествознание в сферата на такива мирови явления, към които не може да се подходи по друг начин, освен с висше съзнание, всичко това са лъжливи пътища, защото те не ни вкарват в истинския духовен свят.

Откровение на небесното в земното чрез изкуството

Когато човек стане възприемчив към това, което дава като познание изследването, тогава може да разбере Христос. Когато разбере как органите се връщат и възстановяват космическия човек, в това „връщане“ в известен смисъл той може да разбере Христос. Когато в човека емоционално се надигне това, което се представя пред окултното съзерцание и се възприема със съзнанието на посветен, тогава в това съзнание сякаш се открива небесното вътре в земното. И това става чрез изкуството.

В изкуството, наполовина подсъзнателно, се съдържа душевно това, което идва към човека от духовния свят по обратните пътища, които описах.

Затова и е било така, че във всички времена хората, предназначени за това от своята карма, здраво са държали духовното в изкуството чрез земно-материалното.

Нашето натуралистично изкуство се е отдалечило от това. Но всеки подем на развитието му представя в човечеството духовното в сетивното и – може да се каже – издига сетивното в сферата на духовното.

Ценим толкова високо художника Рафаел именно защото повече от който и да било друг той е бил в състояние да представи в сетивното нещо, което се е издигало към духовното.

В развитието на човечеството отбелязваме време, когато предимно е било склонно към пластичното, към изобразителното изкуство. Сега трябва отново да намерим нов живот в изобразителните изкуства; но първичният, непосредствен импулс в изобразителното изкуство е изтекъл в миналите време-

на.

От много време, от столетия се формира друг импулс, насочен към музикалното. Вследствие на това и изобразителните изкуства приемат повече или по-малко музикална форма. Музиката, която включва и музикалния елемент в изкуството на словото, е предназначена да бъде изкуството на бъдещето.

При градежа си Дорнахският Гьотеанум беше издържан музикално. Вследствие на това той беше толкова малко разбран в архитектурата си, в пластиката и живописа си. И този, който сега трябва да бъде издигнат, ще бъде трудно разбираем на същото основание. Защото съвсем съгласно духа на развитие на човечеството, музикалното трябва да бъде внесено в пластично-живописното и скулптурното изкуство.

Чрез музикалното трябва да бъде изявено именно и това, което посочвах и което ще бъде най-висшето за развитието на човечеството – явяването на образа на Христос, изпълнен с духовен живот, нещо, което в известен смисъл се удаде да бъде изразено от живописа на Възраждането и предшестващата я.

Виждате ли, стремежът към това беше налице. Такъв стремеж е имал Рихард Вагнер. В края на неговия път той го е довел до „Парсифал“⁴⁹. Но по отношение на чудодейното внедряване на Христовия импулс във физически-сетивния свят, „Парсифал“ се размива, така да се каже, все пак само до символичен намек; там, където Вагнер иска да стигне най-близо до Христос, се изразява само символично: появява се гълъб и други подобни. Причастието тук е изразено символично. В музикалния елемент не е достигнато това, което собствено изразява в Космоса и в земното импулсът на Христос.

Но музикалното е способно някога да изрази този Христов импулс в стройните звуци, в задушевните, одухотворени звуци. Ако музиката бъде инспирирана от антропософската духовна наука, тя ще намери пътя към това. Защото емоционално, чисто художествено тя ще разкрие това, което може да бъде оживено симфонично в звуците и което живее като Христов импулс в космично-телуричното.

За целта при вътрешното музикално преживяване, достигащо в усещанията до мистичното, трябва да бъдем в състояние да задълбочим областта на терцовите звучения в мажор.

Преживявайки това като нещо, което музикално се съдържа съвсем вътре в човека, и усещайки след това областта на квинтовите звучения в мажор, ще почувстваме (областта на квинтите) като нещо обгръщащо, нещо от областта, която човек достига, вращавайки в строежа на квинтите. Тогава той достига до границите на човешкото и космическото, където космическото звучи в човешкото, а човешкото се устремява в Космоса. Тогава можем в чисто музикалното, чрез мистерията, ставаща между областите на терцовите и квинтовите звучения в мажор, да преживеем нещо от това, което като вътрешно човешко иска да излезе в космическото.

И ако тогава постигнем първо да зазвучи живота в Космоса в дисонансни септими, където дисонансните септими са глаголите на това, което може да преживее човек, усещайки в Космоса, когато се намира по пътя към различни духовни области, ако постигнем дисонансните септими така да се разсейват, че с разсейването си да приемат образ на нещо определено, тогава септимите-дисонанси в това разсейване накрая получават нещо, представляващо за музикалното преживяване като музикална небесна твърд.

И когато в интимните черти на преживяването – мажор, набелязвайки още по-ранното преживяване – минор, намерим възможност в това разсейване на септими-дисонанси и тяхното самооформяне в почти хармонична цялост, почти консонираща⁵⁰, защото тя се разлива – когато намерим възможност от това (станало почти хармонично разсейване) дисонанс-септимите да излязат в интензивния минор, тогава става следното: намирайки обратния път в областта на квинтовите звучения в минор, и оттук, към проникване на тази област (на квинтите) с областта на терцовите звучения в минор, по този начин ние възпроизвеждаме преживяването на инкарнацията, именно на

инкарнацията на Христос.

Защото в това чувство, изливащо се в областта на септимите, само привидно дисонираща⁵¹ по отношение на космическото усещане, която формираме в небесна твърд, имайки октавата сякаш стояща отзад, но само приблизително отзад, в това чувство ще успеем да намерим следното: постигайки това в нашите чувства, обръщайки се назад в посочения смисъл и намирайки сякаш в зародиша на образа на терцовите консонанси в минор възможността да представим инкарнацията като нещо музикално, за нас, ако отново преминем обратно към мажор в тази област, от това изграждане, от това музикално изграждане може да зазвучи „Алилуя“ на Христос. Да зазвучи чисто музикално, от самото построяване на звуците. Тогава в самото това построяване на звуците човек ще успее по вълшебен начин да извлече непосредствено свръхсетивното и да го представя на музикалното усещане. Христовият импулс може да бъде намерен в музикалното. И това разтваряне на симфоничното във вече не съвсем музикалното, което го има при Бетовен, може отново да бъде проследено до действително космичното действие в музикалния елемент.

Изхождайки от известна, бих казал, стегнатост и известна традиционна ограниченост, Брукнер е пробвал да осъществи това. Но доколко не е успял в това, показва неговата последна, посмъртна симфония⁵². От една страна, тя е чудесна; от друга – в нея има някакво търсене посредством собствено музикални елементи и не е достигнато пълното преживяване на тези музикални елементи. Те могат да бъдат преживени само в смисъла, който сега посочих, когато се придвижваме в чисто музикалното и вътре в музикалното намираме същественото, главното, което по чуден, вълшебен начин може да изяви света в звуците.

Някога, ако човечеството не стигне до упадък, несъмнено ще стане възможно раждането на това, което посочих, чрез антропософската инспирация.

И някога може да стане така – защото това зависи само

от хората, – в музикалното да се появи Христовият импулс в истинския си образ и като външно откровение.

Искаше ми се да представя това пред душите ви, за да видите как антропософията иска да се излее във всички области на живота. И това може да се осъществи, ако, от друга страна, животът наистина намери път, истинския път към антропософското познание, към антропософското изследване.

И даже може да стане така, че намиращото се в областта на Антропософията да зазвучи като ехо от музикалното, да зазвучи така, сякаш това е разрешаване на христологичната загадка.

С тези думи бих искал да завърша това, което можах само да набележа в тези лекции, и да набележа свързаните с това намерения. Ще ми се да вярвам, че ми се удаде поне малко да възбудя в душите ви това, което се постарях да подчертая с представянето на тези антропософски истини и тези истини действително да могат да станат жизнеспособни зародиши, които мощно да водят всичко в цивилизацията към по-нататъшен живот.

Нека този цикъл бъде малък принос в широкообхватните намерения на антропософската воля.

БЕЛЕЖКИ

1. *Ignoramus et ignorabimus* – латинска максима, която означава „не знам и няма да знам“ и представя идеята, че научното познание е ограничено.
2. GA 4, „Философия на свободата. Основни принципи на модерния светоглед“.
3. *Кръвта е съвсем особен сок* – цитат от „Фауст“ на Гьоте, изнесен в заглавие на лекция на Рудолф Щайнер в Берлин от 25 октомври 1906 г. (издадена отделно в 1907 г., GA 55).
4. Отдавам тези думи на Мария Щайнер на емоцията от загубата на Рудолф Щайнер, защото те не са в унисон с основния изследователски нерв преминаващ през и произтичащ от Антропософията – бел. Е.М.
5. *Познай себе си* – надпис в храма на Аполон в Делфи.
6. *Томас Хенри Хъксли* – 1825-1895, английски природоизследовател и философ, получил приживе прозвището „булдогът на Дарвин“ заради страстната му защита на еволюционната теория.
7. *Хърбърт Спенсър* – 1820-1903, английски философ, политически теоретик на либерализма, автор на концепция за еволюцията, в която присъства прочутата фраза „оцеляване на най-приспособения“, след като се е запознал с „Произход на видовете“ на Дарвин.
8. *Епицикълът* е част от геометричният модел на Птолемей, описващ видимото движение на планетите около Земята.
9. *мистерийни драми* – GA 14 „Четири мистерийни драми“.
10. *е имало личност* – Гедеон Спикър 1840-1912, бивш монах капучин, по-късно професор по философия в Мюнстер.
11. Освен там, такива се съдържат и в GA 108 „Практическо обучение на мисълта“ и GA 266 „Инструкции за езотерично обучение“.
12. За школата в Шартр виж GA 237 „Езотерично разглеждане на кармични връзки“ т. 3.
13. *Бернардус Силвестрис* – средновековен философ платоник и поет от 12. век.
14. *Бернар от Шартр* – дълго време се е смятало, че под това име става дума пак за Силвестрис, но това е учен и администратор от 12. век от бретонски произход.
15. *Аланус аб Инсулис* – 1114-1203, френски философ-схоластик, известен като доктор универсалис.
16. Йоахим от Фиоре – цистерциански игумен от Калабрия от 12.

век.

17. *Йоан от Аувил* – сатиричен поет и морализатор от началото на 12. век.

18. *Данте Алигиери* – 1265-1321

19. *Брунето Латини* – ок. 1220-1294 г., италиански държавник, учен и поет, написал на френски „*Li Livres dou Tresor*“, енциклопедия, съдържаща познанията от онова време. Италианската версия е известна като „*Tesoretto*“. Виж също лекцията от 29.12.1918 г. в ГА 187, „Как човечеството може отново да намери Христос. Трите вида сенчесто съществуване в нашето време и новата Христова светлина“.

20. Днес Прозерпина отнасяме към древноримската митология, а неин аналог в древногръцката митология е Персефона.

21. *Хераклит* ок. 535 пр.Хр-470 пр.Хр; Омир е живял в 8. век пр.Хр.

22. *Asafoetida* – многогодишно растение от семейството на целината с остра миризма.

23. *Ита Вегман* 1876-1943, холандска антропософка, доктор по медицина. През 1921 г. основава клинично-терапевтичен институт в Арлесхайм.

24. ГА 9 „Теософия. Въведение в свръхсетивното познание на древността“

25. В руския и английски превод фигурира 11. век, а в немското издание е посочен 9. век. Според бележка на Щайнер под лекцията от 18.08.1924 г. в Торки, епохите на архангелите са периодизирани така: Орифиил 200 пр.Хр-150г. Сатурн; Анаил 150-500 Венера; Захариил 500-850 Юпитер; Рафаил 850-1190 Меркурий; Самаил 1190- 1510 Марс; Гавраил 1510-1879 Луна; Михаил действа от 1879 до около 2300 г. под знака на Слънцето.

26. *Данте* 1265-1321 и *Джото* 1266-1337 се пада да са живели в епохата на Самаил.

27. Достатъчно е да се погледне какво пише в българската версия на съвременната Уикипедия за самия Щайнер, където възгледите му са обявени за расистки и ненаучни, за да се съгласим напълно с това съждение.

28. Става дума за *Филип Ауреол Теофраст Бомбаст фон Хохенхайм* 1493-1541 г., швейцарски учен, философ, алхимик и лекар.

29. *Якоб Бьоме* 1575-1624, християнски мистик и философ от немски произход.

30. *Джон Скот Ериуген* 810-877 – ирландски теолог, философ-неоплатоник, превел съчиненията на Дионисий Ареопагит. През 1225 г. писанията му са изгорени по нареждане на Ватикана.
31. Виж бележка 21.
32. *Мориц Бенедикт* (1835-1920) – австрийски медик, основател на криминалната антропология.
33. *Алберт Фрайхер фон Шренк-Нотцинг* 1862-1929 г., германски лекар, психиатър и изследовател на медиумизма, хипнозата и телепатията. Автор на „Феномени на материализацията“ 1914 г. и „Физически явления на медиумизма“ 1920 г.
34. Със сигурност става дума за Реймон Поанкаре 1860-1934, френски политик и президент на Франция от 1913-1920 г., а не за математика Анри Поанкаре.
35. *Алфонс Луи Констан* 1810-1875, с псевдоним Елифас Леви, е френски окултист и кабалист. Основно произведение: „Догма и ритуал на висшата магия“ 1855. В лекция от 25.05.1924 г. Щайнер говори за инкарнационната му верига като свързана с упадъчните мистерии в Америка.
36. *Жерар Анкос* 1865-1916 с псевдоним Папюс, френски окултист, кабалист и лекар, обслужвал руския цар Николай II като окултен консултант.
37. Халма – стратегическа игра, която се играе на дъска 16x16 квадрата от двама или четирима играча.
38. *Елена Петровна Блаватска* 1831-1891, „Разбулената Изиди“ 1877, „Тайната доктрина“ 1887-97.
39. *Ернст Хайнрих Филип Аугуст Хекел* 1834-1916, немски зоолог и естественик, поддръжник на теорията на Дарвин.
40. Виж бележка 5.
41. Става дума за Джиду Кришнамурти, обявени от Ани Безант и последователите ѝ за второ идване на Христос. Това е родено през 1895 г. индийско момче, което първоначално поема ролята, но впоследствие променя вижданията си и разпуска създадения за целта орден „Звездата на Изтока“.
42. GA 282 „Формиране на говора и драматичното изкуство. Драматичен курс от Рудолф Щайнер и Мария Щайнер фон Сиверс“ 1924 г.
43. GA 27 „За разширяване на лечебното изкуство според духовнонаучните познания“

44. *Матиас Якоб Шлайден* 1804-1881, професор по ботаника и антропология
45. *Густав Теодор Фехнер* 1801-1887, физик и философ
46. *Катерина от Сиена* 1347-1380, италианска мистичка, получила първото си видение още на 6 години, дала обет за вечна девственост, доминиканка, обявена за покровителка на Италия през 1939 г. и на Европа през 1999 г.
47. *Исак Нютон* 1642-1727, английски естественик
48. Книгата „Откровение“ на апостол Йоан
49. *Рихард Вагнер* 1813-1883 завършва тържествената сценична мистерия, както сам я определя, в три действия през януари 1882 г. Първото изпълнение е в Байройт на 26.07.1882 г.
50. *консонираща* – от консонанс, съзвучие
51. *дисонираща* – от дисонанс, нехармонично съчетаване на музикални тонове
52. *Антон Брукнер* 1824-1896. Последната му симфония № 9, посветена „на любимия Бог“, остава недовършена.

РУДОЛФ ЩАЙНЕР ЖИВОТ И ТВОРЧЕСТВО

1861 г.	Роден на 27 февруари в Кралевец (тогавашна Австро-Унгария) като син на служител в австрийските железници. Родителите му произхождат от Южна Австрия.
1872 г.	Гимназия до 1879 г. във Винар Нойшат.
1879 г.	Обучение във Виенския технически университет: математика и естествознание, литература, философия, история. Основно запознаване с Гьоте.
1882 – 1897 г.	Издава естественонаучните трудове на Гьоте (5 тома) в «Немска национална литература» на Кюршнер. Самостоятелно издание на уводите – през 1925 г. под заглавие «Въведение в естественонаучните съчинения на Гьоте» (Събр. съч. 1).
1884 – 1890 г.	Частен учител във Виена.
1886 г.	Привлечен като сътрудник при издаването на Гьотевите съчинения. «Основни насоки в теорията на познанието върху Гьотевия светоглед, съпоставен с Шилер» (Събр. съч. 2).
1888 г.	Издава списанието «Немски седмичник». Лекции в Гьотевото общество, Виена: «Гьоте като баща на новата естетика» (Събр. съч. 30).
1890 – 1897 г.	Ваймар. Сътрудник в Архива на Гьоте и Шилер.
1891 г.	Докторат по философия в Университета Росток. През 1892 г. излиза разширената дисертация «Истина и наука». Увод към «Философия на свободата» (Събр. съч. 3).
1894 г.	«Философия на свободата. Основни принципи на един модерен светоглед» (Събр. съч. 4).
1895 г.	«Фридрих Ницше, борец срещу своето време» (Събр. съч. 5).
	«Гьотевият светоглед» (Събр. съч. 6). Преместване в Берлин.
1897 г.	Издава «Списание за литература» и «Драматургични свитъци» с О. Хартлебен. (Избрани статии в Събр. съч. 29–32).
1899 – 1904 г.	Преподавателска дейност в основаното от В. Либкнехт «Общобразователно училище за работници», Берлин.
1900 г.	«Взгледите за света и живота през деветнадесети век», по-късно излиза с разширения като «Загадките на философията» (Събр. съч. 18). Начало на антропософските лекции по покана на Теософското Общество в Берлин. «Мистиката в зората на съвременния духовен живот» (Събр. съч. 7).
1902 – 1912 г.	Изграждане на антропософията. Редовни публични лекции в Берлин и лекционни цикли в различни градове в Европа. Мария фон Сиверс (от 1914 г. Мария Щайнер) става негов близък сътрудник.
1902 г.	«Християнството като мистичен факт и Мистерии на древността» (Събр. съч. 8).
1903 г.	Основава и издава списание «Луцифер», по-късно «Луцифер-Гнозис» (Статии в Събр. съч. 34).
1904 г.	«Теософия». Въведение в свръхсетивното познание на света и човека (Събр. съч. 9).
1904 – 1905 г.	«Как се постигат познания за висшите светове?» (Събр. съч. 10),

- «Из хрониката Акаша» (Събр. съч. 11), «Степени на висшето познание» (Събр. съч. 12).
- 1910 г. «Въведение в тайната наука» (Събр. съч. 13).
- 1910 – 1913 г. Премиера на «Четири мистериини драми» (Събр. съч. 14).
- 1911 г. «Духовното ръководство на човека и човечеството» (Събр. съч. 15).
- 1912 г. «Антропософски календар на душата», «Максими» (Събр. съч. 40), «Път към себепознание на човека» (Събр. съч. 16).
- 1913 г. Отделяне от Теософското общество и основаване на Антропософското общество. «Прагът на духовния свят» (Събр. съч. 17).
- 1913 – 1923 г. В Дорнах, Швейцария, е изградена от дърво сградата на първия Гьотеанум.
- 1914 – 1923 г. Из цяла Европа, но най-вече в Дорнах и Берлин, Рудолф Щайнер дава основополагащи познания за обновление в областта на изкуството, педагогиката, естествените науки, социалния живот, медицината, теологията. Доразвива новото изкуство «евритмия», чиито първи стъпки датират от 1912 г.
- 1914 г. «Загадките на философията» (Събр. съч. 18).
- 1916 – 1918 г. «Върху загадките на човешкото същество» (Събр. съч. 20). «Върху загадките на душата» (Събр. съч. 21). «Духовният облик на Гьоте в откровенията на неговия «Фауст» и в «Приказка за зелената змия и красивата лилия» (Събр. съч. 22). Р. Щайнер формулира идеята за «троичното устройство на социалния организъм», «Основи на социалния въпрос» (Събр. съч. 23). Статии върху троичното устройство на социалния организъм (Събр. съч. 24). В Шутгарт се открива първото Валдорфско училище, което Рудолф Щайнер ръководи до своята смърт.
- 1920 г. Лекционни цикли и художествени представления в сградата на недовършения Гьотеанум.
- 1921 г. Започва да излиза списание «Гьотеанум».
- 1922 г. «Космология, религия и философия» (Събр. съч. 25). През Новогодишната нощ (31.XII.1922 г.) изгаря първият Гьотеанум. Р. Щайнер изработва модела на втория Гьотеанум, построен по-късно от бетон.
- 1923 г. По време на Коледата на 1923 г. «Антропософското общество» прераства в «Единно антропософско общество» под председателството на Р. Щайнер.
- 1923 – 1925 г. В седмични продължения излиза (останала незавършена) автобиографията му «Моят жизнен път» (Събр. съч. 28), както и «Ръководни антропософски принципи» (Събр. съч. 26). Съвместна работа с д-р Ита Вегман върху «Предпоставки за разширяване на лечебното изкуство според духовнонаучните познания» (Събр. съч. 27).
- 1924 г. Непрекъсната лекторска дейност и последни пътувания с тази цел из Европа. На 28 септември е изнесена последната лекция пред членовете на Антропософското общество. Начало на боледуването.
- 1925 г. На 30 март Рудолф Щайнер умира в Дорнах.

В този последен, изнесен в чужбина от Рудолф Щайнер цикъл лекции, вече се съдържа прощаването му със земната дейност. Който известява на своето съвремие нещо подобно, вече се е откъснал от него във времето. Но по пътя на това вътрешно разпятие на един човек, за човечеството е създадена твърда почва, по която то може духовно да върви по-нататък, предупредено и предпазено от опасностите на света на подсъзнателното.

Тази книга е предназначена за тези, за които Ignorabimus не е вече непреодолима бариера; за които Кантовите граници на познанието не са пречка; книгата е за този, който смирено и с благоговение е готов да застане пред все по-изясняващата се загадка, идваща към нас от духовния свят. Тази загадка е обърната вече не към вярата, а към съзнанието на човека. Вярата, от която са изисквали отказ от познанието, не може да бъде повече почва за постигане на свръхсетивното. Но разумът ни може да върви заедно с нея, следвайки мисленето, което става все по-свободно и разширявайки се все повече, се просвещава.

Мария Щайнер